

Utrikesutskottets betänkande

1982/83:20

om internationellt utvecklingssamarbete m. m. (prop 1982/83:100, bil. 5)

TREDJE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas de förslag avseende internationellt utvecklingssamarbete m. m. som regeringen förelagt riksdagen i budgetpropositionen 1982/83:100, bil. 5, litt. C samt i anslutning därtill väckta motioner.

En sammanställning över de behandlade motionerna och en innehållsförteckning finns i slutet av betänkandet.

Sammanfattning av propositionens förslag

Biståndet under budgetåret 1983/84 föreslås öka med 477,6 milj. kr. till 6 622,6 milj. kr. I syfte att minska budgetbelastningen har vissa omdisponeringar gjorts inom biståndsramen. Av ökningen på 477,6 milj. kr. finansieras 227,6 milj. kr. genom att ointecknade reservationsmedel tas i anspråk. Därigenom har den anslagsökning som föreslås riksdagen kunnat begränsas till 250 milj. kr.

Av biståndsanslagen går en knapp tredjedel till bistånd via de internationella organisationerna (multilateralt bistånd) och knappt två tredjedelar till bistånd genom SIDA.

Några av huvudpunkterna i förslagen:

- En kraftig ökning av anslagsposten för u-krediter, från 300 till 500 milj. kr., vilket möjliggör en viss ökning av u-kreditvolymen, trots att internationella överenskommelser om ökat gåvoelement kraftigt fördyrat u-krediterna.
- Ökad tonvikt läggs vid det landprogrammerade biståndet. Väsentliga ökringar föreslås av landramarna och av vissa andra anslag, t. ex. stödet till enskilda organisationers biståndsprojekt. För att ge utrymme åt dessa prioriterade områden föreslås nedskärningar av vissa andra bilaterala anslagsposter.
- Biståndet skall i ökad grad inriktas på att höja effektiviteten inom de direkt produktiva sektorerna i mottagarländerna. Tonvikt läggs vid lantbruk och landsbygdsutveckling samt upprustning av befintliga industrier och anläggningar i mottagarländerna.
- Biståndet till Latinamerika ökar, bl. a. anslagen för Nicaragua och för humanitärt bistånd i Latinamerika.
- Fortsatt satsning på södra Afrika.
- Skärpt kontroll av biståndets effektivitet.

- En ny form av mera generella samarbetsavtal kommer att prövas som ett instrument för att samordna Sveriges relationer med ett eller ett par enskilda u-länder.

U-länderna i det internationella samarbetet

Propositionen (s. 28–34)

Den världsekonomiska krisen djupnar. Alla länder påverkas, rika som fattiga. Recessionen är mera utdragen än någon gång efter andra världskriget. Det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan världens länder sprider nu stagnation i stället för välstånd. Världshandeln fortsätter att minska.

Inkomstklyftorna mellan och inom länder vidgas. De svaga grupperna i de fattiga länderna drabbas hårdast. En miljard människor lever i extrem misär.

Sedan 1973 har de oljeimporterande u-ländernas räntebetalningar stigit från 5 till 50 miljarder dollar. Flertalet låntagarländer i tredje världen tvingas inrikta sin utvecklingspolitik på export för att klara räntor och amorteringar. Detta gäller även de fattigaste länderna med en nominellt sett låg skuldsättning. Möjligheterna att betala tillbaka lånen har undergrävt genom de senaste årens mycket höga ränteläge och den stora kursuppgången på amerikanska dollar. Både låntagare och långivare står inför ett alltmer svårlost dilemma. De privata bankerna visar ökad oro. Långa och medellånga lån som förfaller ersätts med allt kortfristigare utlåning. I ett växande antal fall har privatbankerna tvingats ge anstånd med återbetalning av förfallna lån. De minst kreditvärdiga bland u-länderna trängs först undan från kreditmarknaderna.

Några mer långtgående åtgärder för att möta denna situation har de internationella finansinstitutionerna inte kunnat vidta. Inte minst USA har motsatt sig den ökning av dessa institutioners resurser som läget påkallat. Konkurrensen om krediter på gynnsamma villkor i institutioner som Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken har därmed ytterligare skärpts. Samtidigt har det internationella gåvobiståndet stagnerat. En markant förskjutning av de bilaterala biståndsströmmarna till rikare och kommersiellt mer intressanta u-länder har skett under senare år. Sedan 1976 har biståndet till de fattigare u-länderna sjunkit med 5 % i reala termer.

Alla prognoser för 1980-talet visar stora behov av utländsk finansiering av u-ländernas bytesbalansunderskott. Gåvobistånd, privata resursströmmar, direkta investeringar, lån från internationella finansieringsorgan och olika former av förmånliga krediter måste komplettera, inte ersätta, varandra.

U-ländernas stora och bestående underskott kan inte finansieras enbart genom tillskott av utländska resurser. En i många fall smärtsam ekonomisk-politisk anpassning kommer att krävas.

På det nationella planet bottnar problemen ofta i val av utvecklingsstrategi och inrikespolitiska svårigheter att vidta nödvändiga förändringar.

I många länder har en snabb industrialisering drivits fram med få anknytningar till lokalt näringsliv. Satsningarna har ofta beslutats utan tillräcklig hänsyn till marknadens storlek, tillgänglig teknisk och administrativ expertis och behov av utländsk valuta för import av råvaror och reservdelar. Nya projekt har prioriterats framför befintliga anläggningar, ofta under ett betydande tryck från biståndsgivare. Industriutvecklingen har i många fall fått ske på bekostnad av investeringar i jordbruket.

Särskilt alarmerande är utvecklingen i det afrikanska jordbruket. Totalt har världens produktion av livsmedel ökat, men i Afrika söder om Sahara sjönk den under 1970-talet med 10 % per invånare. Orsakerna är många. Jordbruket i tropikerna är särskilt utsatt för naturens nyckfullhet. Återkommande torka och missväxt drabbar skördarna i många länder. Bristande hänsyn till grundläggande ekologiska samband ökar sårbarheten. Befolkningstillväxt och flykt från landsbygden sker i snabb takt. Produktiviteten inom jordbruket är extremt låg. Bristen på infrastruktur och insatsvaror är skriande.

Tungrodd central planering, brister i den ekonomiska politiken och snedvriden prisstruktur har förlamat produktion och distribution av jordbruksvaror och orsakat nya importkrävande konsumtionsmönster.

Den av OECD:s biståndskommitté (DAC) publicerade statistiken över de totala biståndsutbetalningarna till u-länder och multilaterala organisationer visar att utbetalningarna år 1981 uppgick till 35,6 miljarder dollar mot 38,5 år 1980, en minskning räknat i dollar med 7,5 %.

För första gången under det senaste decenniet har alltså det internationella biståndet under 1981 väsentligt minskat. Denna nedgång på 7 % kan dock till en del förklaras dels av att flera bidragsgivare beslutat att uppskjuta sina utbetalningar till vissa multilaterala organisationer, dels av att värdet på de flesta givarländernas valutor sjönk gentemot den amerikanska dollarn, vilket negativt påverkade den i dollar uttryckta DAC-statistiken.

Denna ökning kan dock på intet sätt dölja det faktum att de högt ställda förväntningarna från 1960-talet och början av 1970-talet inte kunnat infrias. Endast fyra av DAC:s 17 medlemsländer, nämligen Danmark, Nederländerna, Norge och Sverige, har nått över det av FN uppställda målet att avsätta 0,7 % av resp. lands BNI till bistånd.

Den ekonomiska krisen har också satt tydliga spår i de multilaterala utvecklingsorganens finansiella situation.

Bidragen till FN-organisationernas biståndarbete har inte ökat i takt med vare sig behoven eller inflationens och valutakursernas utveckling. FN:s centrala organ för tekniskt bistånd, UNDP, har tvingats anpassa sin programplanering till en betydligt lägre bidragsnivå än planerat. Resurskrisen gör det också allt svårare för UNDP att spela den samordnande roll i FN-systemet som UNDP ålades i början av 1970-talet.

Världsbanken och dess särskilda organ för bistånd till de fattigaste länderna, IDA, liksom de regionala utvecklingsbankerna och -fonderna, har

under det senaste året haft allvarliga resursproblem. USA har intagit en mera återhållsam inställning vad gäller bidrag till multilaterala utvecklingsbanker. Eftersom USA inte fullgjort sina åtaganden har det först efter stora insatser av övriga givarländer blivit möjligt för IDA att fortsätta sin verksamhet – om än på reducerad nivå.

1. Anslagsutveckling, planeringsramar, besparingar i biståndet m. m.

Propositionen (s. 44–46)

Under de senaste budgetåren har biståndsramen beräknats som 1,014 % av den beräknade bruttonationalinkomsten (BNI) för det kalenderår under vilket budgetpropositionen läggs fram. Förslagen i SIDA:s anslagsframställning för budgetåret 1983/84 bygger på ett antagande om att samma biståndsram skall gälla för 1983/84.

I det besvärliga statsfinansiella läget måste statsutgifterna för budgetåret 1983/84 underkastas en mycket hård prövning, där något undantag inte kan göras för biståndsanslagen. Regeringen föreslår därför vissa om disponeringar inom biståndsramen i syfte att minska budgetbelastningen samtidigt som Sverige kan stå fast vid sitt åtagande att avsätta 1 % av landets resurser för utvecklingssamarbete med u-länderna.

Biståndsramen för 1983/84 har beräknats som 1 % av den beräknade bruttonationalinkomsten (BNI) för kalenderåret 1983. Ramen blir därmed 6 740 milj. kr., vilket innebär en ökning med 512 milj. kr. jämfört med biståndsramen under budgetåret 1982/83.

På samma sätt som under tidigare budgetår ingår i denna ram vissa utgifter för bistånds- och u-landsverksamhet, som i statsbudgeten belastar andra huvudtitlar eller anslag. För 1983/84 föreslås att totalt 145 milj. kr. för sådana ändamål avräknas mot biståndsramen, en ökning med 62 milj. kr. jämfört med budgetåret 1982/83.

I beloppet om 145 milj. kr. ingår följande poster:

- de avräkningar som gjordes under budgetåret 1982/83, omräknade till aktuellt prisläge – 94 milj. kr.,
- SIDA:s andel av den köpram som finansieras över utrikesdepartementets huvudtitel, anslaget A 3. Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen – 4 milj. kr.,
- kostnaderna för det svenska FN-sjukhuset i Libanon, som finansieras över utrikesdepartementets huvudtitel, anslaget B 1. Förenta nationerna – 35 milj. kr.,
- u-ländernas andel av de gäststipendier som finansieras över utrikesdepartementets huvudtitel, anslaget D 1. Svenska institutet – 1,5 milj. kr.,
- råvaruavtal under utrikesdepartementets huvudtitel – 8,5 milj. kr.,
samt

- avgifter till det internationella atomenergiorganets (IAEA:s) fond för tekniskt samarbete med u-länder, som finansieras över industridepartementets huvudtitel – 2 milj. kr.

Sedan 145 milj. kr. avräknats från biståndsramen återstår till biståndsanslagen inom littera C. Internationellt utvecklingssamarbete totalt 6 595 milj. kr., en ökning med 450 milj. kr. jämfört med motsvarande anslag under budgetåret 1982/83.

Under senare år har utnyttjandegraden av de olika biståndsanslagen tenderat att sjunka, varför betydande ackumulerade reservationer har uppstått. I syfte att minska belastningen på statsbudgeten föreslås i propositionen att 200 milj. kr. av ökningen på 450 milj. kr. finansieras genom att oinvecklade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82 tas i anspråk under budgetåret 1983/84. Av dessa 200 milj. kr. faller 40 milj. kr. på C 1, 130 milj. kr. på C 2 och 30 milj. kr. på anslaget C 9. Därutöver föreslås att ytterligare 27,6 milj. kr. av oinvecklade reservationsmedel på anslaget C 1 efter budgetåret 1982/83 tas i anspråk för bidrag under 1983/84. Summan av de bidragsökningar för budgetåret 1983/84 som föreslås i propositionen blir därmed 477,6 milj. kr. medan den faktiska belastningen på anslagen C 1–C 9 ökar med 250 milj. kr.

En betydande del av biståndsanslagens ökning faller på särskilt förmånlig kreditgivning till u-länder, de s. k. u-krediterna. Den föreslagna ökningen av anslagsposten till 500 milj. kr. räcker för att åstadkomma en oförändrad eller måttligt ökande kreditvolym i jämförelse med budgetåret 1982/83, då även reservationsmedel använts för detta ändamål.

Inom det bilaterala anslaget har tyngdpunkten lagts på det landprogrammerade biståndet. Genom betydande nedskärningar av andra bilaterala anslagsposter har, trots den kraftiga höjningen av anslagsposten för u-krediter, landarnas andel av det totala biståndet kunnat hållas oförändrad. Regeringen föreslår också en väsentlig ökning av stödet till enskilda organisationers biståndsprojekt.

Biståndsanslag 1980/81–1983/84 (milj. kr.)

	Anvisat 1980/81	Anvisat 1981/82	Anvisat 1982/83	Förslag 1983/84	Föränd- ring 1982/83– 1983/84
C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram	1 471,0	1 707,0	1 767,0	1 807,0 ¹	+ 40,0
C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA	3 101,9	3 483,6	3 677,6	3 669,6 ²	– 8,0
C 3. Information	20,9	22,0	22,0	23,0	+ 1,0
C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)	113,0	114,5	130,7	147,0	+ 16,3
C 5. Nämnden för u-landsutbildning	11,5	13,9	13,9	17,8	+ 3,9
C 6. Styrelsen för u-landsforskning (SAREC)	125,0	138,7	149,9	160,0	+ 10,1
C 7. Nordiska afrikainstitutet	1,9	2,1	2,3	2,7	+ 0,4
C 8. Lån till personal inom biståndsförvaltningen	3,5	4,0	4,5	4,7	+ 0,2
C 9. Övriga u-landspolitiska insatser	151,1	182,0	377,2	563,2 ³	+186,1
Biståndskostnader som finansierats över andra huvudtitlar eller anslag	15,2	52,2	82,9	145,0	+ 63,0
	5 015,0	5 720,0	6 228,0	6 540,0⁴	+312

¹ Härutöver kommer 40 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82 och 27,6 milj. kr. efter budgetåret 1982/83 – totalt 67,6 milj. kr. – att under 1983/84 tas i anspråk för bidrag under anslaget C 1. De totala bidragen uppgår därmed till 1 874,6 milj. kr.

² Härutöver kommer 130 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82 att under 1983/84 tas i anspråk för bidrag under anslaget C 2. De totala bidragen uppgår därmed till 3 799,6 milj. kr.

³ Härutöver kommer ytterligare 30 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82 att under 1983/84 tas i anspråk för bidrag under anslaget C 9. De totala bidragen uppgår därmed till 593,2 milj. kr.

⁴ Härutöver kommer – enligt noterna 1–3 ovan – ytterligare 227,6 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel att tas i anspråk under 1983/84.

Det multilaterala anslaget för 1983/84 tillåter – tillsammans med att oin-tecknade reservationer tas i anspråk – vissa ökningar av anslagen även utöver de bidragsökningar jämfört med budgetåret 1982/83 som tidigare utfästs till olika internationella organ.

De övriga anslagen, främst de administrativa, har prövats med stor restriktivitet. SIDA och beredningen för internationellt tekniskt samarbete (BITS) föreslås få en viss ökning av sin personalstyrka, vilket kunnat ske genom en om-disponering av personalresurserna inom utrikesdepartementets huvudtitel. På myndigheterna har i övrigt huvudalternativet tillämpats.

Planeringsramarna för biståndet under budgetåren 1984/85 och 1985/86 bör utgöra en i förhållande till budgetåret 1983/84 oförändrad andel av bruttonationalinkomsten.

Dessutom föreslås att ett nytt anslag inrättas, C 9. Övriga u-landspolitiska insatser m. m. Till detta anslag förs samtliga de poster under anslaget C 2 som enligt regleringsbrevet för 1982/83 inte disponeras av SIDA. Det gäller u-krediter, BITS administrativa kostnader, tekniskt samarbete samt två poster under anslagsposten Särskilda program, FN-stipendiat och Utredningar m. m. Efter denna budgettekniska förändring bör anslaget C 2 ges benämningen C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA.

Regeringen föreslår riksdagen att

1. inrätta ett nytt anslag, C 9. Övriga u-landspolitiska insatser m. m. med det innehåll som redovisas i propositionen.

2. ändra benämningen på anslaget C 2 till Bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

motion 1982/83:901 av Sten Sture Paterson (m), vari hemställs

att riksdagen anhåller att regeringen låter ombesörja en fortlöpande årlig sammanställning av det totala, genom olika organ administrerade, biståndets storlek fördelat på land. med redovisning av budgeterade medel, utbetalat belopp, ävensom av lån och eftersänkta lån.

motion 1982/83:1235 av Anders Svärd (c), vari yrkas

att riksdagen beslutar anslå 227,0 milj. kr. i biståndsmedel utöver vad som föreslås i budgetpropositionen för att enprocentsmålet inte skall överges.

motion 1982/83:1774 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), yrkandena 12 och 13, vari hemställs

12. att riksdagen, mot bakgrund av att enprocentsmålet inte uppnås för budgetåret 1983/84, uttalar att 1 % av BNI måste stå kvar som mål för det svenska biståndet,

13. att riksdagen för budgetåret 1983/84 dock accepterar den av regeringen föreslagna totalramen för internationellt biståndssamarbete med hänsyn till att nuvarande organisation och inriktning av biståndet lett till icke acceptabla reservationer.

motion 1982/83:1786 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandena 1 och 2, vari föreslås

1. att riksdagen uttalar att den svenska biståndspolitik under en treårsperiod skall utvecklas så att målet 1 % av BNP till bistånd enligt de fastslagna principerna för vårt internationella utvecklingssamarbete uppnås,

2. att riksdagen uttalar att det ursprungliga enprocentsmålet för den svenska biståndspolitik på grund av det rådande statsfinansiella läget icke kan uppnås under budgetåret 1983/84 och att detta icke officiellt må döljas med olika beräkningsknep och nya definitioner.

motion 1982/83:2167 av Ola Ullsten m. fl. (fp), yrkandena 1 och 2, vari hemställs

1. att riksdagen fastställer biståndet till 1,014 % av bruttonationalinkomsten för 1983/84, dvs. 6 835 milj. kr..

2. att riksdagen avslår förslaget att uppföra ointecknade reserver som nya pengar för budgetåret 1983/84.

Utskottet

Det av statsmakterna fastslagna s. k. enprocentsmålet innebär att ett belopp motsvarande denna andel av den samlade svenska produktionen årligen skall anslås i statsbudgeten och utnyttjas för utvecklingssamarbete. Som bas för beräkningen av detta anslag används numera i enlighet med internationell praxis begreppet bruttonationalinkomst (BNI) som är bruttonationalprodukten (BNP) minskad med bl. a. Sveriges räntebetalningar till utlandet. Biståndsanslagen har under senare år i praktiken legat något över en procent av BNI.

Det svenska enprocentsåtagandet bör skiljas från FN:s 0.7 procentsmål som inte avser budgetanslag utan årliga utbetalningar av statligt bistånd. Sverige har biträtt även FN-målet. Nedanstående tabell visar vissa länders biståndsutbetalningar i procent av BNI.

Utbetalt bistånd 1979–1981 från DAC-länderna, OPEC, Sovjetunionen och Östeuropa uttryckt som procent av bruttonationalinkomsten (BNI)

<i>DAC-länderna</i>	<i>1979</i>	<i>1980</i>	<i>1981</i>
Nederländerna	0.98	1.03	1.08
Sverige	0.97	0.78	0.83
Norge	0.93	0.85	0.82
Danmark	0.76	0.72	0.73
Frankrike ¹	0.35	0.38	0.73
Belgien	0.57	0.50	0.59
Österrike	0.19	0.23	0.48
Förbundsrepubliken Tyskland	0.44	0.43	0.46
Canada	0.48	0.43	0.43
Storbritannien	0.53	0.35	0.43
Australien	0.53	0.48	0.41
Nya Zeeland	0.33	0.33	0.29
Japan	0.26	0.32	0.28
Finland	0.22	0.23	0.28
Schweiz	0.21	0.24	0.24
USA	0.20	0.27	0.20
Italien	0.08	0.17	0.19
Totalt:	0.35	0.38	0.35
<i>OPEC-länderna</i>	1.88	1.80	1.46
<i>Sovjetunionen och Östeuropa</i>	0.12	0.14	0.14

¹ Frankrikes siffra inkluderar överföringar till de franska översjöiska provinserna. Frankrike har dock tillkännagett sin avsikt att år 1988 uppnå 0.7 %-målet utan att räkna med överföringarna till dessa provinser.

I propositionen har beräknats att 1,0 % av den uppskattade bruttonationalinkomsten för år 1983 blir 6 740 milj. kr. Detta belopp betecknas som biståndsramen för 1983/84 och är summan av de medel som föreslås stå till regeringens förfogande för utvecklingssamarbete nästkommande budgetår. För att nå upp till biståndsramen föreslår regeringen dels att riksdagen anslår biståndsmedel för budgetåret 1983/84 på sammanlagt 6 395 milj. kr., dels att 145 milj. kr. från u-landsinriktad verksamhet inom andra budgetanslag än biståndsanslagen avräknas mot biståndsramen, dels att reservationer på sammanlagt 200 milj. kr. från föregående budgetårs biståndsanslag inräknas även i årets ram.

Enprocentsmålet och biståndsramen berörs i fyra motioner, nämligen 1235, 1774, 1786 och 2167. Utskottet behandlar först de yrkanden som främst har att göra med själva beräkningen av biståndsramen för att därefter övergå till det långsiktiga enprocentsåtagandet.

I motion 1786 föreslås, i yrkande 1, bl. a. en återgång till BNP-begreppet som bas för biståndsberäkningarna. Motionärerna motsätter sig de s. k. avräkningarna och vill att medlen till u-krediterna undantas från biståndsramen. Av samma motions yrkande 2 framgår att motionärerna i rådande statsfinansiella läge inte ser någon möjlighet att nu göra en uppräknings av biståndet enligt tidigare beräkningsgrunder. Det förhållande att det ursprungliga enprocentsmålet inte kan uppnås under budgetåret 1983/84 får dock inte döljas med beräkningsknep och nya definitioner, anser motionärerna.

Utskottet konstaterar i sammanhanget att ingen av de övriga motioner som behandlas under denna punkt ifrågasätter de beräkningsmetoder som behandlats i det föregående.

När BNI för drygt två år sedan ersatte BNP som bas för biståndsanslagens beräkning yttrade utskottet i betänkandet UU 1980/81:17 bl. a. att Sverige genom denna omläggning anpassade sig till ett internationellt, av OECD:s biståndskommitté använt mått, som gav en rättvis uppfattning om vårt lands ekonomiska bärkraft.

Även möjligheten att avräkna vissa utgifter för u-landsinriktad verksamhet mot biståndsramen har använts under ett par år. Vilka poster som berörs har öppet redovisats i årets och föregående års budgetpropositioner. Det framgår därav att det rör sig om begränsade belopp till ändamål med klar anknytning till vårt samarbete med u-länder. Utskottet kan mot denna bakgrund inte dela bedömningen att någonting döljs bakom beräkningsknep. Inte heller är utskottet av åsikten att u-kreditsystemet inte skall belasta biståndsanslagen.

Med hänvisning härtill avstyrks yrkandena 1 och 2 i motion 1786 i här berörda avseenden.

Invändningar mot utnyttjandet av reservationer från föregående budgetår i årets biståndsram framförs i motionerna 1235, 1786 och 2167. Motionärerna menar att Sverige därmed under budgetåret 1983/84 inte kommer att uppfylla

sitt enprocentsåtagande. I motion 2167 föreslås därför i yrkande 2 att riksdagen avslår förslaget att uppföra reservationer som nya pengar för budgetåret 1983/84 och i yrkande 1 att biståndsramen höjs till 6 835 milj. kr., vilket motsvarar 1,014 % av BNI. I motion 1235 föreslås i motsvarande syfte att biståndsanslagen höjs med sammanlagt 227 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Sverige befinner sig i ett besvärligt statsfinansiellt läge som nödvändiggör en sträng prövning av alla statsutgifter, biståndsanslagen ej undantagna. Samtidigt har de gångna årens snabbt växande medelstilldelning – som i själva verket utgör något mer än en procent årligen av de samlade resurserna – lett till medelsreservationer, som inte alltid kunnat utnyttjas i takt med tilldelningen av nya pengar.

I den situationen har regeringen inte funnit det orimligt att en mindre del av årets anslagsökning finansieras genom ianspråktagande av outnyttjade reservationer.

Utskottet, som ansluter sig till regeringens förslag, finner det angeläget att betona att Sverige står fast vid enprocentsmålet för kommande år. Denna föresats har stöd i en bred politisk opinion, uttryckt bl. a. i de här behandlade motionerna. Utskottet noterar med tillfredsställelse den breda uppslutningen kring våra biståndsåtaganden, även i ett läge med svåra ekonomiska påfrestningar.

Med hänvisning till vad som anförts i det föregående får utskottet dels avstyrka motion 1235 och motion 2167, yrkandena 1 och 2, avseende en ytterligare höjning av regeringens biståndsram, dels föreslå att yrkande 12 i motion 1774 anses besvarat i vad avser Sveriges fortsatta biståndsåtagande. Utskottet kan emellertid inte instämma i den motivering för biståndsramens storlek som lämnas i yrkande 13 i motion 1774, varför detta yrkande avstyrks.

I detta sammanhang behandlar utskottet också motion 901, i vilken det föreslås att regeringen utarbetar en årlig sammanställning av det totala, genom olika organ administrerade biståndets storlek fördelat på land, med redovisning av budgeterade medel, utbetalat belopp, ävensom av lån och eftersänkta lån.

Utskottet anser att regeringen bör överväga möjligheterna att regelbundet ge en samlad redovisning av de genom olika kanaler gjorda utbetalningarna av svenska biståndsmedel till enskilda länder. Motion 901 får därmed anses besvarad.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner att ett nytt anslag, C 9. *Övriga u-landspolitiska insatser m. m.* med det innehåll som redovisas i propositionen inrättas,
2. att riksdagen godkänner ändring av benämningen på anslaget C 2. till *Bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA*.

3. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1235, motion 1982/83:1774, yrkande 13, motion 1982/83:1786, yrkandena 1 och 2, och motion 1982/83:2167, yrkandena 1 och 2, godkänner vad regeringen i propositionen föreslagit i övrigt under rubriken Anslagsutveckling.	res. 1 (m)
res. 2 (c)
res. 3 (fp)
res. 4 (vpk)
4. att riksdagen förklarar motion 1982/83:1774, yrkande 12, angående enprocentsmålet besvarad med vad utskottet anfört,	s.y. 1 (c)
5. att riksdagen förklarar motion 1982/83:901 angående biståndsstatistik besvarad med vad utskottet anfört.	

2. Allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet

Propositionen (s. 34–37, 42–43)

Det är uppenbart att 1960-talets högt ställda förväntningar om snabba framsteg i kampen mot världsfattigdomen inte uppfyllts, trots ett växande biståndsflyde från de rika länderna.

Tjugo års erfarenheter av Sveriges utvecklingssamarbete med u-länderna visar med all önskvärd tydlighet att allt biståndssamarbete måste vara långsiktigt. Det finns inga genvägar till utveckling. Bistånd är inte – och kan inte vara – mera än ett komplement till u-ländernas egna utvecklingsansträngningar.

Vid bedömningen av biståndet och dess resultat måste man också komma ihåg att bistånd i större skala är en ny företeelse. Många av våra mottagarländer har varit självständiga i mindre än tio år, och de har inlett sina utvecklingsansträngningar mitt i den djupaste ekonomiska kris som världsekonomin upplevt sedan 1930-talet.

För många länder är den ekonomiska krisen nu så djup att den ekonomiska överlevnaden står på spel. De har hamnat i en ond cirkel, där brist på utländsk valuta tvingar fram en nedskärning av importen, sänker industrins kapacitetsutnyttjande och därmed minskar tillgången på konsumtionsvaror. Det betyder i sin tur att det blir mindre intressant för bönderna att försöka öka inkomsten av sin jordbruksproduktion, eftersom det finns alltför få varor att köpa. Korruption, smuggling och laglöshet tilltar. Växande svarta marknader för livsmedel och andra nödvändighetsvaror uppstår med priser som är alldeles för höga för de fattigaste befolkningsgrupperna.

Denna negativa utveckling präglar flera av de svenska programländerna, vilket hänger samman med att vårt bistånd inriktats på de fattigare och mest utsatta staterna. Dessa länders handlingsmarginaler är små, och misstag i planering och förvaltning får allvarliga konsekvenser för försörjningen. De bakslag som inträffar bör ses mot denna bakgrund och bör inte läggas till grund för att allmänt döma ut de utvecklingsstrategier som hittills tillämpats.

Trots alla problem har Sveriges bistånd i mer än två decennier bidragit till att skapa varaktiga förbättringar i miljoner fattiga människors levnadsvillkor, t. ex. genom förbättrad sjukvård, undervisning och tillgång till rent vatten. Många flaskhalsar i u-ländernas infrastruktur har kunnat avhjälpas genom biståndssatsningar på vägar och broar. Oljeberoendet har kunnat nedbringas genom en ökad inhemsk energiproduktion. På många av dessa områden har svenskt kunnande effektivt utnyttjats till ömsesidig nytta.

1980-talets ekonomiska problem i u-länderna ställer en rad nya krav, både på mottagar- och givarländerna. Många av Sveriges programländer har tvingats till – eller kommer att tvingas till – drastiska och smärtsamma nedskärningar i sina utvecklingsplaner.

För Sverige och andra givarländer innebär krisen i mottagarländerna att frågan om prioriteringar i biståndet måste ställas med ökad skärpa. Givarna måste vara beredda att med mera lyhördhet och flexibilitet skräddarsy biståndet efter varje lands behov. Erfarenheterna visar också att Sverige måste vara berett att föra en mera aktiv dialog med mottagarländerna om insatsernas inriktning och utformning.

Tonvikten i biståndet bör under de närmaste åren läggas vid att höja effektiviteten inom de direkt produktiva sektorerna i programländerna. En ökad andel av biståndet bör gå till jordbruk och landsbygdsutveckling. Inom industrin bör insatserna i första hand syfta till att höja effektiviteten i befintliga industrier och anläggningar. Detta kan inte ske enbart genom leveranser av reservdelar och insatsvaror utan kräver också åtgärder för underhåll, personalutbildning, konsultinsatser, förbättrad företagsledning etc. Regeringen anser att ett utökat svenskt personalbistånd – både för att genomföra biståndsprojekt och för att bistå mottagarlandets förvaltning – bör kunna spela en viktig roll i detta sammanhang.

Landprogrammering

Det landprogrammerade biståndet är, enligt regeringens mening, den typ av utvecklingssamarbete som bäst och effektivast kan uppfylla 1980-talets krav på flexibilitet och fördjupat engagemang. I det budgetförslag som framläggs ges också en ökad tonvikt åt det direkta utvecklingssamarbetet med programländerna.

Sverige har sedan länge valt landprogrammering som arbetsmetod för samarbetet med programländerna. Utgångspunkten för landprogrammeringen är den medelsram som riksdagen godkänt för mottagarlandet. Genom landprogrammeringen tillförsäkras mottagarlandet möjlighet att styra utnyttjandet av biståndet samtidigt som detta, i samarbete mellan parterna, kan anpassas efter mottagarlandets utvecklingspolitik och administrativa kapacitet och efter Sveriges resurser och intresse att aktivt medverka i biståndets genomförande.

Erfarenheterna av landprogrammeringen är, på det hela taget, goda.

Landprogrammeringen bygger på en helhetssyn på utvecklingen i mottagarländerna och är en central del i en solidarisk biståndspolitik. Den ger också möjlighet till långsiktighet och stabilitet i biståndet och är en förutsättning för att på ett effektivt sätt utnyttja SIDA:s kapacitet och den svenska resursbasen.

Landprogrammering är dock en mycket krävande teknik. Den kräver goda kunskaper om mottagarländerna, t. ex. en realistisk bedömning av landets organisatoriska och administrativa kapacitet att ta emot bistånd. Landprogrammerat bistånd kräver också en aktiv och kompetent svensk medverkan i samarbetets samtliga faser.

Regeringen anser att en större del av SIDA:s kapacitet bör ägnas åt landprogrammen och samarbetet med programländerna. Statsmakterna bör visa stor återhållsamhet i att ålägga SIDA arbetsuppgifter utanför landprogrammen. Regeringen föreslår vissa förändringar och nedskärningar av det icke landprogrammerade biståndet.

Landsbygdsutveckling

Av jordens en miljard fattigaste människor – dem som Världsbanken definierar som absolut fattiga – lever 90 % på landsbygden och är sysselsatta i jordbruk eller därtill knutna näringar.

Mot den bakgrunden anser regeringen det självklart att en växande andel av såväl det bilaterala som det multilaterala biståndet bör inriktas på landsbygdsutveckling. Förutom jordbruksinsatser rymmer begreppet landsbygdsutveckling också en rad andra områden av stor betydelse för landsbygdsbefolkningens levnadsvillkor: jordbruksrådgivning, krediter, miljö- och markvård, hälsovård, utbildning, vägar och transporter, energiproduktion, småindustri osv.

I sin anslagsframställning redovisar SIDA en rad problem som är förknippade med satsningen på landsbygdsutveckling, bl. a. dessa:

- Mottagarländerna har i regel otillräcklig teknisk och administrativ förmåga att effektivt utnyttja såväl landets egna resurser som tillskott genom bistånd. Framför allt saknas vägar, transportsystem, energi och annan infrastruktur. En utbyggnad på dessa områden är en förutsättning för långsiktig landsbygdsutveckling, betonar SIDA.
- Kvinnornas roll i utvecklingsprocessen måste uppmärksammas mera. Många insatser inom jordbruket har försummat att ta hänsyn till kvinnornas roll som jordbruksproducenter, främst i stora delar Afrika, där det i första hand är kvinnorna som brukar jorden.
- Tillgången på svensk expertis är otillräcklig. Det är av stor vikt betonar SIDA, att den svenska resursbasen på detta område förbättras.

Regeringen anser att det övergripande målet för det svenska stödet till landsbygdsutveckling bör vara att skapa sysselsättning och höja produktivi-

teten, främst hos småbrukarna. Ingen varaktig förbättring av de fattigare gruppernas levnadsvillkor är dock möjlig utan deras egen medverkan i projektens planering, utformning och genomförande. SIDA:s erfarenheter, t. ex. i Kenya, visar också att möjligheterna att vinna småbrukarnas medverkan i program för miljö- och markvård är särskilt stora om dessa program samtidigt höjer produktiviteten hos de små och medelstora brukningsenheterna. Sverige bör därför på olika sätt stödja tillkomsten och uppbyggnaden av olika typer av folkliga organisationer i syfte att mobilisera breda befolkningsgrupper i utvecklingsansträngningarna. Svenska folkrörelser och enskilda organisationer kan här spela en viktig roll.

En ökad satsning på landsbygdsutveckling kräver, som SIDA understryker, en mera aktiv svensk medverkan i projekten. Mot bakgrund av den brist på svensk expertis som SIDA redovisat bör SIDA målmedvetet satsa på att bredda och fördjupa det svenska kunnandet – såväl inom SIDA som hos svenska myndigheter, institutioner och företag. De insatser som genomförs med medel från anslagsposten Särskilda program bör i första hand ha detta syfte.

I dialogen med programländerna kan Sverige inte heller underlåta att beröra de politiska och institutionella förutsättningarna för livsmedelsproduktion och landsbygdsutveckling, som t. ex. prispolitiken på jordbruksprodukter, valet av teknologi, fördelningen av stödåtgärder mellan stora och små brukningsenheter eller effektiviteten hos de organ som distribuerar insatsvaror och köper upp spannmål från bönderna. Sverige kan naturligtvis inte göra anspråk på att få diktera dessa avgöranden, som ofta är inrikespolitiskt känsliga i de länder som vi samarbetar med. Men vi bör redan på ett tidigt stadium klargöra, att samarbetet kan komma att hämmas eller rent av avbrytas, om statsmakterna i mottagarlandet inte för en politik som skapar förutsättningar för att de planerade verksamheterna skall lyckas.

Biståndets organisation

I sitt betänkande med anledning av proposition 1978/79:113 om bl. a. biståndets organisation betonade utrikesutskottet (UU 1978/79:30) behovet av att samordningen mellan olika i biståndet engagerade organ fortlöpande blir uppmärksammat och att "regeringen tar de initiativ som kan erfordras för att komma till rätta med eventuellt rådande eller uppkommande brister därvidlag — — — Detsamma bör gälla organisation och ledningsmetoder för vart och ett av dessa organ."

För en typ av bistånd tillsatte regeringen i juli 1982 en utredning, u-kreditutredningen. Den har i uppdrag att utvärdera det nuvarande systemet och komma med förslag till framtida former för sådan kreditgivning (dir. 1982:37). I det nuvarande systemet medverkar bl. a. flera biståndsorgan. För sina ställningstaganden måste utredningen göra en allmän bedömning av behov och möjligheter vad gäller u-landspolitisk samordning.

Enligt regeringens mening bör utredningens slutsatser kunna vara av stort värde för fortsatta överväganden om de organisatoriska formerna för Sveriges framtida u-landspolitik.

SIDA:s nuvarande organisation infördes för mer än tio år sedan. Sedan dess har betydande förändringar skett i det svenska biståndets volym, inriktning och organisation samtidigt som vi fått större erfarenhet av vad som krävs för att genomföra framgångsrika biståndsinsatser.

Mot denna bakgrund anses tiden nu mogen att se över också SIDA:s organisation. Regeringen avser därför att tillsätta en utredningsman samt en referensgrupp med representanter för bl. a. SIDA och utrikesdepartementet, med uppgift att bl. a. studera ansvarsfördelningen mellan utrikesdepartementet, SIDA och övriga biståndsorgan vad gäller biståndets samordning och ledning, SIDA:s tjänstesystem, möjligheterna att på olika sätt möta SIDA:s växande behov av teknisk kompetens m. m. En sådan utredning bör också pröva möjligheten att genom organisatoriska förändringar kunna utnyttja SIDA:s enheter för inköp och personalrekrytering även i andra länder än programländerna och även för andra svenska u-landspolitiska organs behov.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

motion 1982/83:193 av Filip Fridolfsson och Tore Nilsson (m), vari hemställs

att riksdagen hos regeringen begär en översyn av fördelningen av svenskt u-landsbistånd.

motion 1982/83:379 av Birgitta Rydell och Ann-Cathrine Haglund (m), vari hemställs

att riksdagen uttalar att vattenförsörjningen skall ges hög prioritet i den svenska biståndspolitik.

motion 1982/83:555 av Margaretha af Ugglas (m), vari hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att riktlinjerna i Europarådets rekommendation om biståndspolitik och mänskliga rättigheter också bör följas upp i svensk biståndspolitik.

motion 1982/83:724 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 2, vari yrkas

2. att riksdagen uttalar sig för att Sverige bör lämna IGGI och hos regeringen hemställer om åtgärder i enlighet härmed.

motion 1982/83:898 av Kerstin Anér (fp), vari hemställs

att riksdagen hos regeringen hemställer om en översyn av det svenska u-landsbiståndets fördelning mellan statliga organ och folkrörelser/frivilligorganisationer.

motion 1982/83:903 av Per Petersson m. fl. (m), yrkandena 1–3 och 5–6, vari hemställs

1. att riksdagen uttalar att Sverige vid länderval bör prioritera sådana u-länder som slår vakt om de mänskliga rättigheterna och strävar efter en demokratisk utveckling,

2. att riksdagen uttalar att biståndsarbetet skall omprövas och i sista hand avbrytas med mottagarländer som bedriver anfallskrig eller har trupper på främmande territorier eller i vilka de grundläggande mänskliga rättigheterna kränks,

3. att riksdagen uttalar att en växande andel av biståndet skall användas för insatser inom områden där Sverige har god kompetens t. ex. energi och miljö, kommunikationer, vattenförsörjning osv.,

5. att riksdagen måtte godta vad som i motionen anförs om stöd till landsbygdsutveckling,

6. att riksdagen uttalar att svenskt bistånd ej får användas i projekt i samband med vilka tvångsarbete förekommer.

motion 1982/83:906 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslås

att riksdagen hos regeringen hemställer om en utredning med direktiv att föreslå en ny inriktning av den svenska politiken vad gäller en ny internationell informationsordning utgående från tredje världens länders deklarerade behov.

motion 1982/83:1231 av Ann-Cathrine Haglund och Birgitta Rydle (m), vari hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att alla biståndsprojekt skall prövas med utgångspunkt från kvinnornas situation.

motion 1982/83:1234 av Börje Nilsson och Ingvar Björk (s), vari hemställs

1. att riksdagen uttalar att SIDA aktivt bör sträva efter att inrymma handikappaspekterna i de pågående och planerade biståndsinsatserna.

2. att riksdagen uttalar att SIDA i dialogen med mottagarländerna bör aktualisera handikappades situation och den kunskap som finns inom Sverige på detta område.

motion 1982/83:1774 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), yrkandena 1–11 och 14, vari hemställs

1. att riksdagen uttalar att biståndet i ökande grad bör koncentreras på att möta den pågående utarmningen av jordens miljö och produktiva resurser,

2. att riksdagen uttalar att biståndet därjämte i första hand skall vara inriktat på att möta de grundläggande behoven hos de fattigaste folken i fattiga länder,

3. att riksdagen uttalar att biståndet därvid också skall motverka de förhållanden som leder till eller håller människan kvar i fattigdom och

nöd,

4. att riksdagen beslutar upprepa att de fyra biståndspolitiska målen skall vara lika gällande,

5. att riksdagen beslutar att till de fyra lägga ett femte biståndspolitiskt mål: värnande om jordens miljö och produktiva resurser,

6. att riksdagen anholder att regeringen mot bakgrund av den senaste utvecklingen i den fattiga världen efter utredning förelägger riksdagen ett förslag till program för hur svenskt bistånd bör organiseras och inriktas för att bäst bidra till att bevara jordens miljö och produktiva resurser och möta de fattigaste människornas grundläggande behov,

7. att riksdagen anholder att regeringen i arbetet på detta program bedömer världens mest angelägna bistandsbehov, överväger inom vilka av dessa behovsområden ett svenskt bistånd kan få mest gynnsam effekt och därvid bedömer hur man inom dessa behovsområden bäst skall kunna utveckla svensk forskning, svenskt näringsliv och andra svenska samhällsinstitutioner,

8. att riksdagen som sin mening uttalar att den i budgetpropositionen aviserade utredningen av bl. a. SIDA:s organisation bör anstå till dess föreslagna program ger en klarare bild av hur det svenska biståndet i framtiden bör inriktas,

9. att riksdagen avslår propositionens uttalande om nya uppgifter för SIDA,

10. att riksdagen avslår den i budgetpropositionen uttryckta ökade betoningen av det direkta utvecklingssamarbetet med programländerna,

11. att riksdagen samtidigt uttalar att biståndets långsiktiga fördelning på bilateralt, multilateralt och andra former av bistånd helt måste bli beroende av hur svenskt bistånd bäst kan möta de fattigaste människornas grundläggande behov,

14. att riksdagen uttalar att samarbetet inom Förenta nationerna är en hörnsten i svensk utrikespolitik och att därför samarbetet med FN:s olika biståndsorgan också är en huvudinriktning för svenskt bistånd.

motion 1982/83:1782 av Martin Olsson och Ulla Tillander (c), vari hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att vid ingående och förlängning av biståndsavtal med u-länder Sverige förbehåller sig rätt till omprövning om mottagarlandet deltar i krigsoperationer eller förutsättningarna för biståndet av andra anledningar avsevärt förändrats.

motion 1982/83:1786 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 21, vari föreslås

21. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder så att svenskt humanitärt bistånd utöver Latinamerika och södra Afrika även kan beviljas ändamål i övriga Afrika och Asien.

Utskottet

Även i år tas principerna för det svenska utvecklingsbiståndet och dess allmänna inriktning upp i ett flertal motioner. I ett par yrkanden föreslås tillägg till eller förändringar av de gällande biståndspolitiska målen.

I motion 1774 ställs det svenska utvecklingssamarbetet i relation till mänsklighetens grundläggande överlevnadsfrågor. I det första yrkandet föreslås att biståndet i ökande grad bör koncentreras på att möta den pågående utarmningen av jordens miljö och produktiva resurser. Denna inriktning ges en ytterligare betoning i yrkande 5, vari föreslås att värdet om miljön och jordens produktiva resurser blir ett femte biståndspolitiskt mål.

I samma motion understryks biståndets ansvar för de fattigaste grupperna. I yrkande 2 heter det att biståndet i första hand skall vara inriktat på att möta de grundläggande behoven hos de fattigaste folken i fattiga länder och i yrkande 3 att biståndet skall motverka de förhållanden som leder till eller håller människan kvar i fattigdom och nöd.

Den föreslagna betoningen av miljöfrågor och de fattigaste grupperna föranleder också motionärerna att i yrkande 6 hemställa om en utredning som skall utmynna i förslag till riksdagen om ett program för hur svenskt bistånd bör organiseras och inriktas för att bäst bidra till att bevara jordens miljö och produktiva resurser och möta de fattigaste människornas mest grundläggande behov. I arbetet på detta program – heter det i yrkande 7 – bör regeringen bedöma världens mest angelägna biståndsbehov och överväga inom vilka behovsområden ett svenskt bistånd kan få mest gynnsam effekt. Därvid bör regeringen också bedöma hur man inom dessa behovsområden bäst skall kunna utveckla svensk forskning, svenskt näringsliv och andra samhällsinstitutioner.

I väntan på detta utredningsarbete vill motionärerna att den i propositionen aviserade utredningen av SIDA:s organisation skall anstå (yrkande 8), att propositionens uttalande om nya uppgifter för SIDA avslås (yrkande 9), att den i propositionen uttryckta ökade betoningen av det direkta samarbetet med programländerna inte godkänns av riksdagen (yrkande 10) samt att fördelningen mellan bilateralt, multilateralt och andra former av bistånd blir beroende av utredningens resultat (yrkande 11).

För två år sedan behandlade utskottet delvis likartade yrkanden. Även då föreslog motionärerna att biståndet i ökande grad skulle inriktas på miljöfrågor och hushållning med jordens resurser. Det förordades att regeringen skulle göra en bedömning av världens mest angelägna behov och att Sveriges bistånd därefter skulle koncentreras till dessa behovsområden. I sitt betänkande UU 1980/81:20 förde utskottet ett mycket utförligt resonemang om dessa frågor.

Även förslaget att införa ett femte biståndspolitiskt mål till värd för jordens miljö har behandlats tidigare av utskottet. I betänkandet UU

1978/79:1 framhölls att ekologisk balans inte var ett utvecklingsmål i sig utan snarare borde ingå som självklar komponent i varje biståndsprogram. I UU 1980/81:20 anfördes därtill att de nu gällande fyra biståndsmålen har det gemensamt att inget av dem syftar till att inrikta biståndet på något visst ämnesområde eller någon sektor.

När nu motionärerna återkommer till dessa frågor – som sker i yrkandena 1, 5, 6 och 7 i motion 1774 – vill utskottet i första hand hänvisa till dessa båda betänkanden. De överväganden och slutsatser som med anledning av motsvarande motionsyrkanden framfördes däri har enligt utskottets mening fortfarande giltighet.

Vad gäller yrkandena 2 och 3 vill utskottet erinra om att det svenska utvecklingssamarbetet av tradition har en klar inriktning på de fattigaste länderna och de fattigaste grupperna i dessa länder. Detta gäller i särskilt hög grad det landinriktade bilaterala biståndet. I årets budgetproposition understryks att en växande del av det svenska biståndet bör inriktas på landsbygdsutveckling, vilket betyder en ytterligare betoning av just de mål som i motionen framhålls som särskilt viktiga.

Sveriges bistånd bör självfallet vara inriktat på grundläggande och angelägna behov, såsom exempelvis markvård och livsmedelsförsörjning. Formuleringen av dessa behov och den konkreta utformningen av Sveriges utvecklingssamarbete måste emellertid ske i ett nära och direkt samarbete med de enskilda mottagarländerna. Enligt utskottets mening är det emellertid knappast möjligt för Sverige att fastställa mottagarländernas biståndsbehov på det sätt som motionärerna önskar. Detta skulle innebära inte bara ett ifrågasättande av landprogrammeringen som metod utan även av de grundläggande principerna för vårt utvecklingssamarbete med u-länderna, som de hittills praktiserats.

Det är också detta som är kärnan i landprogrammeringen. Den är en metod för överföring av bistånd som utgår från mottagarens behov. Den utesluter inte en aktiv dialog eller påverkan från givarlandets sida. Den utesluter inte heller att det såväl på det bilaterala som på det multilaterala planet förs en diskussion om vilka de grundläggande hindren för utveckling är och vad biståndets yttersta syfte bör vara.

Med hänvisning till vad som anförts i det föregående får utskottet anse yrkandena 1, 2 och 3 i motionen besvarade. Utskottet avstyrker yrkandena 5, 6 och 7 i samma motion.

Som en följd av att motionens förslag om en utredning inte tillstyrks, avstyrks också yrkande 8 i motionen om att den av regeringen föreslagna utredningen av SIDA:s organisation bör anstå, yrkande 9 om SIDA:s arbetsuppgifter och yrkande 11 om fördelningen av biståndet mellan bilaterala och multilaterala ändamål.

I yrkande 10 i motion 1774 föreslås att riksdagen skall avslå propositionens ökade betoning av det direkta utvecklingssamarbetet med u-länderna.

Enligt utskottets uppfattning måste det direkta samarbetet med u-

länderna förbli centralt i Sveriges bistånd. Denna åsikt uttalade sig riksdagen för senast förra året då den antog betänkandet UU 1981/82:20, i vilket det bl. a. hette att det svenska bilaterala biståndet även fortsättningsvis i övervägande grad måste bestå av samarbete med regeringar i enskilda länder. Yrkande 10 avstyrks därför.

I två motioner berörs de biståndspolitiska målen. I motion 1774, yrkande 4, föreslås att riksdagen skall upprepa att de fyra biståndsmålen skall vara lika gällande och i motion 903, yrkande 1, att Sverige vid länderval bör prioritera sådana u-länder som slår vakt om de mänskliga rättigheterna och strävar efter en demokratisk utveckling.

Frågan om mänskliga rättigheter behandlas även i yrkande 2 i motion 903, vari föreslås att biståndsarbetet skall omprövas och i sista hand avbrytas med mottagarländer som bedriver anfallskrig eller har trupper på främmande territorier eller i vilka de grundläggande mänskliga rättigheterna åsidosätts, i motion 555 vari föreslås att riktlinjerna i Europarådets rekommendation om biståndspolitik och mänskliga rättigheter också bör följas upp i svensk biståndspolitik samt i motion 1782, vari föreslås att Sverige, vid ingående och förlängning av biståndsavtal, skall förbehålla sig rätt till omprövning om mottagarlandet deltar i krigsoperationer eller förutsättningarna för biståndet av andra anledningar avsevärt förändrats.

Riksdagen har under de gångna åren flera gånger bekräftat att de fyra biståndspolitiska målen äger full giltighet. Det finns inte någon rangordning mellan dem; de är likvärdiga. Demokratimålet kan därför inte ges någon särställning, såsom föreslås i yrkande 1 i motion 903.

Senast i betänkandet UU 1980/81:20 gavs målen och deras innebörd en utförlig behandling. Det konstaterades bl. a. att de biståndspolitiska målen är att uppfatta som en allmän vägledning och att det inte kan krävas att alla de fyra målen samtidigt skall vara uppfyllda i varje enskilt fall. Det avgörande måste vara att av Sverige finansierade biståndsinsatser sätts in i en utvecklingsansträngning, vars sammantagna effekt ligger i linje med målen för vår biståndspolitik, ansåg utskottet. Utskottet föreslår att yrkande 4 i motion 1774 anses besvarat med vad utskottet härmed anfört.

Vad gäller demokratimålet erinrade utskottet i samma betänkande om att brister i fråga om demokratiutveckling inte i och för sig kan utgöra hinder för ett biståndssamarbete, eftersom biståndet bl. a. syftar till att främja en sådan utveckling. Samtidigt framhölls i betänkandet att allvarliga och långvariga kränkningar av mänskliga rättigheter skulle kunna motivera att ett biståndssamarbete omprövas samt att det understundom kan vara befogat att erinra om att sådana kränkningar kan inverka negativt på vårt utvecklingssamarbete. I fråga om avbrytande av bistånd till länder som bedriver angreppskrig anförde utskottet att det inte låter sig göra att fastställa allmängiltiga och entydiga regler utan att en prövning sist och slutligen måste göras i de enskilda fallen.

Utskottet, som saknar anledning att frångå denna uppfattning, vill dock

ånyo understryka att en särskild prövning av svenskt bistånd till länder som bedriver angreppskrig bör ske i varje enskilt fall.

Mot möjligheten att ompröva ett biståndssamarbete måste – som betonas i motion 2167 – ställas kravet på långsiktighet i biståndet.

Den Europarådsrekommendation som återopas i motion 555 antogs av Europarådsförsamlingen den 26 januari 1983. Den riktar sig till Europarådets ministerkommitté och innehåller ett stort antal rekommendationer rörande bistånd och mänskliga rättigheter, som församlingen önskar att medlemsregeringarna skall följa. Rekommendationen kommer att på sedvanligt sätt behandlas inom ministerrådet varvid medlemsregeringarna kommer att ges tillfälle att yttra sig. Utskottet ser därför inte någon anledning att nu ta ställning till dessa rekommendationer.

Även yrkande 6 om tvångsarbete i motion 903 bör bedömas mot bakgrund av här anförda synpunkter. Ett biståndssamarbete kan självfallet inte vara opåverkat av arbetsförhållandena i mottagarlandet. Internationellt verkande regler om förbud mot tvångsarbete finns bl. a. i två ILO-konventioner av år 1930 och år 1957. Om det kan påvisas att tvångsarbete förekommer inom ramen för ett svenskt biståndssamarbete bör enligt utskottets åsikt Sveriges inställning härtill självfallet framföras till vederbörande lands myndigheter. Det är emellertid knappast möjligt att i förväg uppställa generella regler för de olika fall som skulle kunna föranleda en omprövning av biståndet.

Utskottet får med hänvisning till vad utskottet anfört i det föregående avstyrka motion 555, yrkandena 1 och 2 i motion 903 samt motion 1782. Yrkande 6 i motion 903 får med det anförda anses besvarat.

Förslag om förändringar i fördelningen av Sveriges utvecklingsbistånd mellan anslag och inom anslagen väcks i motion 193, motion 898, motion 903, yrkande 3, motion 1774, yrkande 14, och motion 1786, yrkande 21. Dessa motioner behandlas av utskottet under denna punkt, även om de delvis berör anslagsposter som behandlas senare i detta betänkande.

I motion 1774, yrkande 14, föreslås att riksdagen uttalar att FN är en hörnsten i svensk utrikespolitik och att därför samarbetet med FN:s olika biståndsorgan också är en huvudinriktning för svenskt bistånd.

Utskottet delar uppfattningen att samarbetet med FN och dess biståndsorgan är en väsentlig del av vårt samarbete med utvecklingsländerna. Denna åsikt kommer också till uttryck i regeringens proposition där det bl. a. heter att internationella insatser i många fall når bästa resultat om de samordnas genom FN. Det kan exempelvis gälla befolkningsfrågan, miljöproblemen och livsmedelsbiståndet. FN-biståndet är också ett betydelsefullt stöd för fred och säkerhet i världen, heter det vidare i propositionen.

FN är det främsta uttrycket för internationell solidaritet och internationellt samarbete. Vårt stöd för FN bör därför inte bara vara politiskt utan också underbyggas av en vilja att ge FN ekonomiska möjligheter att verka för en säkrare och tryggare värld. Sverige tillhör också sedan lång tid de allra främsta finansiärerna av FN-systemets biståndsverksamhet. Utskottet beklagar att andra större industriländer inte lämnar motsvarande bidrag till FN,

vars biståndsverksamhet därför nu står inför en finansiell kris.

Samarbetet med FN:s biståndsorgan måste därför självfallet förbli en väsentlig del av svenskt bistånd. Regering och riksdag har emellertid inte velat fastställa att någon bestämd andel av det svenska utvecklingsbiståndet framgent skall gå till FN-systemet. Inte heller ser utskottet anledning att göra det uttalande som motionärerna önskar beträffande det multilaterala biståndet. Yrkande 14 i motion 1774 avstyrks därför.

I såväl motion 193 som motion 898 föreslås en översyn av det svenska utvecklingsbiståndets fördelning i syfte att bättre utnyttja enskilda organisationer som kanal för biståndet. Motion 193 fäster därtill uppmärksamhet vid de svenska företagens möjligheter att bidra till utveckling av u-ländernas landsbygd.

Om en översyn av detta slag skall göras bör den enligt utskottets uppfattning ske i ett vidare sammanhang. Utskottet har tidigare i detta betänkande avstyrkt ett yrkande om en biståndspolitisk utredning och avstyrker i konsekvens härmed även motionerna 193 och 898.

I motion 1786, yrkande 21, föreslås att humanitärt bistånd inte bara skall kunna lämnas till Latinamerika och södra Afrika utan även till ändamål i övriga Afrika och Asien.

För humanitärt bistånd har inrättats två särskilda anslagsposter; den ena för södra Afrika och den andra för Latinamerika. Ett särskilt organ, Beredningen för humanitärt bistånd, i vilken ingår företrädare för riksdagen, UD, SIDA och vissa organisationer, har till uppgift att föreslå regeringen hur medlen inom dessa anslagsposter skall användas.

I beredningens mandat har allmänna riktlinjer för medlens användning fastställts. Anslagsposten för södra Afrika utnyttjas främst för humanitärt bistånd till flyktingar från Sydafrika och Namibia och för stöd till befrielseorganisationerna ANC och SWAPO. Tidigare fick även befrielse- rörelserna i Zimbabwe bidrag ur denna post. På motsvarande sätt används anslagsposten för Latinamerika för stöd åt offer för förtryck och förföljelse i den delen av världen. De båda anslagsposterna har således det gemensamt att de används för stöd åt demokratiutveckling.

Utnyttjandet av medlen är i praktiken begränsat till humanitära ändamål i södra Afrika och Latinamerika, bl. a. beroende på själva anslagsposternas konstruktion. Samtidigt kan det – som påpekas i motion 1786 – finnas behov av insatser av detta slag även i andra områden. Regeringen bör enligt utskottet överväga vilka möjligheter som står till buds för att tillgodose detta behov. En översyn av beredningens funktioner, en förändring av anslagsposternas konstruktion eller en utvidgad användning av anslagsposten för katastrofer även för detta slag av humanitära insatser framstår enligt utskottets uppfattning som tänkbara metoder.

Med hänvisning till det anförda får utskottet anse yrkande 21 i motion 1786 besvarat.

Fördelningen av biståndet aktualiseras också i yrkande 3 i motion 903, vari

föreslås att en växande andel av biståndet skall användas inom områden där Sverige har god kompetens, t. ex. energi och miljö, kommunikationer, vattenförsörjning m. m. Yrkandet har beröring med yrkande 7 i motion 1774 angående prövning av hur den svenska resursbasen bäst skall kunna utnyttjas för att tillgodose angelägna biståndsbehov.

Utskottet behandlade under förra riksmötet ett liknande yrkande och framhöll därvid att det självfallet är angeläget att det svenska näringslivets kunnande i ökande utsträckning tas i anspråk i förbindelserna med u-länderna (UU 1981/82:20). Utskottet har ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och erinrar om vad som sägs i budgetpropositionen om regeringens strävan att öka inslaget av svenska varor och tjänster i biståndet. Å andra sidan vill utskottet – till skillnad från motionärerna – inte göra uttalandet att en växande andel av biståndet skall användas för sådana insatser. Ett sådant uttalande skulle vara oförenligt med våra biståndspolitiska grundsatser. Yrkande 3 i motion 903 får därmed anses besvarat.

Utskottet övergår nu till att behandla vissa särskilda motionsförslag som gäller landsbygdsutveckling, vattenförsörjning, kvinnornas situation, nyhetsförmedling i u-länder, handikappade och Sveriges deltagande i biståndskonsortier.

I yrkande 5 i motion 903 föreslås att riksdagen måtte godta vad som i motionen anförs om stöd till landsbygdsutveckling.

Motionärerna vill att Sverige inriktar en betydande del av biståndet på landsbygdsutveckling men anser samtidigt att våra möjligheter exempelvis när det gäller Moçambique, Tanzania och Angola är begränsade på grund av den utvecklingspolitik som förs där. Det påpekas också att den svenska kompetensen och resursbasen är begränsad när det gäller jordbruk i tropiska odlingsbetingelser. Begreppet landsbygdsutveckling bör därför vidgas till att gälla områden som transporter, vattenförsörjning, telekommunikationer, hälso- och sjukvård, skogsbruk m. fl. områden där den svenska kompetensen är god.

Även motion 379 behandlar landsbygdsutvecklingen och förordar att vattenförsörjningen skall ges hög prioritet i den svenska biståndspolitik.

Landsbygdsutveckling är ett i hög grad prioriterat område i det svenska utvecklingssamarbetet. Som framgår av propositionen anser regeringen att en växande andel av såväl det bilaterala som det multilaterala biståndet bör inriktas på landsbygdsutveckling. Utskottet ställer sig helt bakom denna ståndpunkt, som ligger i linje med de åsikter utskottet framfört i de senaste två årens biståndsbetänkanden UU 1980/81:20 och 1981/82:20.

Landsbygdsutveckling omfattar en bred skala av åtgärder. Åkerbruk, vattenförsörjning, miljö- och markvård hör självfallet dit men även hälsovård, utbildning, transporter, kreditpolitik och utveckling av hantverk och småindustri. Bistånd till landsbygdsutveckling är långt ifrån en problemfri verksamhet. Det svenska kunnandet på området är begränsat och behöver utvecklas. Ett samarbete på detta område berör på ett särskilt sätt centrala

politiska förhållanden i mottagarlandet såsom jordfördelning, prispolitik och regionalpolitik. Av dessa och andra skäl är det realistiskt att räkna med att det finns begränsningar för hur snabbt biståndet till landsbygdsutveckling kan öka.

Utskottet kan emellertid inte dela den av motionärerna gjorda bedömningen av vissa länders utvecklingspolitik och det hinder denna skulle utgöra för svenskt bistånd till landsbygdsutveckling.

Storleken av Sveriges totala bistånd på detta område är delvis en definitionsfråga. Utskottet ställer sig bakom en relativt vid beskrivning av begreppet landsbygdsutveckling men endast så länge det förblir en utgångspunkt att syftet med varje insats är att främja produktionsmöjligheter och levnadsvillkor för den fattiga landsbygdsbefolkningen. Med detta synsätt är det naturligt att återflödet till Sverige av biståndsutbetalningar till landsbygdsutveckling blir begränsat. Med vad som här anförts om landsbygdsutveckling avstyrker utskottet yrkande 5 i motion 903.

Bistånd till vattenförsörjning behandlades senast i betänkandet UU 1981/82:20. Utskottet konstaterade då att detta område intar en mycket betydande plats i det svenska utvecklingssamarbetet. I all landsbygdsutveckling är självfallet vattenförsörjning en oundgänglig komponent. Mot bakgrund av att vattenförsörjning redan är väl beaktad i Sveriges utvecklingsbistånd anser utskottet inte att motion 379 behöver föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd, varför den avstyrks.

I motion 1231 föreslås att alla biståndsprojekt skall prövas med utgångspunkt i kvinnornas situation.

I fjolårsbetänkandet UU 1981/82:20 behandlades just denna fråga särskilt utförligt. Det konstaterades att Sverige varit ett föregångsland när det gäller att beakta kvinnans roll i utvecklingen, att vi utformat särskilda projekt med inriktning på kvinnor och att vi i kontakterna med mottagarländerna stöder integreringen av kvinnorna i produktion och samhällsliv. Utöver vad som redan sker på detta område föreslog utskottet – på grundval av ett motionsyrkande – att en särskild beredning för detta ändamål skulle inrättas och få ställning som rådgivande organ till SIDA. En sådan beredning har sedermera tillsatts och inlett sin verksamhet. Motion 1231 synes därför inte behöva föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida, varför den avstyrks.

I motion 906 hemställs att en utredning tillsätts med direktiv att föreslå en ny inriktning av den svenska politiken vad gäller en ny internationell informationsordning utgående från tredje världens deklarerade behov. Motionärerna knyter an till den diskussion som förts bl. a. inom UNESCO om möjligheterna att stärka u-ländernas egen kapacitet på nyhetsförmedlingens område i en värld där nyhetsflödet i stor utsträckning domineras av västliga industriländers massmedia.

Frågan har tidigare behandlats av utskottet i UU 1979/80:18. Däri redogjordes för den massmediadeklARATION som antogs av UNESCO:s

generalkonferens år 1978 och för det bistånd Sverige ger i samarbetet med UNESCO bl. a. för utbildning av journalister och nyhetsbyråpersonal i flera afrikanska länder.

Motionärerna föreslår i motionstexten bl. a. att Sverige bör stödja nyhetsbyråer i tredje världen och även lämna bistånd till vetenskaplig och teknisk information, utbildningsinstitutioner och forskning. Yrkanden om medel till SIDA och SAREC för dessa ändamål framställs i motion 1786.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att en bred internationell diskussion i dessa frågor är angelägen. Sverige har också i flera sammanhang uttalat stöd för u-ländernas krav på en bättre balans i den internationella nyhetsförmedlingen och har samtidigt understrukit betydelsen av press- och informationsfrihet. Vi har också med konkreta insatser bidragit till att stärka u-ländernas kapacitet på området. Möjligheten till ytterligare svenska insatser studeras f. n. av en interdepartemental arbetsgrupp.

Med hänvisning till det pågående arbetet ser utskottet emellertid ingen anledning att föreslå att en särskild svensk utredning tillsätts. Motion 906 avstyrks därför.

De handikappades situation i u-länderna tas upp i motion 1234; i yrkande 1 föreslås att SIDA aktivt bör sträva efter att inrymma handikappaspekter i pågående och planerade biståndsinsatser; i yrkande 2 hemställs att SIDA i dialogen med mottagarländerna aktualiserar den kunskap som finns i Sverige på detta område.

Under det internationella handikappåret 1981 har SIDA intensifierat sina ansträngningar att få in handikappinsatser i det bilaterala biståndet. En arbetsgrupp inom SIDA har tillsatts för den interna beredningen på området. Samarbete har inletts med Svenska handikapporganisationers internationella biståndsstiftelse (SHIA). Inom ramen för det reguljära bilaterala biståndet på undervisningsområdet ges stöd till insatser till förmån för handikappade barn i Tanzania och Zambia sedan flera år. Nya insatser förbereds bl. a. i Botswana, Zimbabwe och Sri Lanka. Ekonomiskt stöd ges även till ett flertal svenska enskilda organisationer för verksamhet på handikappområdet. Med medel från det multilaterala biståndsanslaget ges stöd bl. a. till UNICEF, WHO och FN:s handikappcentrum i Wien.

De svenska insatserna till förmån för handikappade i u-länderna är således numera relativt omfattande, och de görs med utnyttjande av den sakkunskap som finns inom den svenska handikapprörelsen. Utskottet har anledning utgå från att SIDA även fortsättningsvis tilldelar handikappinsatserna en påtaglig roll i det svenska biståndet. Motion 1234 får därmed anses besvarad.

Utskottet behandlar under denna rubrik även yrkande 2 i motion 724 vari föreslås att Sverige skall lämna Intergovernmental Group on Indonesia (IGGI).

Sverige följer sedan år 1981 IGGI:s arbete som observatör. Enligt vad utskottet inhämtat avser regeringen inleda en översyn av Sveriges deltagande

i biståndskonsortier och liknande grupper. Utskottet har tidigare konstaterat att observatörskap i IGGI inte medför några biståndspolitiska förpliktelser (UU 1980/81:20). Det finns enligt utskottets bedömning inte heller några andra biståndspolitiska skäl som motiverar ett observatörskap i IGGI. I väntan på regeringens prövning av Sveriges deltagande i IGGI finner utskottet dock inte anledning att föreslå någon åtgärd i frågan, varför yrkande 2 i motion 724 avstyrks.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1774, yrkandena 5–11, och motion 1982/83:903, yrkande 1, godkänner de riktlinjer för det svenska utvecklingssamarbetet som förordas i avsnittet Prioriteringar i Sveriges bistånd i propositionen, res. 5 (m)
res. 6 (c)
s.y. 2 (vpk)
2. att riksdagen förklarar motion 1982/83:1774, yrkande 1, angående utarmningen av jordens miljö besvarad med vad utskottet anfört, res. 6 (c)
3. att riksdagen förklarar motion 1982/83:1774, yrkande 2, angående biståndets inriktning på grundläggande behov besvarad med vad utskottet anfört, res. 6 (c)
4. att riksdagen förklarar motion 1982/83:1774, yrkande 3, angående biståndets fattigdomsinriktning besvarad med vad utskottet anfört,
5. att riksdagen förklarar motion 1982/83:1774, yrkande 4, angående de fyra biståndsmålen besvarad med vad utskottet anfört,
6. att riksdagen avslår motion 1982/83:555 angående biståndspolitik och mänskliga rättigheter, res. 7 (m)
7. att riksdagen avslår motion 1982/83:1782 angående avbrytande av bistånd, res. 7 (m)
8. att riksdagen avslår motion 1982/83:903, yrkande 2, angående avbrytande av bistånd, res. 7 (m)
9. att riksdagen förklarar motion 1982/83:903, yrkande 6, angående tvångsarbete besvarad med vad utskottet anfört, res. 7 (m)
10. att riksdagen avslår motion 1982/83:193 och motion 1982/83:898 angående förändring i fördelningen av Sveriges bistånd,
11. att riksdagen avslår motion 1982/83:1774, yrkande 14, angående FN-bistånd m. m., res. 8 (c)
12. att riksdagen förklarar motion 1982/83:1786, yrkande 21, angående humanitärt bistånd besvarad med vad utskottet anfört,
13. att riksdagen förklarar motion 1982/83:903, yrkande 3, angående ökad användning av svenska resurser i biståndet besvarad med vad utskottet anfört, res. 9 (m)

14. att riksdagen avslår motion 1982/83:903, yrkande 5, angående landsbygdsutveckling. res. 10 (m)
15. att riksdagen avslår motion 1982/83:379 angående vattenförsörjning.
16. att riksdagen avslår motion 1982/83:1231 angående prövning av biståndets inriktning på kvinnor.
17. att riksdagen avslår motion 1982/83:906 angående internationell informationsordning.
18. att riksdagen förklarar motion 1982/83:1234 angående handikappfrågor besvarad med vad utskottet anför.
19. att riksdagen avslår motion 1982/83:724, yrkande 2, angående Sveriges observatörskap i IGGI.

3. Bidrag till internationella utvecklingsprogram (C 1)

Propositionen (s. 47-61)

1981/82 Utgift	1 451 304 336	Reservation	2 205 691 427 ¹
1982/83 Anslag	1 767 000 000		
1983/84 Förslag	1 807 000 000 ²		

En bristande biståndsvilja hos främst vissa stora givarländer har lett till en allvarlig resurskris hos de internationella biståndsorganisationerna.

Den ekonomiska krisen märks främst hos FN-organen för tekniskt bistånd eftersom deras finansiering bygger på ettåriga, frivilliga bidrag. I utvecklingsbankerna och deras fonder märks följderna först på längre sikt eftersom deras resurser är överenskomna för tre-fyra år åt gången och utbetalas med flera års fördröjning. Problemet för utvecklingsfönderna är i första hand att deras möjlighet att göra utfästelser om nya lån beskärs när bidragen minskar och inte erläggs i avtalad tid.

Genom FN-systemet lämnas bistånd till alla u-länder, även de som annars lätt skulle falla utanför bilaterala program. Inte minst för Sverige, som starkt betonar den internationella solidariteten, är detta ett viktigt skäl för vårt stöd till FN.

Många gånger framstår FN framför allt som ett forum för att behandla politiska tvister. Det är viktigt att också komma ihåg att en stor del av FN:s och fackorganens arbete ägnas åt att stödja u-ländernas utvecklingsansträngningar. FN:s bistånd är ett betydelsefullt stöd för fred och säkerhet inte bara i de fattiga länderna utan också för Sverige. Vårt stöd till FN:s biståndsverksamhet är därför också ett stöd till arbetet för fred och säkerhet i världen och

¹ Varav ca 1,86 miljarder kronor är skuldsedlar till IDA, de regionala utvecklingsbankerna och internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD).

² Härutöver kommer 67,6 milj. kr. av oinrättade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82 och 1982/83 att under budgetåret 1983/84 tas i anspråk under anslaget.

måste ses som en helhet. De internationella organisationerna är en viktig samarbetskanal, inte minst därför att också små och fattiga stater ges möjlighet att framföra sina synpunkter och medverka i beslutsprocessen – om dock inte alltid i önskvärd utsträckning. I många fall har de internationella organisationerna lyckats bättre än många bilaterala program med att få till stånd en aktiv och givande dialog med mottagarländerna om biståndets inriktning och genomförande.

FN-biståndet har dock splittrats genom ett ökat utnyttjande av direktbidrag till olika fackorgan. Effekten har bl. a. blivit att UNDP:s och landprogrammeringens roll i samordning och finansiering försvagats, samtidigt som tendenser till konkurrens och stridigheter inom FN-systemet ökat. Att koncentrera bidragen till UNDP kan därför ses som en motsvarighet till den ökade tonvikt som landprogrammen ges i det bilaterala biståndet.

I den mån fackorganen via sina reguljära budgetar kan ge ett betydande tekniskt bistånd bör detta givetvis uppmuntras. Däremot bör givarländerna undvika att slentrianmässigt kanalisera resurser till olika specialfonder. Den minskning som i det följande föreslås för stödet till SIDA:s ämnesinriktade verksamhet skall också ses i detta perspektiv.

Sverige verkar för att det multilaterala biståndet skall få en inriktning som ligger i linje med Sveriges biståndspolitiska mål, t. ex. kraven på social rättvisa och ekonomisk utjämning. Sverige har bl. a. ställt sig bakom Världsbankens och Internationella utvecklingsfondens (IDA:s) ansträngningar att inrikta låneverksamheten på de fattigare befolkningsgrupperna och på länder som för en politik i folkflertalets intresse. Under 1970-talet har också IDA medvetet inriktat sin verksamhet på landsbygdsutveckling och mer uppmärksammat aspekter som berör sysselsättning och inkomstfördelning. Studier har visat att IDA:s mera socialt inriktade verksamhet har en ekonomisk avkastning och en effektivitet som inte står Världsbankens efter.

Sverige har också framgångsrikt verkat för att FN:s utvecklingsprogram (UNDP) i högre grad skall inrikta sitt bistånd på fattigare grupper och länder. Huvuddelen av UNDP:s resurser går numera till de fattigare u-länderna. Genom särskilda bidrag stöder vi även UNDP:s verksamhet i de minst utvecklade u-länderna.

Sverige har traditionellt tillhört de multilaterala organens stora bidragsgivare. I flera av organisationerna uppgår våra bidrag till en betydande andel av de totala resurserna. Den multilaterala andelen av det svenska biståndet har dock de senaste åren sjunkit. Samtidigt har många andra länder ökat sina andelar. I dag har t. ex. de andra nordiska länderna större andelar multilateralt bistånd än Sverige. En multilateral andel av det svenska biståndet, som väsentligt understiger det traditionella riktmärket på en tredjedel av biståndsanslagen, skulle försvaga vårt stöd för de internationella organisationerna och deras arbete till stöd för tredje världens utvecklingsansträngningar.

Det måste dock understrykas att Sverige som stor multilateral bidragsgivare har ett särskilt ansvar för att medlen används effektivt och i överensstämmelse med mål som mottagarländerna delar. Det är också viktigt att upprätthålla strikta krav på effektivitet både inom organisationerna och i deras biståndsinsatser.

Regeringen föreslår att anslaget Bidrag till internationella biståndsprogram för budgetåret 1983/84 ökar med 40 milj. kr. till 1 807 milj. kr.

Liksom under budgetåret 1982/83 kommer vissa multilaterala bidrag att finansieras genom att oin-tecknade reservationsmedel tas i anspråk. De sammanlagda bidragen till internationella biståndsprogram under 1983/84 uppgår därmed till 1 874,6 milj. kr., varav 1 807 milj. kr. är anslag för budgetåret 1983/84 och 67,6 milj. kr. tas i anspråk av oin-tecknade reservationsmedel. Bidragen fördelas enligt följande tabell:

Multilateralt bistånd 1982/83 och 1983/84 fördelat på organisationer
(milj. kr.)

	Anslag 1982/83	Förslag 1983/84	Förändring
<i>FN:s operativa verksamhet</i>			
FN:s utvecklingsprogram (UNDP)			
varav	410,0	410,0	0
– ordinarie bidrag	355,0	360,0	+ 5,0
– UNDP:s verksamhet i de minst utvecklade länderna	50,0	50,0	0
– UNDP:s energikonto	5,0	–	– 5,0
FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF)	32,0	32,0	0
FN:s befolkningsfond (UNFPA)	48,0	48,0	0
FN:s barnfond (UNICEF)	140,0	140,0	0
	630,0	630,0	0
<i>Internationella finansieringsprogram</i>			
Internationella utvecklingsfonden (IDA)	537,2	499,1	– 38,1
Internationella finansieringsbolaget (IFC)	32,0	–	– 32,0
Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB)	–	–	–
Afrikanska utvecklingsfonden (AfDF)	120,0	104,9	– 15,1
Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB)	–	14,5	+ 14,5
Asiatiska utvecklingsfonden (AsDF)	30,6	63,1	+ 32,5
Internationella jordbruksutvecklings- fonden (IFAD)	61,0	50,0	– 11,0
	780,8	731,6	– 49,2
<i>Internationellt livsmedelsbistånd</i>			
Världslivsmedelsprogrammet (WFP)	75,0	81,0	+ 6,0
1980 års konvention om livsmedelshjälp (FAC)	55,0	63,0	+ 8,0
Internationella beredskapslagret av livs- medel för katastrofinsatser (IEFR)	75,0	88,0	+ 13,0
	205,0	232,0	+ 27,0

	Anslag 1982/83	Förslag 1983/84	Förändring
<i>Övriga organisationer</i>			
FN:s hjälpprogram för Palestinaflyktingar (UNRWA)	55,0	55,0	0
FN:s flyktingkommissarie (UNHCR)	60,0	60,0	0
Internationella federationen för familjeplanering (IPPF)	50,0	60,0	+ 10,0
UNCTAD/GATT:s internationella handelscentrum (ITC)	10,0	10,0	0
Importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD)	4,4	5,5	+ 1,1
Gemensamma fonden	1,0	1,0	0
	180,4	191,5	+ 11,1
<i>Övriga multilaterala bidrag</i>	45,0	89,5¹	+ 44,5
Totalt	1 841,2²	1 874,6³	+ 33,4

FN:s utvecklingsprogram (UNDP), kapitalutvecklingsfond (UNCDF) och befolkningsfond (UNFPA)

Budgetåret 1982/83	475 000 000
Budgetåret 1983/84	490 000 000
varav	
Ordinarie bidrag till UNDP	360 000 000
Bidrag till UNDP:s verksamhet	
i de minst utvecklade u-länderna	50 000 000
Kapitalutvecklingsfonden (UNCDF)	32 000 000
Befolkningsfonden (UNFPA)	48 000 000

Under 1970-talet sjönk andelen för av *FN:s utvecklingsprogram (UNDP)* finansierat bistånd inom FN-familjen från 43 % till 21 %. En ytterligare minskning kan medföra en återgång till en alltmer splittrad FN-organisation. UNDP har redan tvingats att dra ned sin organisation betydligt. En ytterligare neddragning torde inte vara möjlig utan en förändring av UNDP:s roll i FN-systemet.

Sverige har för budgetåret 1983/84 utfäst ett bidrag om 360 milj. kr. samt – med förbehåll för riksdagens godkännande – ett bidrag om tillsammans 720 milj. kr. för budgetåren 1984/85 och 1985/86.

UNDP:s nuvarande resurskris kan göra en räddningsoperation nödvändig under 1983. Sverige bör ha beredskap att ge UNDP ett extrabidrag.

¹ Varav 40,0 milj. kr. tas i anspråk av oin-tecknade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82 och 27,6 milj. kr. efter budgetåret 1982/83, totalt 67,6 milj. kr.

² Av denna summa utgjordes 1 767 milj. kr. av anslag för 1982/83 och 74,2 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82.

³ Av denna summa utgörs 1 807 milj. kr. av det föreslagna anslaget för 1983/84 och 67,6 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel enligt not 1 ovan.

Regeringen har därför reserverat 20 milj. kr. för detta ändamål under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag.

UNDP spelar också en viktig roll i uppföljningen av FN:s konferens om *de minst utvecklade länderna*. Genom sin särskilda verksamhet i dessa länder kan UNDP bidra till att få till stånd och samordna nya bistandsflöden till de minst utvecklade länderna. Verksamheten finansierar också bistandsinsatser utöver ordinarie anslag inom UNDP för dessa länder. Sverige har utfäst att under de tre budgetåren 1982/83–1984/85 öka sitt bidrag till UNDP:s särskilda verksamhet i dessa länder med 15 milj. kr. till 50 milj. kr. per år. För budgetåret 1985/86 har – med förbehåll för riksdagens godkännande – utfästs ett bidrag om 35 milj. kr.

FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF) ger finansiellt och tekniskt bistånd till de minst utvecklade länderna. Sverige har, med förbehåll för riksdagens godkännande, utfäst ett bidrag på 32 milj. kr. för vart och ett av de tre budgetåren 1983/84–1985/86.

Sverige har traditionellt spelat en pådrivande roll för att få till stånd internationella insatser på *befolkningsområdet*. Det är angeläget att Sveriges fortsatta stöd kan bygga på en välgrundad bedömning av effektiviteten hos de olika multilaterala kanalerna. Under 1983 kommer därför det totala svenska biståndet på befolkningsområdet att ses över, inkl. en utvärdering av effektiviteten hos de internationella organisationer som får svenskt stöd. Denna åtgärd är också en del av förberedelsearbetet inför den särskilda FN-konferens om befolkningsfrågan som kommer att äga rum under 1984, tio år efter befolkningskonferensen i Bukarest.

Sverige har, med förbehåll för riksdagens godkännande, utfäst ett bidrag till *FN:s befolkningsfond (UNFPA)* om 48 milj. kr. för budgetåret 1983/84. Med samma förbehåll har utfästs bidrag om sammanlagt 96 milj. kr. för budgetåren 1984/85 och 1985/86.

UNICEF

Sverige har, med förbehåll för riksdagens godkännande, utfäst ett bidrag till UNICEF om 140 milj. kr. för budgetåret 1983/84. Med samma förbehåll har utfästs bidrag om sammanlagt 280 milj. kr. för budgetåren 1984/85 och 1985/86.

Dessutom har 10 milj. kr. reserverats under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag för ett extra bidrag till UNICEF under budgetåret 1983/84.

Internationella utvecklingsfonden (IDA)

I början av 1982 stod det klart att USA skulle utsträcka inbetalningarna av sina bidrag från överenskomna tre till åtminstone fyra år och att en sjunde påfyllnad av IDA:s resurser skulle kunna börja gälla tidigast från den 1 juli

1984. Utan motåtgärder skulle IDA därmed drabbas av en mycket drastisk nedskärning av utlåningskapaciteten under budgetåret 1983/84.

I samband med Världsbankens årsmöte 1982 uppnåddes en överenskommelse om extrabidrag till IDA under budgetåret 1983/84 för att upprätthålla IDA:s verksamhet på en rimlig nivå mellan den sjätte och den försenade sjunde påfyllnaden. Samtliga givarländer utom USA utfäste sig att tillskjuta extrabidrag på sammanlagt knappt 2 miljarder dollar. Varje givarlands extrabidrag skall uppgå till minst en tredjedel av det totala bidraget under den sjätte påfyllnaden. För svensk del innebär överenskommelsen ett extrabidrag till IDA om minst 499 080 000 kr. under budgetåret 1983/84.

Överenskommelsen anger två alternativa möjligheter för att kanalisera extrabidragen. Det ena alternativet är en särskild fond kopplad till IDA och med upphandlingen begränsad till bidragsgivarna och IDA:s u-landsmedlemmar. Det andra alternativet är ett konto inom IDA:s ram, där IDA:s normala upphandlingsregler tillämpas. Till skillnad från vad som är fallet med IDA-kontot ger bidrag till den särskilda fonden inte några ytterligare röster i IDA. På svenskt initiativ har också en mellanform skapats. Den ger möjlighet för dem som ger bidrag till IDA-kontot att delta i upphandlingen inom den särskilda fonden mot att man avstår från rätten till ytterligare röster.

Sverige liksom hittills ytterligare fem länder – Canada, Danmark, Frankrike, Italien och Norge – har deklarerat sin avsikt att kanalisera extrabidragen genom den särskilda fonden. Sveriges skäl är den vikt vi tillmäter efterlevnaden av internationella överenskommelser. Det multilaterala biståndssamarbetets fortbestånd och principen om flerårsutfästelser skulle allvarligt hotas om brott mot ingångna avtal inte fick någon påföljd.

Förhandlingarna om en sjunde påfyllnad av IDA:s resurser inleddes i slutet av 1982. Målet är att nå en överenskommelse till Världsbankens årsmöte hösten 1983.

Vid Sveriges överväganden om nivån på vårt extrabidrag har en bedömning gjorts av IDA:s inriktning och effektivitet. I jämförelse med DAC-ländernas bilaterala bistånd går en avsevärt högre andel av IDA:s resurser till de fattigaste länderna och till jordbruk och landsbygdsutveckling.

Regeringen föreslår ett bidrag på 499 080 000 kr. till IDA för budgetåret 1983/84. I en tid då IDA lider stor brist på resurser finns det, enligt regeringens mening, anledning att för budgetåret 1983/84 överväga ett extrabidrag, som överstiger den fastställda miniminivån. Om det visar sig att den multilaterala reserven under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag är tillräcklig efter utgången av budgetåret 1982/83 bör bidraget till IDA under budgetåret 1983/84 ökas med 20 milj. kr.

Regionala utvecklingsbanker

Budgetåret 1982/83 150 585 225

Budgetåret 1983/84 182 410 975

varav

Afrikanska utvecklingsfonden 104 855 800

Asiatiska utvecklingsbanken 14 500 000

Asiatiska utvecklingsfonden 63 055 175

Förhandlingarna om en tredje påfyllnad av *Afrikanska utvecklingsfonden* (*AfDF*) avslutades i februari 1982. De 25 givarländerna överenskom att tillföra AfDF närmare 1 060 miljoner dollar under treårsperioden 1982–1984.

Sveriges andel av påfyllnaden är 5,46 %, en liten minskning jämfört med förra påfyllnaden. Den svenska utfästelsen uppgår till totalt 329 711 600 kr. för perioden 1982–1984. Av detta belopp har 120 000 000 kr. inbetalats under budgetåret 1982/83.

För den andra inbetalningen föreslås ett anslag om 104 855 800 kr. för budgetåret 1983/84.

Den sista inbetalningen till *Asiatiska utvecklingsbankens* (*AsDB*) andra kapitalökning skedde under budgetåret 1980/81. Medelsbehovet för Sveriges deltagande i kapitalökningen kan för budgetåret 1983/84 uppskattas till 7,5 milj. kr.

Eftersom Sverige inte deltog i den första kapitalökningen 1971 sjönk Sveriges andel av kapitalet från 0,41 till 0,17 %. Regeringen anser det nu motiverat att genom en särskild kapitalökning återställa Sveriges andel till den tidigare nivån. För budgetåret 1983/84 föreslår regeringen därför ett bidrag på 14 500 000 till Asiatiska utvecklingsbanken, varav 7,5 milj. kr. avser deltagandet i den tredje allmänna kapitalökningen och 7 milj. kr. den särskilda svenska kapitalökningen.

Förhandlingarna om tredje påfyllnaden av *Asiatiska utvecklingsfondens* (*AsDF*) resurser avslutades i april 1982. Sveriges andel är 1,37 %. Med reservation för riksdagens godkännande har regeringen utfäst ett totalt bidrag på 252 220 700 kr. under fyra år. För 1983/84 föreslås ett bidrag på 63 055 175 kr.

Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD)

IFAD:s verksamhet är viktig för att förbättra fattiga befolkningsgruppers livsmedelsförsörjning. I propositionen föreslås ett bidrag på 50 milj. kr. under budgetåret 1983/84. Medlen kan användas för Sveriges deltagande i ett övergångsarrangemang eller som en del av en påfyllnad för en längre tidsperiod.

Internationellt livsmedelsbistånd

Budgetåret 1982/83 205 000 000

Budgetåret 1983/84 232 000 000

varav

Världslivsmedelsprogrammet (WFP) 81 000 000

Bidrag enligt 1980 års konvention

om livsmedelshjälp (FAC) 63 000 000

Internationella beredskapslagret

av livsmedel för katastrofinsatser

(IEFR) 88 000 000

WFP:s bidragsmål för perioden 1983–1984 är 1 200 miljoner dollar. Sverige har, med förbehåll för riksdagens godkännande, utfäst 78 milj. kr. årligen för budgetåren 1983/84 och 1984/85. Två tredjedelar av bidraget är bundet till upphandling i Sverige.

Mottagarländerna skall normalt svara för de lokala kostnaderna för transportfordon, enkla jordbruksredskap, köksutrustning m. m. Detta kan inte finansieras över WFP:s reguljära resurser för den händelse att mottagarlandet inte kan svara för dessa kostnader. I sådana fall måste WFP förlita sig på särskilda bidrag, om inte projekten skall bli lidande. Regeringen föreslår därför att ett separat kontantbidrag om 3 milj. kr. till WFP för sådana särskilda kostnader lämnas också 1983/84. Budgetåret 1982/83 använde WFP nästan hela bidraget till att köpa svenska lastbilar och specialutrustade släpvagnar.

1980 års konvention om livsmedelshjälp (FAC)

Det svenska bidraget kanaliseras genom WFP och består av 40 000 ton vete, som levereras i form av mjöl. För täckande av frakt- och administrationskostnader får WFP ett särskild bidrag.

Regeringen föreslår ett bidrag för budgetåret 1983/84 på 63 milj. kr.

Internationella beredskapslagret av livsmedel för katastrofinsatser (IEFR)

Sverige har åtagit sig att årligen under den treårsperiod som går ut 1983/84 hålla 40 000 ton svenskt vete samt 1 250 ton vegetabilisk olja i beredskap för akuta nödhjälpsinsatser. Det svenska katastroflagret utgör en del av IEFR, som enligt FN:s rekommendationer skall uppgå till minst 500 000 ton livsmedel.

Sveriges bidrag ställs i huvudsak till WFP:s förfogande. Sverige lämnar även WFP ersättning för uppkomna fraktkostnader.

För budgetåret 1983/84 beräknas ett medelsbehov på sammanlagt 88 milj. kr. inkl. lagring och frakt, för nödvändig påfyllnad av det svenska lagret med vete och vegetabilisk olja.

Övriga organisationer

Budgetåret 1982/83 179 400 000

Budgetåret 1983/84 191 500 000

varav

FN:s hjälpprogram för	
Palestinaflyktingar (UNRWA)	55 000 000
FN:s flyktingsskissarie (UNHCR)	60 000 000
Internationella federationen för	
familjeplanering (IPPF)	60 000 000
UNCTAD/GATT:s internationella	
handelscentrum (ITC)	10 000 000
Importkontoret för	
u-landsprodukter (IMPOD)	5 500 000
Gemensamma fonden	1 000 000

Övriga multilaterala bidrag

För budgetåret 1983/84 föreslås ett anslag på 22 milj. kr. Därutöver kommer 67,6 milj. kr. av oinvecklade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82 och 1982/83 att tas i anspråk för Övriga multilaterala bidrag under 1983/84.

Anslagsposten Övriga multilaterala bidrag används till bidrag till en mångfald olika organisationer. Den är också en reserv i den multilaterala budgeten. Under budgetåret 1983/84 finns behov av medel för att finansiera bl. a. följande insatser.

Mot bakgrund av det svenska intresset att stödja de karibiska länderna lämnade Sverige 1981 ett bidrag om sammanlagt 26 milj. kr. till *Karibiska utvecklingsbankens* särskilda utvecklingsfond. Bidraget fördelades på budgetåren 1981/82 och 1982/83 med 13 milj. kr. per år.

Sverige bör fortsätta stödja Karibiska utvecklingsbanken, som är en effektiv institution, väl anpassad att genomföra utvecklingsprojekt under de speciella omständigheter som de små karibiska ö-länderna befinner sig i. Detta sker lämpligast genom ett bidrag till den gemensamma specialfonden som avses kunna börja sin verksamhet den 1 januari 1984. Den exakta storleken av ett sådant bidrag kan i dag inte beräknas men det torde komma att bli ca 1 miljon dollar, dvs. ca 7,5 milj. kr., per år.

Som redovisats tidigare genomgår FN:s utvecklingsprogram (UNDP) f. n. en allvarlig resurskris. En räddningsoperation kan bli aktuell under 1983. Med hänsyn till den vikt Sverige tillmäter UNDP bör vi ha beredskap att ge UNDP ett extra bidrag i samband med en sådan räddningsoperation. Regeringen har därför reserverat 20 milj. kr. för detta ändamål. Den har också reserverat 10 milj. kr. för extra bidrag till UNICEF och 5 milj. kr. för extra flyktingbistånd genom UNRWA eller UNHCR. Om den multilaterala

reserven är tillräcklig vid utgången av budgetåret 1982/83 bör även bidraget till IDA ökas med 20 milj. kr.

Sverige har under budgetåren 1980/81–1982/83 gett bidrag till FN för *vetenskap och teknik för utveckling* med sammanlagt 38 milj. kr. Förhandlingar pågår om ett permanent finansieringssystem. Sverige har spelat en aktiv och pådrivande roll i dessa förhandlingar. Vårt bidrag bör därför ligga kvar på en hög nivå. Den exakta storleken får emellertid bestämmas med hänsyn tagen till bl. a. andra givarländers insatser.

Den internationella sjöfartsorganisationen (IMO) har utarbetat ett förslag till *internationellt sjöfartsuniversitet*, som skall drivas i IMO:s regi. Universitetet skall ge högre utbildning på sjöfartsområdet och därmed stärka de regionala utbildningscentra som finns i en rad u-länder. Man anser att den infrastruktur som krävs för en sådan institution endast kan sökas i ett i-land och att den nedlagda sjöbefälsskolan i Malmö är väl lämpad för detta ändamål. Malmö kommun har utfäst sig att ställa lokaler och utrustning till IMO:s förfogande. Enligt IMO:s planer beräknas universitetet påbörja sin verksamhet den 1 juli 1983.

Sverige har, med förbehåll för riksdagens godkännande, utfäst sig att finansiera en tredjedel av driftkostnaderna för universitetet – dock högst 1 miljon dollar per år. En förutsättning är att täckning för återstående kostnader kan skaffas fram genom IMO:s och UNDP:s försorg. Medelsbehovet för budgetåret 1983/84 beräknas till 7,5 milj. kr.

Liksom under tidigare budgetår bör också *vissa andra multilaterala bidrag* belasta denna anslagspost. Som exempel kan nämnas årsbidrag till Röda korsets internationella kommitté, FN:s center för transnationella företag (CTNC), FN:s boende- och bebyggelsecenter (HABITAT), FN-universitetet och FN:s kvinnofond. Regeringen beräknar att ca 17,5 milj. kr. behövs för sådana bidrag.

Efter de bidrag som nyss föreslagits beräknar regeringen att den multilaterala reserven efter budgetåret 1983/84 kommer att uppgå till ca 20 milj. kr.

Regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete, som förordats i propositionen,
2. godkänna de gjorda utfästelser som angivits i propositionen,
3. bemyndiga regeringen att göra en särskild kapitalökning i Asiatiska utvecklingsbanken och delta i bankens allmänna kapitalökning i enlighet med vad som föreslagits i propositionen,
4. bemyndiga regeringen att delta i Asiatiska utvecklingsfondens tredje påfyllnad med ett totalt bidrag på 252 220 700 kr. för budgetåren 1983/84–1986/87,
5. bemyndiga regeringen att ingå avtal om ett svenskt bidrag till finansieringen av ett internationellt sjöfartsuniversitet i enlighet med de

riktlinjer och förbehåll som tidigare angetts och att kostnaden skall belasta anslagsposten Övriga multilaterala bidrag.

6. bemyndiga regeringen att göra de utfästelser och åtaganden som härutöver har föreslagits i propositionen.

7. till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 1 807 000 000 kr.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

motion 1981/82:1881 av Rolf Sellgren m. fl. (fp), vari hemställs

att riksdagen begär att regeringen verkar för att högre utbildning inom transportområdet för u-länderna lokaliseras till Göteborg.

motion 1982/83:233 av Ann-Cathrine Haglund och Birgitta Rydén (m), vari hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående särskilda insatser på befolkningsområdet i utvecklingsländerna.

motion 1982/83:841 av Ola Ullsten m. fl. (fp), vari yrkas

att riksdagen hemställer hos regeringen att denna i Förenta nationerna framlägger förslag om ett internationellt år mot narkotikan.

motion 1982/83:897 av Karin Andersson och Sture Korpås (c), vari hemställs

1. att riksdagen beslutar uttala att FN:s kvinnofond skall fortsätta sin verksamhet också efter 1985.

2. att riksdagen beslutar uttala att Sverige skall ge årliga bidrag till fonden.

3. att riksdagen beslutar uttala att Sverige i FN skall aktivt arbeta för att UNDP och andra FN-organ i sina länderprogram beaktar kvinnornas situation.

motion 1982/83:903 av Per Petersson m. fl. (m), yrkande 8, vari hemställs

8. att riksdagen till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 1 767 000 000 kr.

motion 1982/83:1786 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 3, vari föreslås

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag innebärande att Sverige lämnar Världsbanksgruppen.

motion 1982/83:2167 av Ola Ullsten m. fl. (fp), yrkande 6, vari hemställs

6. att riksdagen begär att regeringen inför 1984 års FN-konferens om befolkningsfrågan tillsätter en svensk nationalkommitté med parlamentarisk representation.

Utskottet

Stora delar av de internationella biståndsprogrammen befinner sig i finansiell kris. Det gäller såväl FN-systemets biståndsorgan som Världsbanksgruppen. Situationen beskrivs utförligt i propositionen.

För Sverige som traditionellt fäst mycket stort avseende vid de internationella organisationernas och särskilt FN:s roll i det mellanstatliga arbetet är detta självfallet en beklaglig utveckling. Det är i första rummet oroande att resursflödet från de internationella organisationerna till behövande u-länder minskar, särskilt som denna minskning inte uppvägs av någon motsvarande ökning av i-ländernas bilaterala bistånd. Situationen innebär också något av ett hot mot det internationella system som byggts upp på övertygelsen att många av världens stora politiska och ekonomiska problem bäst löses genom samarbete inom livskraftiga internationella organisationer.

Det är därför i högsta grad angeläget att de internationella organisationerna tillförs resurser som svarar mot behov och förväntningar. Ansvaret härför måste i första hand åvila de större industriländerna i väst och öst.

Utskottet delar den i propositionen uttalade åsikten att Sverige som stor multilateral biståndsgivare har ett särskilt ansvar för att medlen till de internationella programmen används effektivt och i överensstämmelse med mål som mottagarländerna delar. Det är också, såsom anförs i propositionen, viktigt att upprätthålla strikta krav på effektivitet både inom organisationerna och i deras biståndsinsatser.

Synpunkter av detta slag framförs också i motion 903 i anslutning till dess yrkande 8. De leder emellertid motionärerna till slutsatsen att Sveriges multilaterala bistånd bör kvarstanna på oförändrad nivå nästa budgetår, vilket innebär 40 milj. kr. mindre än vad regeringen föreslår.

Utskottet kan inte tillstyrka denna frysning av det multilaterala biståndet utan förordar det anslagsbelopp regeringen begär, vilket redan det är resultatet av en noggrann budgetprövning. Yrkande 8 i motion 903 avstyrks följaktligen.

I motion 1786, yrkande 3, föreslås att Sverige skall lämna Världsbanksgruppen. Utskottet kan inte dela denna uppfattning. Motionsyrkandet avstyrks med hänvisning till de skäl som angivits i flera tidigare betänkanden och senast i UU 1980/81:14.

I motion 897 föreslås i yrkande 1 att riksdagen beslutar uttala att FN:s kvinnofond skall fortsätta sin verksamhet också efter år 1983, i yrkande 2 att Sverige skall ge årliga bidrag till fonden samt i yrkande 3 att Sverige i FN aktivt skall arbeta för att UNDP och andra FN-organ i sina länderprogram beaktar kvinnornas situation.

Den s. k. frivilliga fonden för FN:s kvinnoårtionde upprättades i samband med kvinnokonferensen i Mexiko år 1975. Sverige har sedan fonden inledde sin verksamhet givit ett flertal bidrag, senast vid fondens bidragskonferens år 1982, då 825 000 kr. utlovades. Även i årets budgetförslag finns under

anslagsposten Övriga multilaterala bidrag upptaget ett belopp för användning bl. a. till detta ändamål. Regeringen avser att även fortsättningsvis stödja fonden.

Det föreligger ännu inget formellt beslut om att fonden i sin nuvarande form skall finnas kvar även efter kvinnoårstiondets slut år 1985. FN:s generalförsamling har emellertid antagit en resolution av innebörd att fondens verksamhet bör fortsätta efter år 1985. Sverige har ställt sig bakom denna resolution.

Utskottet instämmer i yrkandet att UNDP och andra FN-organ i sina program beaktar u-landskvinnornas situation. Detta är en traditionell svensk uppfattning, som vi genomgående verkar för i dessa organs styrelser. Av samma skäl är det också angeläget med ett nära samarbete mellan kvinnofonden och bl. a. UNDP.

Med det anförda torde motion 897 få anses besvarad.

Två motioner behandlar befolkningsfrågan. I yrkande 6 i motion 2167 föreslås att en svensk nationalkommitté med parlamentarisk representation tillsätts inför FN:s befolkningskonferens år 1984.

Enligt vad utskottet inhämtat avser regeringen att inom kort tillsätta en arbetsgrupp med parlamentarisk representation för att förbereda 1984 års konferens. Arbetsgruppen kommer att bli en motsvarighet till den nationalkommitté som tillsattes inför befolkningskonferensen i Bukarest år 1974.

I motion 233 föreslås att Sverige i sitt utvecklingssamarbete och särskilt i förberedelserna till 1984 års befolkningskonferens uppmärksammar de alarmerande rapporterna om missbruk av fosterdiagnostik och aborter.

Utskottet delar motionärernas oro inför de möjligheter till missbruk som fosterdiagnostiken utan tvekan medför. Det är också bekant att konkreta fall har inträffat i vissa u-länder, dock ej i något samband med svenska familjeplaneringsinsatser. Fosterdiagnostik är därtill en metod som inte vanligen står till buds för de u-landskvinnor biståndsprogrammen på detta område i första hand riktar sig till. Utskottet vill understryka betydelsen av att regeringen och de svenska biståndsmyndigheterna uppmärksammat följer denna fråga, inte minst inför FN-konferensen nästa år.

Motion 233 och yrkande 6 i motion 2167 får därmed anses besvarade.

I motion 841 hemställs att Sverige i Förenta nationerna framlägger förslag om ett internationellt år mot narkotikan. Ett liknande yrkande behandlades förra året i UU 1981/82:20. Utskottet framhöll däri att antalet år och årtionden i FN:s regi under senare år blivit så stort att det finns risk för att de förlorar i genomslagskraft. Detta gällde också förslaget om ett narkotikaår, även om kampen mot narkotika självfallet bör drivas med stor kraft.

Utskottet gör fortfarande denna bedömning. Därtill kommer att det internationella gensvaret för ett narkotikaår visade sig vara mycket svagt vid det nyligen avhållna mötet med FN:s narkotikakommission. Frågan torde därför ha mist något av sin aktualitet. Med hänvisning till det anförda

avstyrker utskottet motion 841.

Under denna rubrik behandlar utskottet även motion 1981/82:1881 i vilken hemställs att regeringen skall verka för att en högre utbildning inom transportområdet för u-länderna förläggs till Göteborg. I motionen hänvisas bl. a. till det i budgetpropositionens föreslagna internationella sjöfartsuniversitet som skall förläggas till Malmö. Genom en samordning mellan utbildningen i Malmö och en transportutbildning i Göteborg uppnås den helhet i utbildet som är nödvändig för att täcka det samlade behovet av utbildning för en fungerande transportplanering i utvecklingsländerna, heter det i motionen.

Enligt etablerade principer för svensk biståndspolitik bör utbildningsinsatser för u-ländernas behov i första hand förläggas till u-länderna om inte mycket starka och av u-länderna själva framförda skäl talar för en lokalisering till ett i-land. Utskottet får med hänvisning bl. a. härtill avstyrka motion 1881.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner de riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete som förordats i propositionen,
2. att riksdagen godkänner de gjorda utfästelser som angivits i propositionen,
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra en särskild kapitalökning i Asiatiska utvecklingsbanken och delta i bankens allmänna kapitalökning i enlighet med vad som föreslagits i propositionen,
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att delta i Asiatiska utvecklingsfondens tredje påfyllnad med ett totalt bidrag på 252 220 700 kr. för budgetåren 1983/84–1986/87,
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att ingå avtal om ett svenskt bidrag till finansieringen av ett internationellt sjöfartsuniversitet i enlighet med de riktlinjer och förbehåll som angivits i propositionen och att kostnaden skall belasta anslagsposten Övriga multilaterala bidrag,
6. att riksdagen avslår motion 1982/83:1786, yrkande 3, angående utträde ur Världsbanksgruppen, res. 11 (vpk)
7. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de utfästelser och åtaganden som härutöver föreslagits i propositionen,
8. att riksdagen avslår motion 1982/83:841 angående ett internationellt narkotikaår, res. 12 (fp)
9. att riksdagen förklarar motion 1982/83:897 angående FN:s kvinnofond besvarad med vad utskottet anför,
10. att riksdagen avslår motion 1981/82:1881 angående u-landsutbildning i Göteborg,

11. att riksdagen förklarar motion 1982/83:2167, yrkande 6, res. 13 (fp)
angående en nationalkommitté för befolkningsfrågan besvarad
med vad utskottet anfört.
12. att riksdagen förklarar motion 1982/83:233 angående foster-
diagnostik besvarad med vad utskottet anfört.
13. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, yrkande 8, till res. 14 (m)
Bidrag till internationella biståndsprogram för budgetåret 1983/
84 anvisar ett reservationsanslag av J 807 000 000 kr.

4. Bilateralt utvecklingssamarbete

4.1 Återflöde av biståndsmedel och bundet bistånd

Propositionen (s. 39–41)

En stor del av Sveriges bistånd – ca 40 % – kommer tillbaka till Sverige genom att biståndsmedel används för att köpa svenska varor och tjänster. Detta brukar kallas biståndets återflöde. Endast en tredjedel av återflödet hänför sig till det s. k. bundna biståndet, dvs. biståndsmedel som enligt avtal med mottagarlandet måste upphandlas i Sverige.

Av det bilaterala biståndet beräknar SIDA att återflödet är 46 %. Av återstoden går 40 % till inköp i u-länder, varav hälften utgör lokala kostnader i mottagarländerna. Endast 14 % av det bilaterala biståndet används för inköp i andra i-länder än Sverige. För budgetåret 1981/82 motsvarar det en summa på ca 580 milj. kr., vilket är mindre än en halv procent av hela den svenska exporten.

Storleken på återflödet varierar starkt från land till land. Det finns heller inget entydigt samband med andelen bundet bistånd. Trots att andelen bundet bistånd är låg för länder som Vietnam och Tanzania är ändå återflödet mycket högt, i Vietnams fall ca 80 %. Återflödet är lägst från länder där det svenska biståndet är huvudsakligen inriktat på jordbruk och landsbygdsutveckling.

Förutom det betydande återflödet från stora industri- och anläggningsprojekt i biståndet, t. ex. Vinh Phu-projektet (Bai Bang) i Vietnam eller Kotmale-projektet i Sri Lanka, består huvuddelen av återflödet av svenska leveranser av livsmedel, pappersmassa och papper, fordon, maskiner för verkstäder samt transporter och försäkringar.

Det är mycket svårt att mäta storleken på återflödet av Sveriges multilaterala bistånd. Det registrerbara återflödet motsvarar ungefär en tredjedel av det multilaterala anslaget. Om leveranser till Världsbanksprojekt inräknas stiger siffran till över 50 %. Till detta kommer ett obekant återflöde via svenska dotterföretag utomlands. De multilaterala organisationernas inköp från dessa svenska dotterföretag registreras nämligen som leveranser från dotterföretagets värdland.

Skillnaderna i återflöde är mycket stora mellan olika organisationer. Andelen svenskt återflöde är stor, och stigande, från de organ vars verksamhet främst består av långivning. För Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna gäller detta såväl leveranser av varor som expertbistånd. Inom UNDP och FN:s fackorgan, som huvudsakligen ägnar sig åt tekniskt bistånd, är det svenska deltagandet i programmen fortfarande under genomsnittet för givarländerna.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1983/84 har SIDA redovisat en lång rad åtgärder som SIDA och andra myndigheter vidtagit i syfte att öka inslaget av svenska varor och tjänster i både det bilaterala och det multilaterala biståndet. Åtgärderna omfattar bl. a. olika former av samarbete med Exportrådet, information och utbildning för såväl svensk biståndspersonal som det svenska näringslivet, samarbete med SUKAB, Överstyrelsen för ekonomiskt försvar samt ett förbättrat kontaktnät med de upphandlande myndigheterna i mottagarländer och inom FN-systemet.

Regeringen välkomnar de åtgärder som SIDA och andra myndigheter vidtagit och finner dem ligga väl i linje med regeringens strävan att öka inslaget av svenska varor och tjänster i biståndet. På sikt bör det ändamålsbestämda biståndet öka, i första hand på det obundna importstöds bekostnad, vilket kommer att bidra till ett ökat återflöde. Det bundna importstöds volym bör ligga kvar på ungefär samma nivå som under innevarande budgetår. Regeringen betonar att denna strävan att öka andelen svenska varor och tjänster i biståndet aldrig får innebära att man gör avsteg från biståndspolitikens grundprinciper eller på andra sätt försämrar biståndets kvalitet. Återflöde är inte – och får heller inte bli – något biståndspolitiskt mål.

Även om vårt ekonomiska utbyte av en ökad andel svenska varor och tjänster i biståndet trots allt är marginellt, kan ett utökat svenskt engagemang i biståndets planering och genomförande framför allt leda till högre effektivitet och bättre kontroll.

Som nyss nämnts bör en ökande del av det svenska biståndet inriktas på lantbruk och landsbygdsutveckling. För denna typ av projekt är återflödet av naturliga skäl ganska litet. Detta får dock aldrig vara något skäl till återhållsamhet med denna typ av bistånd.

Det finns också skäl att i detta sammanhang erinra om att u-krediter och tekniskt samarbete, vilka redovisas under anslaget C 9., har avsevärt större betydelse för återflödet än en förändring av bindingsgraden inom gävbiståndet.

Motioner

I detta sammanhang behandlar utskottet

motion 1982/83:378 av Marianne Karlsson (c), vari hemställs

att riksdagen som sin mening ger till känna att u-landsbiståndet skall

prioritera varor och tjänster vilka ger arbetstillfällen inom Sverige och att dessa varor ges till de sämst lottade länderna.

motion 1982/83:405 av Karin Ahrland och Hans Petersson i Röstånga (fp), vari hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående samarbete mellan seminestationen i Hörby och SIDA.

motion 1982/83:552 av Olle Aulin (m), vari hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett u-landsanpassat nyttoflygssystem för väglösa områden.

motion 1982/83:903 av Per Petersson m. fl. (m), yrkande 7. vari hemställs

7. att riksdagen begär att regeringen vidtar åtgärder för att öka återflödet av biståndet i enlighet med vad som anges i motionen.

motion 1982/83:1229 av Ove Eriksson m. fl. (m), vari hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prövning av biståndsprojekt där svenska jordbruksprodukter ingår.

motion 1982/83:1773 av Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (m), vari hemställs

att riksdagen begär att regeringen ger SIDA i uppdrag att inom ramen för den bundna u-hjälpen upprätta förslag till kontinuerlig u-landshjälp i form av beredda sill- och strömmingsprodukter samt torkad fisk.

motion 1982/83:1780 av Göthe Knutson och Gullan Lindblad (m), vari hemställs

att riksdagen måtte besluta begära hos regeringen om tilläggsdirektiv till livsmedelsutredningen med uppdrag att utreda frågan om ökade svenska biståndsinsatser på livsmedelsområdet inom ramen för de medel som riksdagen ger åt det svenska biståndsprogrammet.

Utskottet

Storleken av återflödet avgörs av flera olika omständigheter. Den varierar bl. a. med biståndstyp. Det är uppenbarligen lättare att uppnå ett påtagligt återflöde genom bistånd till industri- och anläggningsprojekt än till landsbygdsutveckling. Av detta skäl ger exempelvis u-krediter, tekniskt samarbete och bistånd till projekt inom områden där Sveriges näringsliv är konkurrenskraftigt ett betydande återflöde. Erfarenheten har också visat att somliga mottagarländer är mer benägna att göra sina beställningar i Sverige än andra.

Graden av formell bindning av biståndet är endast en av de faktorer som påverkar återflödet. Ju mindre konkurrenskraft svenska varor och tjänster

har i ett biståndssamarbete, desto högre bindningsgrad skulle krävas för att uppnå ett visst önskat återflöde.

Regeringen framhåller i propositionen att återflöde inte är något biståndspolitiskt mål. Det förhållandet att bistånd till lantbruk och landsbygdsutveckling ger ett ganska litet återflöde får inte vara något skäl till återhållsamhet med denna typ av bistånd, heter det i propositionen.

I motion 903, yrkande 7, föreslås att riksdagen vidtar åtgärder för att öka återflödet i enlighet med vad som anges i motionen. I texten förordas bl. a. ett närmare samarbete med näringslivet, exempelvis genom att överlåta hela biståndsprojekt på företag, minskning av det obundna importstödet, minskning av lokalkostnadstäckningen samt stöd i större utsträckning åt projekt inom områden där svenskt näringsliv har särskilt god kunskap. Motionärerna nämner bl. a. energiförsörjning, vattenförsörjning, hälso- och sjukvård, skogsindustri som exempel på sådana områden.

Utskottet behandlade förra året yrkanden av ungefär samma innebörd (UU 1981/82:20) och ställde sig därvid positivt till olika åtgärder för att öka återflödet, bl. a. genom bättre samverkan mellan biståndsmyndigheterna och svenska företag. Utskottet pekade också på tillkomsten av nya biståndsformer, såsom SWEDFUND, u-krediterna och det tekniska samarbetet som kunde förmodas bidra till ett ökat återflöde, även om de inte hade detta som sitt egentliga syfte.

Självfallet ställer sig utskottet även nu bakom en strävan att öka inslaget av svenska varor och tjänster i biståndet. Några av de förslag som framförs i motionen ligger uppenbarligen också i linje med regeringens avsikter. Utskottet vill dock inte förorda en ökning av bindningsgraden som metod att åstadkomma en väsentlig höjning av återflödet.

Samtidigt finner utskottet det angeläget att erinra om att ökat återflöde inte får betraktas som ett mål i sig. Det bör framför allt inte bli så att biståndsformerna och biståndets innehåll i förväg anpassas efter utsikterna till återflöde. När emellertid de svenska biståndsmyndigheterna med en mottagande part från biståndspolitiska utgångspunkter nått enighet om ett projekt eller program, bör det inte föreligga hinder för en strävan att utnyttja det svenska resursutbudet. Så sker uppenbarligen redan, bl. a. med hjälp av ett nära samarbete mellan SIDA och det svenska näringslivet.

Med hänsyn till vad som anförts om återflöde i propositionen och av utskottet finns f. n. inte anledning att av regeringen begära nya åtgärder för att främja återflödet. Yrkande 7 i motion 903 avstyrks därför.

Tre motioner tar sikte på en ökning av livsmedelsbiståndet i det svenska utvecklingssamarbetet. I motion 1229 föreslås att en del av det svenska livsmedelsöverskottet bör utnyttjas för leverans av skummjölkspulver och smörolja till av SIDA eller i nordiskt samarbete uppförda mejerier i u-länderna, och där blandas till mjölk. I motion 1773 förordas att beredda sill- och strömmingsprodukter samt torkad fisk skall ingå i det bundna biståndet och i motion 1780 att den pågående livsmedelsutredningen skall få

tilläggsdirektiv att utreda frågan om ökat svenskt livsmedelsbistånd.

Utskottet hade under förra riksmötet anledning att relativt utförligt behandla det svenska livsmedelsbiståndet och möjligheterna till ökade leveranser av svenska livsmedelsprodukter (UU 1981/82:20). Därvid konstaterade utskottet bl. a. att det av olika skäl – kostvanor, lagringsproblem, transportkostnader, den ofta höga svenska prisnivån – visat sig vanskligt att i livsmedelsbiståndet använda andra stapelvaror än spannmål och olja. Av dessa produkter har Sverige emellertid ganska omfattande biståndsleveranser, särskilt till Världslivsmedelsprogrammet och till internationella katastrofinsatser.

De bedömningar utskottet gjorde förra året är giltiga även i år. Det hindrar inte att exempelvis i katastrofsituationer andra produkter än de som hittills dominerat Sveriges livsmedelsbistånd kan komma i fråga. SIDA uppmärksammar fortlöpande dessa frågor. Avgörande måste emellertid vara mottagarländernas möjligheter att få fullgod användning för vårt livsmedelsbistånd, inte Sveriges behov av att få avsättning för ett överskott. Av bl. a. dessa skäl finns det enligt utskottets mening inte anledning för livsmedelsutredningen att behandla frågan om livsmedelsbistånd till u-länderna.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motionerna 1229, 1773 och 1780.

Bindning av svenskt bistånd till vissa produkter aktualiseras i ytterligare tre motioner. I motion 405 förordas att överskottsproduktionen av svenska spermier från nötkreatur genom ett samarbete mellan SIDA och seminstationen i Hörby bör kunna ingå i utvecklingssamarbetet, i motion 552 att ett visst svenskt flygplanssystem skall offereras mottagarländerna och i motion 378 att cement och andra varor som särskilt kan främja svensk sysselsättning skall prioriteras i biståndet.

Vilka svenska varor och tjänster som skall kunna ingå i ett biståndssamarbete prövas i varje enskilt fall av den mottagande parten och de svenska biståndsmyndigheterna med utgångspunkt i gällande biståndspolitiska principer. En av dessa principer är att mottagarens behov bör vara styrande för valet av biståndets innehåll. Utskottet anser sig för sin del inte ha anledning att göra någon närmare bedömning av dessa tre förslag.

Motionerna 378, 405 och 552 avstyrks därför.

4.2 Samarbete med enskilda länder

Propositionen (s. 62–66)

För budgetåret 1983/84 föreslår regeringen bidrag till bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA, som tillsammans uppgår till 3 799,6 milj. kr. Denna ökning på 120 milj. kr. möjliggörs genom att 130 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82 tas i anspråk under

budgetåret 1983/84. Genom denna ökning, och en omfördelning av medel från övriga anslagsposter under C 2, har programländernas medelsramar kunnat vidmakthållas och även öka något i förhållande till det totala biståndet genom SIDA under innevarande budgetår.

Regeringen kommer senare att föreslå ökade anslag även för tekniskt samarbete och u-krediter genom BITS inom ramen för det nya anslaget C 9. Om dessa medel inräknas uppgår det totala bilaterala biståndet genom SIDA och BITS till 65 % av den totala biståndsramen.

Avvecklingen av det långsiktiga utvecklingssamarbetet med Pakistan kommer att fullföljas, varvid biståndet genom SIDA ersätts av tekniskt samarbete genom BITS. Utvecklingssamarbetet med Nicaragua och Zimbabwe bör planeras enligt samma långsiktiga principer som gäller för programländerna i övrigt. Därutöver förutses f. n. inga förändringar i kretsen av programländer.

Biståndets ämnesfördelning och inriktning har behandlats i ett tidigare avsnitt. Regeringen har därvid föreslagit att ökad tonvikt ges åt det direkta utvecklingssamarbetet med programländerna och att vissa förändringar och nedskärningar genomförs beträffande det icke landprogrammerade biståndet. Medelsramarna för samarbetet med mottagarländerna bör ses som ett uttryck för en strävan att bibehålla en i huvudsak oförändrad aktivitetsnivå, samtidigt som behoven och möjligheterna att nå målen för samarbetet beaktas. Stor vikt måste fästas vid mottagarlandets möjligheter att tillgodo-göra sig biståndet.

Vid bedömning av mottagningskapaciteten bör hänsyn tas till förekomsten av outnyttjade biståndsmedel från föregående och löpande budgetår, men också till en rad andra faktorer som samarbetslandets planering och egna resurser för genomförande av biståndsprogram. Regeringen har funnit detta naturligt främst med tanke på att utvecklingssamarbetet med de flesta mottagarländerna är långsiktigt. Medelsramar, som är avpassade efter samarbetsländernas mottagningskapacitet, bidrar också till att medlen används på ett sätt som motsvarar kraven på ökad effektivitet i biståndsgivningen. Med denna utgångspunkt kan medelsramarnas utveckling för de enskilda samarbetsländerna utfalla olika under skilda budgetår utan att det behöver vara ett uttryck för förändringar i vilja att samarbeta med det ena eller andra landet.

Förslagen till medelsramar för mottagarländer och andra ändamål framgår av nedanstående tabell:

Bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA budgetåren 1982/83–1983/84
(milj. kr.)

	Medelsram 1982/83	Förslag till medelsram 1983/84		
		SIDA	Föredraganden	Förändring
Angola	100	110	105	+ 5
Bangladesh	145	150	145	0
Botswana	70	70	80	+ 10
Etiopien	85	100	100	+ 15
Guinea-Bissau	60	60	65	+ 5
Indien	340	365	340	0
Kap Verde	40	45	45	+ 5
Kenya	125	135	130	+ 5
Laos	55	60	60	+ 5
Lesotho	20	22	25	+ 5
Moçambique	230	260	255	+ 25
Nicaragua	50	60	75	+ 25
Sri Lanka	155	210	210	+ 55
Swaziland	10	10	10	0
Tanzania	440	465	460	+ 20
Vietnam	345	365	365	+ 20
Zambia	165	180	175	+ 10
Zimbabwe	110	125	125	+ 15
Pakistan	15	–	–	– 15
Vissa landprogramkostnader	35	30	30	– 5
<i>Totalt landprogrammerat bistånd</i>	2 595	2 822	2 800	+ 205
Regionala insatser	100	150	115	+ 15
Humanitärt bistånd i Latinamerika	100	120	110	+ 10
Humanitärt bistånd i södra Afrika	140	160	140	0
Särskilda program ¹	232,9	243	155	– 77,9
Katastrofer m. m.	300,8	315	240,6 ²	– 60,2
Enskilda organisationer	190	215	215	+ 25
Rekrytering och utbildning av fältpersonal	19	24	24	+ 5
<i>Totalt övriga anslagsposter</i>	1 082,7	1 227	999,6	– 83,1
<i>Totalt bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA³</i>	3 677,7	4 049	3 799,6⁴	+ 121,9

¹ Anslagsposten inrymmer även den anslagspost som under 1982/83 benämndes Miljö- och markvård samt energi.

² Varav 130 milj. kr. tas i anspråk av oin-tecknade reservationsmedel efter budgetåret 1982/83.

³ Tekniskt samarbete och u-krediter, som under 1982/83 benämndes Bredare samarbete respektive Särskilt förmånlig kreditgivning till u-land, samt två delposter om totalt 2,1 milj. kr. under anslagsposten Särskilda program har överförts till ett nytt anslag, C 9 Övriga u-landspolitiska insatser m. m.

⁴ Av denna summa utgörs 3 669,6 milj. kr. av det föreslagna anslaget C 2 för 1983/84 och 130 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel enligt not 2 ovan.

Beträffande *Angola, Bangladesh, Indien, Kenya, Moçambique, Tanzania och Zambia* finner regeringen att lägre medelsramar än de av SIDA föreslagna är tillräckliga för att genomföra pågående och planerade program under budgetåret 1983/84.

Den svåra försörjningssituationen i Moçambique motiverar en fortsatt ökning av det svenska stödet samtidigt som kraven på biståndspersonalens säkerhet och effektivitet upprätthålls. Som en tillfällig åtgärd kan omfördelningar av medel från projektbistånd till importstöd komma att övervägas.

Försörjningsläget och säkerhetssituationen i Angola har allvarligt försämrats sedan sommaren 1981, då den sydafrikanska aggressionen och subversionen mot landet trappades upp. Regeringen finner det därför angeläget att hålla beredskap för vissa extra insatser i Angola utöver den föreslagna landramen.

Den svåra ekonomiska situationen i Tanzania gör ett fortsatt starkt biståndsenagemang från svensk sida angeläget. Biståndet bör i högre grad inriktas på en konsolidering och upprustning av befintliga projekt. Endast i undantagsfall bör nya projekt inledas. Den ekonomiska krisen i landet kan också göra det angeläget att i ökad utsträckning omfördela medel från projektbistånd till importstöd för att få fram nödvändiga leveranser av reservdels- och underhållsutrustning och råvaror. Det bör betonas att en sådan förändring av biståndets inriktning endast får bli tillfällig. Den kan emellertid även komma att bli aktuell i andra mottagarländer. I dessa sammanhang bör tillfälliga svenska insatser i form av bundet importstöd också kunna komma i fråga. De bör emellertid genomföras i nära samråd med andra givare.

Höjningarna av medelsramarna för *Etiopien, Kap Verde, Laos, Sri Lanka, Swaziland, Vietnam och Zimbabwe* följer SIDA:s förslag.

Den relativt sett kraftiga ökningen av medelsramen för Sri Lanka beror på det sexåriga insatsavtal om stöd till vattenkraftverket Kotmale, som ingicks i juli 1982 i enlighet med riksdagens beslut (prop. 1981/82:215, UU 1981/82:28, rskr 1981/82:416). Detta insatsavtal innebär att stödet till Kotmale-projektet under budgetåret 1982/83–1987/88 uppgår till totalt 1 088 milj. kr., varav 190 milj. kr. avser budgetåret 1983/84.

Med hänsyn till den stora reservationen på Vietnam har regeringen i år funnit den av SIDA föreslagna höjningen tillräcklig.

När det gäller *Botswana, Guinea-Bissau, Lesotho och Nicaragua* föreslås högre medelsramar än dem som upptagits i SIDA:s förslag. Höjningarna är avsedda att ge utrymme för utvecklingssamarbete i huvudsakligen oförändrad omfattning. I fråga om Botswana och Nicaragua har ländernas biståndsbehov i förening med hög kapacitet att ta emot och tillgodogöra sig bistånd beaktats.

I fråga om *Bangladesh, Indien och Swaziland* anser regeringen oförändrade medelsramar vara tillräckliga för att genomföra pågående och planerade program.

Beträffande Indien sker sedan några år tillbaka en gradvis ökning av det ändamålsbestämda biståndet med särskild inriktning på fattiga grupper. Genomförandet har emellertid fördröjts och utbetalningarna försenats. Samtidigt har nya långsiktiga stora projekt inom vattenförsörjning och skogsbruk nyligen inletts eller skall inledas under innevarande år. Därför fanns vid innevarande budgetårs ingång betydande outnyttjade medel. Regeringen anser därför att medelsramen kan hållas på oförändrad nivå under budgetåret 1983/84. Regeringen finner det dock motiverat att u-krediter i större omfattning än vad som skett under innevarande budgetår används i utvecklingssamarbetet med Indien. Särskilt lämpade för sådan u-kreditgivning är projekt inom energisektorn.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

motion 1982/83:722 av Oswald Söderqvist m. fl. (vpk), vari föreslås

att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för utökade förbindelser med Etiopien i enlighet med vad som anförs i motionen.

motion 1982/83:723 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 1, vari hemställs

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att kanalisera hjälpen till Kampuchea direkt in i landet och att det sker en avveckling av den svenska hjälpinsatsen via Thailand.

motion 1982/83:899 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk), vari hemställs

att riksdagen hos regeringen hemställer att PDRY (Demokratiska folkrepubliken Yemen) upptas som programland för utvecklingsbistånd.

motion 1982/83:903 av Per Petersson m. fl. (m), delyrkandena 10 a–10 c, vari hemställs

10 a) att riksdagen bibehåller landramarna på oförändrad nivå i förhållande till budgetåret 1982/83 för Etiopien, Zambia, Zimbabwe, Guinea-Bissau, Kap Verde, Laos, Moçambique och Nicaragua.

10 b) att riksdagen minskar propositionens förslag till landramar för Tanzania till 400 milj. kr., för Indien till 300 milj. kr., för Vietnam till 125 milj. kr. och för Angola till 80 milj. kr.,

10 c) att riksdagen tillstyrker propositionens förslag till landramar för Bangladesh, Botswana, Kenya, Lesotho, Sri Lanka och Swaziland.

motion 1982/83:905 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs

att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för utökade och närmare kontakter med Grenada.

motion 1982/83:1774 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), yrkande 18, vari hemställs

18. att riksdagen i förhållande till regeringens förslag sänker biståndet för Nicaragua med 25 milj. kr. till 50 milj. kr. och för Vietnam med 45 milj. kr. till 320 milj. kr.

motion 1982/83:1786 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandena 4-15, vari hemställs

4. att riksdagen beslutar att biståndet till Angola höjs till 110 milj. kr.,

5. att riksdagen beslutar att biståndet till Etiopien höjs till 110 milj. kr.,

6. att biståndet till Laos höjs till 65 milj. kr.,

7. att biståndet till Moçambique höjs till 260 milj. kr.,

8. att biståndet till Nicaragua höjs till 85 milj. kr.,

9. att riksdagen beslutar att biståndet till Vietnam höjs till 420 milj. kr.,

10. att riksdagen beslutar att Cuba upptas som programland och beviljas bistånd med 60 milj. kr.,

11. att riksdagen beslutar att Demokratiska Jemen upptas som programland och beviljas bistånd med 20 milj. kr.,

12. att riksdagen beslutar att Folkrepubliken Kampuchea beviljas bistånd med 10 milj. kr.,

13. att riksdagen beslutar att Grenada beviljas bistånd med 2 milj. kr.,

14. att riksdagen beslutar att biståndet till Kenya sänks till 125 milj. kr.,

15. att riksdagen beslutar att biståndet till Sri Lanka sänks till 200 milj. kr.

motion 1982/83:1787 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslås

att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att utveckla Sveriges ekonomiska, handelspolitiska och kulturella förbindelser med Vietnam och Laos.

motion 1982/83:1788 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs

1. att riksdagen uttalar att Sveriges kontakter och samarbete med Cuba bör utvecklas särskilt vad avser handels- och kulturutbyte.

2. att riksdagen beslutar att Cuba på nytt tas upp som programland för svenskt bistånd.

motion 1982/83:2167 av Ola Ullsten m. fl. (fp), yrkande 3, vari hemställs

3. att riksdagen godkänner de förslag till medelsramar som redovisas i denna motion (vilket innebär att landramen till Indien höjs till 345 milj. kr., att landramen till Kenya höjs till 135 milj. kr., att landramen till Vietnam sänks till 345 milj. kr., att landramen till Zambia höjs till 180 milj. kr. och att landramen till Zimbabwe höjs till 130 milj. kr.).

Utskottet

I propositionen och dess bilaga 2 redogörs närmare för utvecklingssamarbetet med enskilda programländer, liksom för den ekonomiska och sociala situationen i dessa. Av tabellen på s. 47 framgår programländernas medelsramar för innevarande budgetår, liksom SIDA:s resp. regeringens förslag till medelsramar för budgetåret 1983/84.

Det mycket ansträngda budgetläget har nödvändiggjort en ingående prövning även av biståndsanslagen. Inom ramen för denna återhållsamhet innebär propositionens förslag till bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA likväl att ökad tonvikt ges åt det direkta utvecklingssamarbetet med programländerna samtidigt som vissa förändringar och nedskärningar genomförs beträffande det icke landprogrammerade biståndet. De nu föreslagna medelsramarna bör enligt propositionen ses som ett uttryck för en strävan att bibehålla en i huvudsak oförändrad aktivitetsnivå. Stor vikt skall fästas vid mottagarlandets möjligheter att tillgodogöra sig biståndet.

För flertalet programländer innebär regeringens förslag måttliga höjningar av medelsramarna. Dessa torde nu huvudsakligen få inriktas på ett bibehållande och en konsolidering av redan existerande och pågående bistådsprojekt, snarare än på en utbyggnad av dessa eller på nya investeringar. Utskottet anser att budgetläget motiverar en sådan begränsning i de svenska bilaterala biståndsinsatserna.

Utskottet behandlar härafter kortfattat de motionsyrkanden som föreligger beträffande biståndet till några av våra huvudmottagarländer. Regeringens förslag till landram anges inom parentes vid resp. land.

Angola (105 milj. kr.)

I motion 903 föreslås att landramen för Angola minskas till 80 milj. kr.

I motion 1786 föreslås att biståndet till Angola höjs till 110 milj. kr.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om landram för Angola. Utskottet avstyrker följaktligen delyrkande 10 b) i motion 903, vad gäller en minskning av landramen för Angola, liksom yrkande 4 i motion 1786.

Etiopien (100 milj. kr.)

I motion 722 föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för utökade förbindelser med Etiopien i enlighet med vad som anförs i motionen (bistånd, handel, ekonomi, kultur).

I motion 903 föreslås att landramen för Etiopien bibehålls på oförändrad nivå (85 milj. kr.).

I motion 1786 föreslås att biståndet till Etiopien höjs till 110 milj. kr.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om landram för Etiopien och avstyrker följaktligen delyrkande 10 a) i motion 903, vad gäller oförändrad landram för Etiopien, liksom yrkande 5 i motion 1786.

Förbindelserna mellan Sverige och Etiopien går, som påpekats i motion 722, långt tillbaka i tiden. Etiopien har sedan länge erhållit stöd och bistånd på olika områden från Sverige. Utöver det utvecklingssamarbete som i dag sker inom landramen kanaliseras ekonomiskt stöd också på annat sätt. T. ex. utbetalades för insatser genom enskilda organisationer under budgetåret 1981/82 3,5 milj. kr. Därutöver har Rädda barnen beviljats 10,1 milj. kr. för att bygga hälsokliniker i Addis Abeba. Till Svenska röda korset anvisades i juli 1982 5,5 milj. kr. för stöd åt Etiopiska röda korsets beredskapslager.

SAREC slöt i juli 1982 ett tvåårigt avtal om forskningssamarbete med den etiopiska forskningskommissionen. Avtalet omfattar bl. a. hälsovård, energi- och botanisk forskning och registrering av jordbävningar. Avtalet omfattar totalt 10,2 milj. kr.

Etiopien erhåller också vid behov katastrofbistånd. Sålunda utanordnades nyligen 5 milj. kr. med anledning av den torka som drabbat stora delar av landet.

Förbindelser på en rad andra områden, t. ex. när det gäller handel och kultur, växer emellertid fram snarare till följd av naturliga förutsättningar eller genom olika organisationers och grupper initiativ än genom regerings- eller riksdagsbeslut. Utskottet anser därför att yrkandet i motion 722 inte behöver föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd, varför det avstyrks.

Indien (340 milj. kr.)

I motion 903 föreslås att landramen för Indien minskas till 300 milj. kr.

I motion 2167 föreslås att landramen för Indien höjs till 345 milj. kr.

Utskottet finner, i likhet med regeringen, att under rådande omständigheter medelsramen kan hållas på oförändrad nivå under budgetåret 1983/84 och tillstyrker därmed propositionens förslag. Utskottet avstyrker följaktligen delyrkande 10 b) i motion 903, vad gäller minskning av landramen för Indien, liksom yrkande 3 i motion 2167, i vad avser Indien.

Kenya (130 milj. kr.)

I motion 903 tillstyrks propositionens förslag till landram för Kenya.

I motion 1786 föreslås att biståndet till Kenya sänks till 125 milj. kr.

I motion 2167 föreslås att landramen för Kenya höjs till 135 milj. kr.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om landram för Kenya. Utskottet avstyrker följaktligen yrkande 14 i motion 1786, liksom yrkande 3 i motion 2167 i denna del. Delyrkande 10 c) i motion 903 får anses besvarat genom utskottets ställningstagande.

Moçambique (255 milj. kr.)

I motion 903 föreslås att landramen för Moçambique bibehålls på oförändrad nivå.

I motion 1786 föreslås att biståndet till Moçambique höjs till 260 milj. kr.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om landram för Moçambique.

Utskottet avstyrker följaktligen delyrkande 10 a) i motion 903, vad gäller oförändrad landram, liksom yrkande 7 i motion 1786.

Nicaragua (75 milj. kr.)

I motion 903 föreslås att landramen för Nicaragua bibehålls på oförändrad nivå (50 milj. kr.).

I motion 1774 föreslås att biståndet till Nicaragua i förhållande till regeringens förslag sänks med 25 milj. kr. till 50 milj. kr.

I motion 1786 föreslås att biståndet till Nicaragua höjs till 85 milj. kr.

I Nicaragua råder sedan mars 1982 undantagstillstånd, vilket av sandinist-regeringen motiveras med det politiska och militära hot utifrån som landet är utsatt för. Upprepade militära incidenter eller stridigheter har ägt rum vid den honduransk-nicaraguanska gränsen mellan regeringsstyrkor och rebellgrupper bestående främst av f. d. medlemmar i den störtade diktatorn Somozas nationalgarde. Det ekonomiska läget är bl. a. till följd härav bekymmersamt. Biståndsbehovet är stort.

Den för Nicaragua föreslagna landramen innebär den för nästa budgetår procentuellt största ökningen bland programländerna.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om landram för Nicaragua. Utskottet avstyrker följaktligen delyrkande 10 a) i motion 903, vad gäller oförändrad landram, liksom yrkande 18 i motion 1774 och yrkande 8 i motion 1786.

Sri Lanka (210 milj. kr.)

I motion 903 tillstyrks propositionens förslag till landram för Sri Lanka.

I motion 1786 föreslås att biståndet till Sri Lanka sänks till 200 milj. kr.

Den kraftiga ökningen av medelsramen för Sri Lanka från 155 till 210 milj. kr. beror på det sexåriga insatsavtal mellan Sri Lanka och Sverige om stöd till vattenkraftsprojektet Kotmale som ingicks i juli 1982 i enlighet med riksdagens beslut (prop. 1981/82:215, UU 1981/82:28, rskr 1981/82:426).

Detta avtal innebär att stödet till Kotmale-projektet för budgetåren 1982/83–1987/88 uppgår till totalt 1 088 milj. kr., varav 135 milj. kr. för budgetåret 1982/83 och 190 milj. kr. för budgetåret 1983/84.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om landram för Sri Lanka. Utskottet avstyrker följaktligen yrkande 15 i motion 1786. Delyrkande 10 c) i motion 903 får anses besvarat genom utskottets ställningstagande.

Tanzania (460 milj. kr)

I motion 903 föreslås att landramen för Tanzania minskas till 400 milj. kr.

I propositionen understryks att den svåra ekonomiska situationen i Tanzania gör ett fortsatt starkt biståndsenagemang från svensk sida angeläget. Biståndet bör emellertid i högre grad inriktas på konsolidering och upprustning av befintliga projekt. Endast i undantagsfall bör nya projekt inledas.

Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker propositionens förslag om landram för Tanzania. Utskottet avstyrker följaktligen delyrkande 10 b) i motion 903, vad gäller minskning av landramen för Tanzania.

Vietnam (365 milj. kr.)

I motion 903 föreslås att landramen för Vietnam minskas till 125 milj. kr.

I motion 1774 föreslås att biståndet till Vietnam sänks till 320 milj. kr.

I motion 1786 föreslås att biståndet till Vietnam höjs till 420 milj. kr.

I motion 1787 föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att utveckla Sveriges ekonomiska, handelspolitiska och kulturella förbindelser med Vietnam och Laos.

I motion 2167 föreslås att landramen för Vietnam bibehålls på oförändrad nivå (345 milj. kr.).

Såväl SIDA som regeringen har för nästa budgetår föreslagit en medelsram för Vietnam på 365 milj. kr. Den stora ingående reservationen för innevarande budgetår har till stor del redan förbrukats.

Återflödet från biståndet till Vietnam uppgår f. n. till ca 70 % av utbetalningarna. Det motsvarar inte mindre än 40 % av det sammanlagda återflödet från programländerna. Merparten härav kan hänföras till Bai Bang-projektet.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om landram för Vietnam. Utskottet avstyrker följaktligen delyrkande 10 b) i motion 903, vad gäller minskning av landramen för Vietnam, liksom yrkande 18 i motion 1774, yrkande 9 i motion 1786 samt yrkande 3 i motion 2167, i vad avser Vietnam.

Det svenska utvecklingssamarbetet med Vietnam är omfattande och

landet har sedan länge den näst största landramen bland våra huvudmottagarländer. Förbindelser på en rad andra områden, t. ex. när det gäller handel och kultur, utvecklas – som utskottet tidigare konstaterat – emellertid snarare på grundval av naturliga förutsättningar och t. ex. olika organisations aktivitet än genom regerings- eller riksdagsbeslut. Utskottet anser därför att yrkandet i motion 1787 inte behöver föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd, varför det avstyrks.

Zambia (175 milj. kr)

I motion 903 föreslås att landramen för Zambia bibehålls på oförändrad nivå (165 milj. kr.).

I motion 2167 föreslås att landramen för Zambia höjs till 180 milj. kr.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om landram för Zambia. Utskottet avstyrker följaktligen delyrkande 10 a) i motion 903, vad gäller oförändrad landram för Zambia, liksom yrkande 3 i motion 2167, i vad avser Zambia.

Zimbabwe (125 milj. kr.)

I motion 903 föreslås att landramen för Zimbabwe bibehålls på oförändrad nivå (110 milj. kr.).

I motion 2167 föreslås att landramen för Zimbabwe höjs till 135 milj. kr.

Det svenska biståndet till befrielserörelserna ZANU och ZAPU övergick i och med självständigheten till den nya staten Zimbabwe.

Den senaste tidens tragiska och dramatiska händelser i Matabeleland har fördunklat bilden av Zimbabwes politiska och ekonomiska utveckling. Försoningspolitiken efter självständigheten riskerar att undergrävas om regeringen verkligen skulle förverkliga sina uttalanden att krossa ZAPU.

Utskottet vill uttrycka sin allvarliga oro för den aktuella utvecklingen i Zimbabwe och sin förhoppning att den inrikespolitiska konflikten skall styras in på banor som kan leda till lugnare förhållanden och kompromisslösningar. Därmed skulle goda förutsättningar för fortsatt svenskt bistånd åter föreligga.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om landram för Zimbabwe. Utskottet avstyrker följaktligen delyrkande 10 a) i motion 903, vad gäller oförändrad landram för Zimbabwe, liksom yrkande 3 i motion 2167, i vad avser Zimbabwe.

Övriga programlandsyrkanden

I motion 903 föreslås i delyrkande 10 a) att landramarna för Guinea-Bissau, Kap Verde och Laos bibehålls på oförändrad nivå. I samma motions

delyrkade 10 c) tillstyrks propositionens förslag till landramar för Bangladesh, Botswana, Lesotho och Swaziland.

I motion 1786 föreslås att biståndet till Laos höjs till 65 milj. kr.

I motion 1787 föreslås åtgärder för att utveckla Sveriges förbindelser med Vietnam och Laos. Utskottet har ovan under avsnittet om Vietnam avstyrkt motionen vad gäller Vietnam. Med hänvisning till vad utskottet där anfört avstyrks motion 1787 även vad gäller Laos.

Utskottet ansluter sig till propositionens förslag vad beträffar landramar under budgetåret 1983/84 för de länder som nämnts i nu förevarande yrkanden.

Utskottet avstyrker därför delyrkande 10 a) i motion 903, vad gäller oförändrade landramar för Guinea-Bissau, Kap Verde och Laos, liksom yrkande 6 i motion 1786. Delyrkande 10 c) i motion 903 med tillstyrkan till propositionens förslag till landramar för Bangladesh, Botswana, Lesotho och Swaziland får anses besvarat genom utskottets ställningstagande.

Yrkanden om nya samarbetsländer

I motion 723, yrkande 1, föreslås åtgärder för att kanalisera hjälpen till Kampuchea direkt in i landet samt att det sker en avveckling av den svenska hjälpinsatsen via Thailand. I motion 1786, yrkande 12, föreslås att Folkrepubliken Kampuchea beviljas bistånd med 10 milj. kr.

Regeringen har under senare år beviljat katastrofhjälp och humanitärt bistånd till Kampuchea. Senast skedde detta i början av innevarande år då 11 milj. kr. anslogs till bistånd inne i Kampuchea – varav 7 milj. kr. genom FAO, 2 milj. kr. genom UNICEF och 2 milj. kr. till UNHCR för stöd till hemvändande flyktingar – och 1 milj. kr. till WFP för bistånd vid thai-kampuchianska gränsen.

Utskottet anser att fortsatt internationellt bistånd till Kampuchea är nödvändigt, med särskild inriktning på sårbara grupper. Genom FN sker också övervakning av leveranser, distribution och genomförande av nödhjälpsprogrammen och rehabiliteringsinsatserna inom jordbruk och fiske genom närvaro av internationell personal. De stora givarländerna till FN-programmet önskar att hjälpen skall ha en tyngdpunkt vid den thai-kampuchianska gränsen, varför en avveckling av denna inte är aktuell.

Utskottet har tidigare uttalat och vidhåller att avsaknaden av diplomatiskt erkännande av regimen i Phnom Penh inte bör hindra Sverige från att utnyttja även direkta kanaler för bistånd när det visar sig vara en framkomlig väg. Utskottet räknar med att regeringen, om inga nya omständigheter tillkommer som föranleder annat, är beredd att även fortsättningsvis tillskjuta medel ur katastrofreserven för hjälpinsatser till Kampuchea via de kanaler och i den omfattning som regeringen finner lämpligt. Utskottet finner däremot att något till Kampuchea destinerat belopp inte på förhand

bör bindas genom riksdagsbeslut.

I motion 899 föreslås att PDRY (Demokratiska folkrepubliken Yemen) upptas som programland. I motion 1786, yrkande 11, föreslås att Yemen upptas som programland och beviljas bistånd med 20 milj. kr.

Liknande motionsyrkanden har behandlats av utskottet och avslagits av riksdagen varje år sedan år 1978 (senast i UU 1981/82:20). Utskottet har därvid fastslagit att inga förutsättningar föreligger att uppta Demokratiska folkrepubliken Yemen som programland. Inga omständigheter har därefter tillkommit som föranleder utskottet att ändra denna inställning. Landet har under senare år i katastrofhjälp erhållit större mängder vete ur det svenska beredskapslagret. Under år 1982 beviljade regeringen 5 milj. kr. till Rädda barnen för leverans av barnmat, livsmedel och filter med anledning av översvämningar.

I motion 905 föreslås åtgärder för utökade och närmare kontakter med Grenada. I motion 1786, yrkande 13, föreslås att Grenada beviljas bistånd med 2 milj. kr.

Rädda barnen beviljades förra året från anslaget för Enskilda organisationer ett belopp om 6 milj. kr. för ett hälsovårdsprojekt omfattande barn- och mödravård i Grenada.

Beträffande åtgärder för utökade och närmare kontakter med Grenada får utskottet hänvisa till vad som ovan anförts med anledning av liknande yrkanden beträffande Etiopien, Vietnam och Laos.

I motion 1786, yrkande 10, föreslås att Cuba upptas som programland och beviljas bistånd med 60 milj. kr. I motion 1788 föreslås i yrkande 2 att Cuba på nytt tas upp som programland för svenskt bistånd och i yrkande 1 att Sveriges kontakter och samarbete med Cuba bör utvecklas särskilt vad avser handels- och kulturutbyte.

Det långsiktiga utvecklingssamarbete som inleddes år 1969 med Cuba avslutades i och med utgången av budgetåret 1979/80. Detta skedde i enlighet med riksdagens tidigare beslut (UU 1975/76:14, rskr 349, UU 1976/77:17, rskr 248). Utskottet finner inte anledning föreslå att Cuba på nytt upptas som programland. Ett ökande tekniskt samarbete bedrivs med Cuba inom hälsovården och sockerindustrin och Cuba har beviljats en s. k. u-kredit. SAREC bedriver också visst forskningssamarbete med Cuba. Vad gäller vidgade kontakter med Cuba på andra områden, särskilt vad avser handels- och kulturutbyte, får utskottet hänvisa till vad som ovan anförts med anledning av liknande yrkanden beträffande Etiopien, Vietnam, Laos och Grenada.

Med hänvisning till det ovan anförda avstyrker utskottet motion 723, yrkande 1, motion 899, motion 905, motion 1786, yrkandena 10–13, samt motion 1788 yrkandena 1 och 2.

4.3 Humanitärt bistånd i Latinamerika

Propositionen (s. 66)

Senare tids utveckling i Centralamerika har inneburit nya krav på resurser till anslagsposten *Humanitärt bistånd i Latinamerika*. Kriget i El Salvador och Guatemala fortsätter utan att någon förhandlingslösning f. n. är i sikte. Som en följd av inbördeskrigen är flera hundra tusen människor flyktingar i regionen och kanske en miljon människor hemlösa i sina egna länder. Regeringen finner en höjning av anslagsposten till 110 milj. kr. angelägen. Det är regeringens förhoppning att också andra biståndsgivare skall öka sina humanitära anslag till regionen. Det betydande svenska biståndsenagemanget underlättar för Sverige att lämna ett bidrag till ansträngningarna att lösa konflikterna i regionen på politisk väg.

Det humanitära biståndet fördelas efter förslag från den av regeringen tillsatta beredningen för humanitärt bistånd. Företräde bör lämnas åt insatser som bidrar till att motverka följderna av politiskt förtryck.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

motion 1982/83:903 av Per Petersson m. fl. (m), delyrkande 10 e), vari hemställs

10 e) att medelsramen för humanitärt bistånd i Latinamerika bibehålls på oförändrad nivå i förhållande till budgetåret 1982/83.

motion 1786 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 16, vari föreslås

16. att anslaget till humanitärt bistånd i Latinamerika höjs till 120 milj. kr.

motion 1982/83:2167 av Ola Ullsten m. fl. (fp), yrkande 3, vari hemställs

3. att riksdagen godkänner de förslag till medelsramar som redovisas i denna motion (vilket innebär att medelsramen för humanitärt bistånd i Latinamerika höjs till 120 milj. kr.).

Utskottet

Anslagsposten Humanitärt bistånd till Latinamerika används för flyktinghjälp och andra humanitära insatser i Latinamerika; under senare år inte minst för att lindra nöden i det drabbade centralamerikanska området.

Medelstildelningen till denna post har efter hand ökat kraftigt. För nästkommande budgetår föreslås en höjning från 100 till 110 milj. kr.

I såväl motion 2167, yrkande 3, som i motion 1786, yrkande 16, föreslås en ökning med ytterligare 10 milj. kr. utöver regeringens förslag. Med tanke på det mycket kraftiga påslag på den anslagspost som gjordes förra budgetåret

är utskottet emellertid av uppfattningen att det av regeringen föreslagna beloppet måste bedömas som tillräckligt stort, även till detta angelägna ändamål. Yrkande 3 i motion 2167 och yrkande 16 i motion 1786 avstyrks därför.

Till följd av utskottets ställningstagande avstyrks även delyrkande 10 e) i motion 903 om att bibehålla anslagsposten på oförändrad nivå.

4.4 Humanitärt bistånd i södra Afrika och anslagsposten

Regionala insatser

Propositionen (s. 66–67)

Humanitärt bistånd i södra Afrika utgår främst som stöd åt befrielseströrelserna African National Congress (ANC), som verkar för ett Sydafrika fritt från apartheid, och South West Africa People's Organization (SWAPO), som arbetar för ett självständigt Namibia, samt som flyktingstöd genom olika FN-organ och enskilda organisationer. På grund av förhållandena i Namibia och Sydafrika finns anledning räkna med att flyktingströmmen och därmed hjälpbehoven kommer att vara av minst samma omfattning som under budgetåret 1982/83. Vidare förutser regeringen inom Sydafrika fortsatta behov av rättshjälp samt familje- och studiestöd. Med hänsyn till anslagsutnyttjandet kommer ett oförändrat anslag på 140 milj. kr. att vara till fyllest. Utöver detta belopp kan medel ur katastrofposten liksom hittills vid behov utnyttjas för humanitära insatser i södra Afrika. Sverige kommer att verka för att också givare i ökad utsträckning lämnar bidrag för sådana insatser.

Under anslagsposten *Regionala insatser* har stöd lämnats till dels den Östafrikanska utvecklingsbanken (EADB), dels det regionala ekonomiska samarbetet mellan de *majoritetsstyrda* staterna i södra Afrika (SADCC). Samarbetet mellan dessa stater (Angola, Moçambique, Zimbabwe, Botswana, Tanzania, Lesotho, Swaziland, Malawi och Zambia) syftar till att minska beroendet av Sydafrika.

Samarbetet mellan SADCC-staterna har hittills koncentrerats till transporter och kommunikationer. Även inom andra sektorer, där ett intensifierat regionalt samarbete nu förbereds, har Sverige goda möjligheter att lämna bistånd t. ex. för industriutveckling, energiförsörjning, utbildning, miljö- och markvård samt livsmedelsförsörjning.

Regeringen förordar att beloppet för anslagsposten Regionala insatser höjs till 115 milj. kr. för budgetåret 1983/84 och att SIDA i sin fortsatta beredning av SADCC-insatser bör räkna med en planeringsram på 110 milj. kr. för budgetåren 1984/85 och 1985/86. Resterande belopp kan vid behov användas för bl. a. fortsatta bidrag till EADB. Inom anslagsposten kan också inrymmas stöd till Mekong-kommittén.

Motioner

I detta sammanhang behandlar utskottet

motion 1982/83:721 av Hans Göran Franck m. fl. (s), yrkande 2, vari föreslås

2. att riksdagen beslutar att anslaget till humanitärt bistånd i södra Afrika ökas så att ytterligare 5 milj. kr. i stöd till SWAPO kan utgå inom ramen för det totala biståndsanslaget.

motion 1982/83:903 av Per Petersson m. fl. (m), yrkandena 10 d och 10 e vari hemställs

10 d) att riksdagen anslår 100 milj. kr. till Regionala insatser.

10 e) att riksdagen bibehåller landramen på oförändrad nivå i förhållande till budgetåret 1982/83 för humanitärt bistånd till södra Afrika.

motion 1982/83:1774 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), yrkande 19, vari hemställs

19. att riksdagen i förhållande till regeringens förslag ökar anslagsposten Regionala insatser med 25 milj. kr., motsvarande den i föregående punkt föreslagna sänkningen för Nicaragua, för att främst möjliggöra insatser även i andra länder i Central- och Sydamerika.

motion 1982/83:1786 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 17, vari hemställs

17. att riksdagen beslutar att anslaget Humanitärt bistånd till södra Afrika höjs till 160 milj. kr.

motion 1982/83:2167 av Ola Ullsten m. fl. (fp), yrkande 3, vari hemställs

3. att riksdagen godkänner de förslag till medelsramar som redovisas i denna motion (vilket innebär att medelsramen till södra Afrika höjs till 150 milj. kr.).

Utskottet

Regeringen föreslår till denna anslagspost ett belopp som är oförändrat i förhållande till innevarande budgetår. Detta görs bl. a. med hänvisning till att det finns vissa outnyttjade reservationer under anslagsposten och till att katastrofmedel vid behov kan användas för humanitära insatser i södra Afrika.

Utnyttjandet av dessa medel – liksom av anslagsposten för humanitärt bistånd till Latinamerika – sker på förslag av beredningen för humanitärt bistånd. Utskottet har på annan plats i detta betänkande behandlat beredningens verksamhet mot bakgrund av att humanitära insatser av detta slag numera kan visa sig behövliga i flera områden där människor systematiskt förföljs och förmenas sina rättigheter.

Med hänsyn till att behovet av insatser i södra Afrika kan beräknas öka –

en uppfattning som framförs även i propositionen – vill utskottet föreslå riksdagen att anslagsposten för södra Afrika redan nu tillförs ytterligare 20 milj. kr. genom en överföring från anslagsposten för katastrofer. Därmed uppnås den av SIDA föreslagna storleken på posten. I väntan på de allmänna överväganden som utskottet i det föregående ansett att regeringen bör göra beträffande det humanitära biståndet har utskottet inga invändningar mot att regeringen använder anslagsposten för Humanitärt bistånd till södra Afrika även för liknande humanitära ändamål i andra områden, om särskilda skäl föreligger.

Utskottet tillstyrker därmed medelsförslaget i motion 1786, yrkande 17, om en höjning till 160 milj. kr. av anslagsposten för humanitärt bistånd i södra Afrika.

Till följd härav avstyrks delyrkade 10 c) i motion 903 med förslag om att anslagsposten skall uppgå till 140 milj. kr. och yrkande 3 i motion 2167 om ett belopp på 150 milj. kr.

I motion 721, yrkande 2, föreslås att stödet till SWAPO, som belastar denna anslagspost, skall höjas med 5 milj. kr. Utskottet konstaterar att den av utskottet föreslagna höjningen av anslagsposten ger utrymme för ökat stöd till befrielseströrelserna men ser inte skäl att nu binda regeringen vid någon fördelning av de tillskjutna medlen. Yrkande 2 i motion 721 avstyrks därför.

I motion 1774, yrkande 19, föreslås att anslagsposten för Regionala insatser höjs med 25 milj. kr. motsvarande den i samma motion föreslagna sänkningen för Nicaragua, för att främst möjliggöra insatser även i andra länder i Central- och Sydamerika.

Samma anslagspost föreslås i motion 903, delyrkande 10 d), bli sänkt med 15 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag.

Anslagsposten Regionala insatser tillkom med tanke på behovet av särskilt stöd för samarbetssträvanden mellan de majoritetsstyrda s. k. frontstaterna i södra Afrika men är inte uteslutande avsedd för detta ändamål. Det finns om regeringen så önskar möjlighet att stödja även andra regionala insatser med medel från denna post, förutsatt givetvis att lämpliga projekt kan definieras som ligger i linje med svensk biståndspolitik och som inte i första hand bör finansieras med medel ur andra anslagsposter.

Till följd av att utskottet på annan plats i detta betänkande avstyrkt yrkande 18 i motionen om en minskning av medelsramen för Nicaragua, avstyrker utskottet medelsförslaget i yrkande 19 i motion 1774.

Utskottet finner inte heller skäl att minska medelstilldelningen till detta angelägna samarbete mellan länder i södra Afrika och avstyrker därför delyrkande 10 e) i motion 903.

4.5 Katastrofbistånd och bistånd genom enskilda organisationer

Propositionen (s. 67-68)

Anslagsposten *Katastrofer m. m.* används

- för hjälp åt människor i u-länder som drabbats av naturkatastrofer eller väpnade och politiska konflikter
- för extra bistånd till länder som erhåller svenskt utvecklingsbistånd och vilkas försörjning och utveckling hotas av oförutsedda händelser
- för bistånd till katastrofberedskap och förebyggande insatser
- som allmän reserv inom det bilaterala anslaget

Flyktingar och hemlösa är en av de största mottagargrupperna av katastrofbistånd. Stora hjälpbehov föreligger i Centralamerika, Pakistan och Libanon. I Afrika finns uppskattningsvis 5 miljoner hemlösa, varav många lever under mycket svåra levnadsförhållanden. I Sydostasien kvarstår biståndsbehoven för hemlösa och på annat sätt utsatta kampucheaner.

Flera programländer för svenskt bistånd har till följd av återkommande naturkatastrofer som torka, översvämningar och insektsangrepp eller på grund av sitt ansträngda ekonomiska läge mer eller mindre regelbundet fått bidrag från anslagsposten utöver de för utvecklingssamarbetet anvisade medelsramarna. Katastrofbiståndet har i dessa fall ofta gällt livsmedel. Orsakerna till livsmedelsunderskotten och tänkbara åtgärder att komma till rätta med dem måste utredas i varje enskilt fall. Regeringen välkomnar därför att SIDA tillsatt en livsmedelsgrupp med uppgift att granska framställningar om bilateralt livsmedelsbistånd och att utarbeta riktlinjer på detta område. Regeringen finner det också angeläget att livsmedelsläget i särskilt utsatta programländer dryftas vid de återkommande biståndsöverläggningarna.

Det är självfallet angeläget att katastrofbiståndet snabbt når fram till människor i nöd, samtidigt som noggrann planering och uppföljning är nödvändiga för biståndets effektivitet. Regeringen välkomnar därför att inom SIDA under 1981/82 företagits en *översyn* av katastrofbiståndet och särskilt dess arbetsformer som utmynnat bl. a. i krav på bättre underlag för beslut och för bedömning av behovet av svensk medverkan.

Av medel från anslagsposten finansieras även bistånd till den västafrikanska republiken Sao Tomé e Príncipe. För budgetåret 1983/84 föreslås lägst 3 milj. kr. för detta ändamål.

Inom anslagsposten har betydande reservationer uppkommit. Med hänsyn härtill finner regeringen att anslagsposten under budgetåret 1983/84 kan begränsas till 240.6 milj. kr.

Bistånd med medel från anslagsposten *Enskilda organisationer* är ett effektivt redskap i utvecklingssamarbetet och ett värdefullt komplement till det av SIDA administrerade biståndet. Enskilda organisationers insatser når ofta de fattigaste och mest utsatta grupperna i u-länderna och bedrivs med låga administrationskostnader. De enskilda organisationernas arbete och

engagemang bidrar dessutom till ökad förståelse för utvecklingsfrågor bland allmänheten i Sverige.

Medelsbehovet under budgetåret 1983/84 beräknas till 215 milj. kr. Regeringen välkomnar SIDA:s ansträngningar att uppnå ökad effektivitet och administrativa förenklingar genom att teckna ramavtal med de större organisationerna, senast med Svensk volontärsamverkan (SVS) och Svenska handikapporganisationernas biståndsstiftelse (SHIA). Det finns också möjlighet att ge direkta bidrag till kvinnoorganisationer i u-länder.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

motion 1982/83:553 av Ulla Ekelund m. fl. (c), vari hemställs

1. att riksdagen för sin del uttalar sig för att inom ramen för SIDA:s budget genom omfördelning av 20 milj. kr. medelsbehovet för sektionen för enskilda organisationer skall uppgå till 235 milj. kr.,

2. att riksdagen för sin del uttalar sig för att andelen av svenskt bistånd via sektionen för enskilda organisationer inom en överskådlig framtid skall fortsätta att öka.

motion 1982/83:900 av Göthe Knutson och Sten Sture Paterson (m), vari hemställs

att riksdagen begär att regeringen instruerar Sveriges representation vid FN och andra berörda internationella organ att verka för att dels en rapport om förhållandena i Afghanistan utarbetas, dels att massiva, internationella hjälpinsatser kommer till stånd inne i Afghanistan.

motion 1982/83:902 av Sten Sture Paterson och Göthe Knutson (m), vari hemställs

att riksdagen beslutar att inrätta fem studiestipendier åt ungdomar från det fria Afghanistan för utbildning på det statliga förvaltningsområdet, att finansieras med biståndsmedel avsedda för Cuba och Vietnam.

motion 1982/83:903 av Per Petersson m. fl. (m), delyrkandena 10 g och 10 h, vari hemställs

10 g) att riksdagen anslår 100 milj. kr. för katastrofer m. m.,

10 h) att riksdagen anslår 230 milj. kr. till enskilda organisationer.

motion 1982/83:904 av Oswald Söderqvist m. fl. (vpk), vari föreslås

att riksdagen som katastrofbistånd anvisar 1 milj. kr. till Seychellerna.

motion 1982/83:1237 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 2, vari föreslås

2. att riksdagen beslutar anslå 10 milj. kr. i bistånd till PLO.

motion 1982/83:1774 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), yrkandena 16 och 17, vari hemställs

16. att riksdagen uttalar att anslagsposten Katastrofer m. m. skall användas för hjälp åt människor i u-länder, som drabbas av naturkatastrofer eller väpnade konflikter, för bistånd till katastrofberedskap och katastrofförebyggande insatser och i övrigt, för hjälp åt befolkningsgrupper som för tillfället eller permanent lider nöd och som inte kan inordnas i samarbetsländerns reguljära program,

17. att riksdagen samtidigt uttalar, att mot bakgrund av den nöd, som en stor del av mänskligheten nu befinner sig i, det tillkommer regeringen och SIDA att se till att katastrofanslaget används för sitt ändamål och inte reserveras.

motion 1982/83:1786 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 18, vari föreslås

18. att riksdagen beslutar att anslaget Katastrofer m. m. höjs till 260 600 000 kr.

motion 1982/83:2167 av Ola Ullsten m. fl. (fp), yrkande 3, vari hemställs

3. att riksdagen godkänner de förslag till medelsramar som redovisas i denna motion (vilket innebär att medelsramen till Enskilda organisationer höjs till 225 milj. kr.).

Utskottet

Katastrofbistånd m. m.

I propositionen upptas en medelsram för anslagsposten Katastrofer m. m. av 240,6 milj. kr. för budgetåret 1983/84. I detta belopp utgörs 130 milj. kr. av oinrättade reservationer från budgetåret 1981/82. Av de nya biståndsmedel regeringen begär av riksdagen inför budgetåret 1983/84 belöper sig således 110,6 milj. kr. på katastrofposten.

Anslagsposten för katastrofer har i biståndsbudgeten även kommit att utnyttjas som en allmän reservpost för det bilaterala utvecklingssamarbetet, utöver sitt huvudsakliga ändamål. Detta har skett i enlighet med riksdagens medgivande. I betänkandet UU 1979/80:20 uttalade utskottet bl. a. följande:

Utskottet anser det rimligt att regeringen förfogar över en post som kan användas för icke förutsedda biståndsbehov som inte nödvändigtvis har katastrofkaraktär och ser ingen väsentlig olägenhet i att låta katastrofanslaget ha även denna uppgift. Samtidigt vill utskottet understryka att detta inte får leda till att inriktningen och omfattningen av de av riksdagen fastställda biståndsinsatserna i någon avsevärd mån förändras.

Katastrofpostens storlek har i budgeten anpassats till denna uppgift. Av samma skäl har det också varit naturligt att vissa reservationer funnits kvar i anslagsposten vid varje budgetårs slut.

I motion 1774, yrkande 16, framförs invändningar mot att katastrofposten även har karaktär av reservanslag och föreslås att den skall användas vid naturkatastrofer eller väpnade konflikter, för bistånd till katastrofberedskap och katastrofförebyggande insatser och i övrigt för hjälp åt befolkningsgrupper som tillfälligt eller permanent lider nöd och som inte kan inordnas i samarbetsländernas reguljära program.

Därför föreslås i samma motions yrkande 17 att regeringen och SIDA skall se till att anslaget används för sitt ändamål och inte reserveras.

Utskottet vill med anledning därav erinra om att katastrofposten självfallet främst har det angivna syftet. Liksom tidigare anser utskottet emellertid att det finns behov av en reservpost och att katastrofposten kan få ha denna uppgift. Katastrofpostens dubbla funktion har enligt utskottets uppfattning inte inverkat menligt på regeringens möjligheter att i akuta katastrofsituationer göra effektiva biståndsinsatser. Yrkandena 16 och 17 i motion 1774 avstyrks därför.

Med hänsyn till de krav som således ställs på katastrofposten, vill utskottet tillstyrka propositionens medelsförslag, med den ändring däri som föranleds av att utskottet tidigare i detta betänkande föreslagit att 20 milj. kr. överförs från katastrofposten till posten för humanitärt bistånd i södra Afrika, som därmed kommer att uppgå till 220,6 milj. kr. för nästkommande budgetår.

Till följd av detta ställningstagande avstyrker utskottet delyrkande 10 g) i motion 903 vari föreslås att anslagsposten för katastrofer skall uppgå till 100 milj. kr. budgetåret 1983/84 och yrkande 18 i motion 1786, vari föreslås en höjning av samma anslagspost till 260,6 milj. kr.

I motion 1237, yrkande 2, föreslås att riksdagen beslutar anslå 10 milj. kr. i bistånd till PLO. Efter förödelserna i Beirut är ett svenskt bistånd till PLO mer angeläget än någonsin, anser motionärerna.

Utskottet delar uppfattningen att det finns behov av ett omfattande internationellt hjälparbete i det drabbade området i Mellanöstern. Sverige har därför genom olika kanaler, bl. a. FN:s flyktingprogram UNRWA och olika enskilda organisationer, bidragit med sammanlagt 52 milj. kr. till insatser i regionen efter Israels invasion av Libanon förra året. Svenska röda korset har fått bidrag för samarbete med Palestinska röda halvmånen. Utskottet utgår från att regeringen även fortsättningsvis genom UNRWA och på andra sätt är beredd att bistå offren för situationen i Mellanöstern. Med hänvisning härtill avstyrks yrkande 2 i motion 1237 om ett särskilt bidrag till PLO.

I motion 904 föreslås att 1 milj. kr. anvisas i katastrofbistånd till Seychellerna.

Utskottet vill erinra om att medel ur katastrofposten tas i anspråk av regeringen i akuta situationer och efter en bedömning av de omständigheter som föreligger i det enskilda fallet. De medel som ställs till regeringens förfogande bör därför inte i förväg in-tecknas genom enskilda riksdagsbeslut.

Efter kuppförsöket i Seychellerna har Sverige lämnat katastrofbistånd till landet i form av vegetabilisk olja till ett värde av 1 milj. kr. Bidrag har även utbetalats till enskilda organisationer för vissa biståndsinsatser i landet. Fortsatta insatser är självfallet inte uteslutna, om behovet skulle påkalla det. Med hänvisning till det anförda avstyrks motion 904.

Under denna rubrik behandlar utskottet också två motioner avseende bistånd till Afghanistan. I motion 900 föreslås att regeringen instruerar Sveriges representation vid FN och andra berörda internationella organ att verka för att dels en rapport om förhållandena i Afghanistan utarbetas, dels massiva, internationella hjälpinsatser kommer till stånd inne i Afghanistan.

Läget i Afghanistan står sedan den sovjetiska ockupationen ägde rum på FN:s dagordning. En majoritet av medlemsländerna, däribland Sverige, har kraftfullt tagit avstånd från Sovjetunionens handlande. Inom FN:s ram pågår ansträngningar att med parterna finna vägar till en politisk lösning av frågan.

Någon utförligare FN-rapport om de interna förhållandena i det ockuperade landet har inte utarbetats. Möjligheterna till oberoende undersökningar på platsen torde över huvud taget vara begränsade.

Av detta skäl har det inte heller funnits förutsättningar för massiva internationella hjälpinsatser i landet. Som framgår av utrikesminister Lennart Bodströms svar på en fråga i riksdagen den 18 januari 1983 har FN en viss biståndsverksamhet i de områden som kontrolleras av Kabul-regimen. Internationella röda kors-kommittén har ännu inte fått något tillträde till landet. Det är emellertid regeringens förhoppning att en överenskommelse skall kunna träffas mellan Internationella kommittén och Afghanistan om humanitärt bistånd.

Sverige har lämnat omfattande bidrag bl. a. till UNHCR:s verksamhet bland afghanska flyktingar i Pakistan, senast i form av ett extra bidrag om 10 milj. kr. avsett för bostäder, hälsovård, utbildning m. m. Även svenska Afghanistan-kommittén har mottagit ett bidrag på drygt 1 milj. kr. för arbete på hälsoområdet.

Svenska röda korset har nyligen mottagit 500 000 kr. för att i samarbete med Afghanska röda halvmånen bistå jordbävningsoffer i norra Afghanistan. Denna insats sker i samarbete med Rödakorsföreningarnas förbund, som har fått möjlighet att sända en representant till platsen. Den har dock inget direkt samband med arbetet för att bistå ockupationens offer.

Den svenska regeringen är således i hög grad medveten om behovet av internationella insatser av olika slag för att lindra nöden bland flyktingarna och nå fram till en politisk lösning av hela frågan. Utskottet utgår från att regeringen liksom hittills utnyttjar de möjligheter som står den till buds för att underlätta dessa angelägna syften men vill inte i förväg binda regeringen vid något visst tillvägagångssätt. Motion 900 får därmed anses besvarad.

I motion 902 föreslås att fem studiestipendier inrättas åt ungdomar från det

fria Afghanistan för utbildning på det statliga förvaltningsområdet, att finansieras med biståndsmedel avsedda för Cuba och Vietnam.

I det bl. a. av Sverige finansierade bistånd som kommer afghanska flyktingar till del ingår även utbildning. Utskottet ser inte anledning att utöver detta konstaterande uttala sig närmare om stipendiemöjligheter i enskilda fall och avstyrker därför motion 902.

Enskilda organisationer

Vägledande för bidragen till enskilda organisationers biståndsverksamhet är att organisationerna själva skall satsa medel och personella resurser i projekten. Den statliga bidragsandelen får inte vara så stor att den riskerar kväva organisationernas egeninsats.

I tre motioner föreslås höjningar av anslagsposten utöver det belopp på 215 milj. kr. regeringen föreslagit. I motion 553, yrkande 1, föreslås en höjning med 20 milj. kr. till 235 milj. kr., i motion 903, delyrkande 10 h), en höjning till 230 milj. kr. och i motion 2167, yrkande 3, en höjning till 225 milj. kr. I motion 553, yrkande 2, föreslås därtill att anslagsposten i fråga inom en överskådlig framtid skall fortsätta att öka.

Anslagsposten avsedd för enskilda organisationer har under senare år ökat kraftigt. Även i år föreslår regeringen ett påslag med 25 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Därtill kommer att betydande belopp från anslagsposterna för Katastrofer och Humanitärt bistånd i södra Afrika och Latinamerika regelmässigt kommer de enskilda organisationernas verksamhet till del.

Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att tillstyrka någon ytterligare höjning av anslagsposten utöver vad regeringen föreslagit. Inte heller finner utskottet det rimligt att nu förorda att riksdagen binder sig för en fortsatt ökning av denna anslagspost.

Motion 553, yrkande 3 i motion 2167 och delyrkande 10 h) i motion 903 avstyrks därför.

4.6 Särskilda program

Propositionen (s. 68–69)

I överensstämmelse med vad som anförts i propositionen om en starkare betoning av landprogrammeringsprincipen anser regeringen det angeläget att öka det landinriktade biståndet inom det bilaterala anslaget. Ett uttryck för denna strävan är att minska insatserna under anslagsposterna *Särskilda program och Mark- och miljövard samt energi*. Regeringen finner det likaså följdriktigt att anslaget mark- och miljövard samt energi upphör och att insatserna inom dessa områden återförs till anslagsposten *Särskilda program*, ur vilken de bröts ut budgetåret 1981/82. Avsikten är dock inte att skära ned

eller avbryta insatser som inletts eller planeras under anslagsposten mark- och miljövard samt energi utan dessa skall ingå som en delpost inom Särskilda program. Liksom hittills bör huvuddelen av biståndet på dessa områden inrymmas i landramarna.

Som ett resultat av en översyn som SIDA gjort av den ämnesinriktade verksamheten har insatserna knutits fastare till det landprogrammerade samarbetet och koncentrerats till färre ämnesområden. Enligt regeringens mening bör ytterligare ansträngningar göras på den inslagna vägen. Verksamheten bör samtidigt koncentreras till sådana insatser i vilka den svenska resursbasen ges möjlighet att utvecklas. Det gäller i synnerhet inom områden som anpassad teknologi och utvecklande av nya biståndsmetoder.

Regeringen föreslår att 155 milj. kr. avsätts för insatser under anslagsposten Särskilda program under budgetåret 1983/84.

Motioner

I detta avsnitt behandlar utskottet

motion 1982/83:179 av Anna Wohlin-Andersson och Ivar Franzén (c), vari hemställs

att riksdagen beslutar att anslaget till energi inom punkten Särskilda program bibehålls på minst nuvarande nivå.

motion 1982/83:903 av Per Petersson m. fl. (m), delyrkande 10 f, vari hemställs

10 f) att riksdagen fastställer medelsramen för Särskilda program till 155 milj. kr. samt anslår under särskild anslagspost benämnd Miljö- och markvard samt energi 40 milj. kr.

motion 1982/83:1774 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), yrkande 15, vari hemställs

15. att riksdagen beslutar att för anslaget Särskilda program anvisa ett med 45 milj. kr. förhöjt belopp om 200 milj. kr. för att möjliggöra en fortsatt utveckling av verksamheten under rubriken Miljö- och markvard samt energi.

motion 1982/83:2167 av Ola Ullsten m. fl., yrkande 4, vari hemställs

4. att riksdagen beslutar att det särskilda anslaget för Mark- och miljövard samt energi återinförs samt uppförs med 87,6 milj. kr.

Utskottet

Regeringen föreslår i propositionen en nedskrivning av insatserna under anslagsposten Särskilda program, vilket medför att det beräknade medelsbehovet för nästa budgetår stannar vid 155 milj. kr. Samtidigt föreslås att den för två år sedan inrättade anslagsposten för miljö, markvård och energi upphör. Pågående och planerade projekt inom denna post kommer att finansieras med medel ur anslagsposten Särskilda program.

Dessa förändringar ligger i linje med en av utskottet tidigare rekommenderad koncentration av insatserna under Särskilda program. Regeringens förslag innebär inte att miljövårdsinsatser skulle ges en mindre betydelsefull plats i det svenska biståndet. Som framgår av propositionen är det regeringens avsikt att liksom hittills sträva efter att inrymma insatser av detta slag i landramarna.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag i detta avseende och avstyrker följaktligen de motionsyrkanden som föreslår en höjning av anslagsposten Särskilda program eller ett återinförande av anslagsposten för miljö- och markvård samt energi, nämligen motion 903, delyrkande 10 f), motion 1774, yrkande 15, motion 2167, yrkande 4 och motion 179.

4.7 Anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete

Propositionen (s. 62)

Regeringen föreslår bidrag till bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA på sammanlagt 3 799,6 milj. kr. budgetåret 1983/84. Det är en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 120 milj. kr. Denna ökning möjliggörs genom att 130 milj. kr. av oin-tecknade reservationsmedel från budgetåret 1981/82 tas i anspråk. Det anslag för bilateralt utvecklingssamarbete (C. 2) som regeringen begär av riksdagen för budgetåret 1983/84 uppgår således till 3 669,6 milj. kr.

Motioner

I detta avsnitt behandlar utskottet

motion 1982/83:903 av Per Petersson m. fl. (m), delyrkande 10 i) vari hemställs

10 i) att riksdagen anslår ett reservationsanslag till Bilateralt utvecklingsarbete för budgetåret 1983/84 på 3 089 650 000 kr.

motion 1982/83:1786 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandena 19 och 20, vari hemställs

19. att riksdagen beslutar att under Utrikesdepartementet, C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA anslå 15 000 000 kr. att användas till Ny informationsordning enligt vad som anförs i motionen,

20. att riksdagen beslutar att med ändring av proposition 1982/83:100 bilaga 5, Utrikesdepartementet C 2. Bilateralt utvecklings-samarbete genom SIDA anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 232 000 000 kr. förhöjt belopp.

Utskottet

I överensstämmelse med utskottets ställningstaganden i det föregående tillstyrker utskottet regeringens förslag till anslag för bilateralt utvecklings-samarbete genom SIDA budgetåret 1983/84, vilket uppgår till 3 669 650 000 kr.

Till följd härav avstyrker utskottet motion 903. delyrkande 10 i), samt motion 1786, yrkandena 19 och 20, vilka föreslår andra anslagsbelopp än propositionens.

4.8 Samlade hemställanden under punkt 4.1–4.7 (C.2)

Med hänvisning till vad utskottet anfört till avsnitt C 2 i budgetpropositionen hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motion 1982/83:903, yrkande 7, angående åtgärder för att öka återflödet,	res. 15 (m)
2. att riksdagen avslår motion 1982/83:1229, motion 1982/83:1773 och motion 1982/83:1780 angående livsmedelsbistånd,	s.y. 3 (m)
3. att riksdagen avslår motion 1982/83:378 angående prioritering av bistånd som ger arbetstillfällen i Sverige,	
4. att riksdagen avslår motion 1982/83:405 angående samarbete mellan seminstationen i Hörby och SIDA,	
5. att riksdagen avslår motion 1982/83:552 angående flygplan i biståndet.	
6. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 b), i vad avser Angola och motion 1982/83:1786, yrkande 4,	res. 18 (m)
bifaller propositionens förslag och till medelsram för Angola för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 105 milj. kr.,	res. 19 (vpk)
7. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Etiopien och motion 1982/83:1786, yrkande 5,	res. 20 (m)
bifaller propositionens förslag och till medelsram för Etiopien för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 100 milj. kr.,	res. 21 (vpk)
8. att riksdagen avslår motion 1982/83:722 om utökade förbindelser med Etiopien,	res. 21 (vpk)
9. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Guinea-Bissau bifaller propositionens förslag och till medelsram för Guinea-Bissau för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 65 milj. kr.,	res. 22 (m)

10. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 b), och motion 1982/83:2167, yrkande 3, båda i vad avser Indien, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Indien för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 340 milj. kr.,
res. 23 (m)
res. 24 (fp)
11. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Kap Verde, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Kap Verde för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 45 milj. kr.,
res. 22 (m)
12. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:2167, yrkande 3, i vad avser Kenya och motion 1982/83:1786, yrkande 14, samt med besvarande av motion 1982/83:903, delyrkande 10 c), i denna del bifaller propositionens förslag och till medelsram för Kenya för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 130 milj. kr.,
res. 25 (vpk)
res. 26 (fp)
13. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Laos och motion 1982/83:1786, yrkande 6, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Laos för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 60 milj. kr.,
res. 22 (m)
res. 27 (vpk)
14. att riksdagen avslår motion 1982/83:1787 om utökade förbindelser med Laos och Vietnam,
res. 27 (vpk)
15. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Moçambique, och motion 1982/83:1786, yrkande 7, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Moçambique för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 255 milj. kr.,
res. 28 (m)
res. 29 (vpk)
16. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), och motion 1982/83:1774, yrkande 18, båda i vad avser Nicaragua samt motion 1982/83:1786, yrkande 8, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Nicaragua för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 75 milj. kr.,
res. 30 (m)
res. 31 (c)
res. 32 (vpk)
17. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1786, yrkande 15, och med besvarande av motion 1982/83:903, delyrkande 10 c), i vad avser Sri Lanka, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Sri Lanka för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 210 milj. kr.,
res. 33 (vpk)
18. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 b), i vad avser Tanzania, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Tanzania för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 460 milj. kr.,
res. 34 (m)
19. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 b), motion 1982/83:2167 yrkande 3, och motion 1982/83:1774,
res. 35 (m)
res. 36 (c)

- yrkande 18, alla i vad avser Vietnam, samt motion 1982/83:1786, yrkande 9, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Vietnam för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 365 milj. kr., res. 37 (fp)
res. 38 (vpk)
20. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), och motion 1982/83:2167, yrkande 3, båda i vad avser Zambia, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Zambia för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 175 milj. kr., res. 39 (m)
res. 40 (fp)
21. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), och motion 1982/83:2167, yrkande 3, båda i vad avser Zimbabwe, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Zimbabwe för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp om 125 milj. kr., res. 41 (m)
s.y. 4 (fp)
22. att riksdagen avslår motion 1982/83:723, yrkande 1, angående bistånd till Kampuchea, res. 42 (vpk)
23. att riksdagen avslår motion 1982/83:1786, yrkande 12, angående bistånd till Kampuchea, res. 42 (vpk)
24. att riksdagen avslår motion 1982/83:899 och motion 1982/83:1786, yrkande 11, om att Demokratiska folkrepubliken Yemen upptas som programland, res. 43 (vpk)
25. att riksdagen avslår motion 1982/83:905 och motion 1982/83:1786, yrkande 13, angående bistånd till Grenada m. m., res. 44 (vpk)
26. att riksdagen avslår motion 1982/83:1786, yrkande 10, och motion 1982/83:1788 om att uppta Cuba som programland m. m., res. 45 (vpk)
27. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 e), motion 1982/83:2167, yrkande 3, båda i vad avser Latinamerika, och motion 1982/83:1786, yrkande 16, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Humanitärt bistånd i Latinamerika för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 110 milj. kr., res. 46 (m)
res. 47 (fp)
res. 48 (vpk)
28. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 e) och motion 1982/83:2167, yrkande 3, båda i vad avser södra Afrika, och med ändring av propositionens förslag, bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 17, och till medelsram för Humanitärt bistånd i södra Afrika för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 160 milj. kr., res. 49 (m)
29. att riksdagen avslår motion 1982/83:721, yrkande 2, angående SWAPO,
30. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 d), och motion 1982/83:1774, yrkande 19, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Regionala insatser för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 115 milj. kr., res. 50 (m)
res. 51 (c)

31. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 g) och motion 1982/83:1786, yrkande 18, samt med ändring av propositionens förslag bifaller vad utskottet anført och till medelsram för Katastrofer m. m. för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 220,6 milj. kr.,
res. 52 (m)
res. 53 (vpk)
32. att riksdagen avslår motion 1982/83:1774, yrkandena 16 och 17, angående Katastrofpostens användning,
res. 54 (c)
s.y. 5 (vpk)
33. att riksdagen avslår motion 1982/83:1237, yrkande 2, angående bistånd till PLO,
34. att riksdagen avslår motion 1982/83:904 angående bistånd till Seychellerna,
35. att riksdagen förklarar motion 1982/83:900 angående FN-insatser för Afghanistan besvarad med vad utskottet anført,
36. att riksdagen avslår motion 1982/83:902 angående stipendier till afghanska flyktingar,
37. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:553, yrkande 1, motion 1982/83:903, delyrkande 10 h) och motion 1982/83:2167, yrkande 3, i vad avser Enskilda organisationer bifaller propositionens förslag och till medelsram för Enskilda organisationer för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 215 milj. kr.,
res. 55 (m)
res. 56 (fp)
38. att riksdagen avslår motion 1982/83:553, yrkande 2, angående framtida medelsanvisningar till Enskilda organisationer,
39. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:179 och motion 1982/83:903, delyrkande 10 f), motion 1982/83:1774, yrkande 15, och motion 1982/83:2167, yrkande 4, bifaller propositionens förslag och till medelsram för Särskilda program för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 155 milj. kr.,
res. 57 (m, c, fp)
res. 58 (c)
res. 59 (m)
res. 60 (fp)
40. att riksdagen med besvarande av motion 1982/83:903, delyrkande 10 c), i vad avser medelsramar för Bangladesh, Botswana, Lesotho och Swaziland, godkänner de riktlinjer och övriga bidrag för bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA som förordas i propositionen,
res. 16 (m)
res. 17 (vpk)
41. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 i), och motion 1982/83:1786, yrkandena 19 och 20, bifaller propositionens förslag och till *Bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 3 669 650 000 kr.
res. 61 (m)
res. 62 (vpk)

5. Information (C.3)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag vid punkt C.3 och hemställer att riksdagen för budgetåret 1983/84 till *Information* anvisar ett reservationsanslag av 23 000 000 kr.

6. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) (C.4)

Propositionen (s. 71–72)

Förstärkningar av SIDA:s beredningskapacitet bör i första hand sökas genom omprioriteringar inom nuvarande verksamhet. Som regeringen tidigare anfört bör tyngdpunkten i det bilaterala biståndet läggas vid det landprogrammerade biståndet. Detta har nödvändiggjort betydande nedskärningar i andra bilaterala anslagsposter. Dessa nedskärningar innebär samtidigt att en inte oväsentlig administrativ kapacitet kan frigöras inom SIDA.

En direkt förstärkning av personalresurserna anser regeringen dock vara nödvändig för biståndet till Nicaragua. SIDA har i dag ingen representation vid ambassaden i Managua och personalresurserna för handläggning av biståndsärenden bör förstärkas. Regeringen föreslår därför att en ny handläggartjänst tillförs SIDA med placering vid ambassaden i Managua. Denna ökning möjliggörs genom en omDispositionering av personalresurserna inom utrikesdepartementets huvudtitel.

SIDA:s myndighetsanslag föreslås till 147 050 000 kr.

Motion

I motion 1982/83:1786 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 23, hemställs

23. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till inrättande av ytterligare åtta tjänster inom SIDA i enlighet med SIDA:s anslagsframställning och förslag om därför erforderlig förhöjning av anslaget i bilaga 5. Utrikesdepartementet C.4 Styrelsen för internationell utveckling (SIDA), att upptas på tilläggsbudget för budgetåret 1983/84.

Utskottet

I motion 1786, yrkande 23, föreslås att SIDA i enlighet med önskemålen i verkets anslagsframställning tillförs ytterligare åtta tjänster och att kostnaderna härför upptas på tilläggsbudgeten för 1983/84.

Den nödvändiga återhållsamheten med statsutgifterna gör att regeringen endast kan föreslå att en ny tjänst inrättas på SIDA nästa budgetår. Samtidigt gör regeringen bedömningen att nedskärningen av medelstilldelningen för

vissa särskilt personalkrävande insatser bör göra det möjligt för SIDA att frigöra viss kapacitet. Som framgår av propositionen har SIDA därtill viss rätt att inom myndighetsanslaget omdisponera personalresurser från hemmamyndigheten till biståndskontoren.

Med hänvisning härtill avstyrker utskottet förslaget i yrkande 23 i motion 1786.

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1786, yrkande 23, res. 63 (vpk) bifaller propositionens förslag och till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 147 050 000 kr.

7. Nämnden för u-landsutbildning (C. 5)

Propositionen (s. 73–74)

I anslagsframställningen betonar nämnden för u-landsutbildning att Sandöskolans nya och utvidgade arbetsuppgifter kräver en förstärkning av skolans resurser, framför allt vad gäller lokaler och personal. Lokalsituationen bedöms som mycket otillfredsställande.

Nämnden betonar också att skolan måste ges en administrativ bas som svarar mot den nya verksamhetens behov. Nämnden föreslår därför att fem nya tjänster inrättas.

Enligt regeringens uppfattning är det ännu för tidigt att göra någon mera definitiv bedömning av resultaten av den nya och utvidgade verksamhet som bedrivs vid Sandöskolan enligt de riktlinjer som riksdagen fastställt (prop. 1980/81:117, UU 1980/81:23, rskr 1980/81:271). Regeringens intryck är dock att verksamheten fått en god start. Regeringen avser att under budgetåret 1983/84 inleda en utvärdering av Sandöskolans verksamhet. I samband därmed kommer även överväganden att göras om SIDA:s nuvarande kursgård i Uppsala.

Regeringen delar helt nämndens uppfattning om den otillfredsställande lokalsituationen vid Sandöskolan. Nämnden har vid flera tillfällen uppvaktat regeringen om behovet av att bygga en helt ny skola för nämndens behov. Eftersom verksamheten i sin nya form ännu inte pågått mera än ett knappt år är det i dag för tidigt att ta ställning till behovet av helt nya lokaler. Sandöskolans akuta lokalbehov bör i första hand tillfredsställas genom om- och tillbyggnader inom den befintliga anläggningen. Chefen för försvarsdepartementet har i sin anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1983/84 upptagit medel för sådana kompletteringar.

Inom anslaget har, förutom pris- och löneomräkning, beräknats vissa ökade hyreskostnader för dessa kompletterande lokaler under 1983/84 samt 1,5 milj. kr. för upprustning av en befintlig förlägningsbyggnad.

Nämnden för u-landsutbildning föreslås för budgetåret 1983/84 tilldelas ett anslag på 17 825 000 kr.

Motion

I motion 1982/83:1772 av Ingemar Eliasson (fp) hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att byggnadsstyrelsen bör ges i uppdrag att projektera nya lokaler för Sandö U-centrum och att detta projekt därefter bör ges prioritet när beslut fattas om igångsättning av statliga byggen av sysselsättningskäl.

Utskottet

Utbildningen vid Sandöskolan fick för mindre än två år sedan en ny uppläggning och inriktning. En utvärdering av verksamheten skall företas det kommande budgetåret. Inom Nordiska rådet pågår en viss översyn av de nordiska ländernas biståndsutbildning, vilket kan komma att ge ett ytterligare elevunderlag till Sandöskolan.

Som framgår ovan delar regeringen nämndens för u-landsutbildning uppfattning att lokalsituationen vid Sandöskolan är otillfredsställande. I väntan på den förutskickade utvärderingen finner utskottet emellertid inte skäl att, som föreslås i motion 1772, nu tillstyrka någon projektering av nya lokaler för Sandö U-centrum. Motionen avstyrks därför. Utskottet utgår emellertid från att den upprustning av befintliga lokaler som planeras med medel som upptagits på försvarsdepartementets huvudtitel, inte kommer att föregripa en förutsättningslös prövning av det framtida lokalbehovet.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Nämnden för u-landsutbildning* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 17 825 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motion 1982/83:1772 angående Sandöskolan.

8. Styrelsen för u-landsforskning, SAREC (C. 6)

Propositionen (s. 75)

För budgetåret 1983/84 föreslår regeringen att anslaget för styrelsen för u-landsforskning skall uppgå till 160 milj. kr., varav 5 125 000 för SAREC:s förvaltningskostnader.

SAREC:s insatser har utvecklats till en viktig och självständig komponent i vårt totala utvecklingssamarbete med u-länderna. Det växande landinriktade samarbetet har visat sig vara ett värdefullt komplement till SIDA:s verksamhet.

Motioner

I detta sammanhang behandlas

motion 1982/83:1232 av Britta Hammarbacken och Nils Åsling (båda c), vari hemställs

att riksdagen hos regeringen begär sådana initiativ att ett "associerat centrum" för genteknik och bioteknik kan lokaliseras i anslutning till BMC, Uppsala, i enlighet med vad som i motionen anförts.

motion 1982/83:1775 av Arne Gadd m. fl. (s), vari hemställs

1. att riksdagen till regeringen framhåller vikten av att Sverige blir värdland för UNIDO:s internationella centrum för "genetic engineering and biotechnology",

2. att riksdagen uttalar sig för att medel för detta skapas genom omfördelning av våra biståndssatsningar och satsningar på s. k. u-landsforskning.

motion 1982/83:2191 av Sture Korpås och Rosa Östh, båda (c), och Jörgen Ullenhag (fp), vari hemställs

att riksdagen beslutar att begära att regeringen verkar för att ett internationellt centrum för genteknik och bioteknik förläggs till Uppsala.

motion 1982/83:1786 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 22, vari hemställs

22. att riksdagen beslutar att under bilaga 5, Utrikesdepartementet C 6, Styrelsen för u-landsforskning (SAREC), anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 5 milj. kr. förhöjt belopp att användas till forskning om kommunikation enligt vad som anförts i motionen.

Utskottet

I motion 1786, yrkande 22, föreslås att anslaget till SAREC höjs med 5 milj. kr. att användas till forskning om kommunikation. Till följd av utskottets ställningstagande under avsnittet Allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet till motionens förslag angående en ny internationell informationsordning, får utskottet avstyrka medelsförslaget i yrkande 22. Medelsförslaget i propositionen tillstyrks av utskottet.

Under denna rubrik behandlar utskottet också tre motioner som föreslår att regeringen skall verka för att ett planerat FN-centrum för gen- och bioteknik förläggs till Uppsala, nämligen motionerna 1232, 1775 och 2191.

Frågan huruvida ett internationellt genetiskt centrum för u-ländernas behov skall upprättas, om det i så fall skall förläggas till ett u-land eller ett i-land och hur det skulle kunna finansieras har diskuterats inom UNIDO:s ram under relativt lång tid. En sammanfattande redovisning för den aktuella

situationen lämnades av industriminister Thage Peterson som svar på en fråga i riksdagen den 10 mars 1983. Det framgår bl. a. av svaret att den svenska regeringen inte ansett sig ha några möjligheter att lämna något konkret erbjudande om lokalisering av detta centrum till Sverige, som förslaget var utformat då det prövades under hösten 1982.

En internationell expertkommitté med representanter för sju länder, däribland Sverige, studerar nu frågan om lämplig lokaliseringsort. Det internationella möte som tillsatte denna kommitté beslutade att institutionen skulle förläggas till ett u-land, om ett sådant erbjuder lämpliga villkor. Bland de länder som erbjudit sig att stå som värdland finns Indien.

Enligt utskottets uppfattning kan biståndspolitiska invändningar resas mot att lokalisera ett forskningsinstitut för u-ländernas behov till ett i-land. Det gäller i särskilt hög grad om, som det föreslås i en av motionerna, biståndsmedel förutsätts tas i anspråk. Regeringen avser dock verka för att en filial för samverkan med det internationella institutet bildas vid det biomedicinska centrum i Uppsala och har i detta syfte fört diskussioner med Indien.

Utskottet noterar samtidigt att det i det nämnda frågesvaret framhölls att regeringen inte har gjort något ställningstagande som direkt hindrar att frågan om svensk kandidatur tas upp till förnyad prövning men finner inte anledning att tillmötesgå motionärernas önskemål om särskilda initiativ i ärendet. Motionerna 1232, 1775 och 2191 avstyrks därför.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1786, yrkande 22, bifaller propositionens förslag och till *Styrelsen för u-landsforskning (SAREC)* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 160 000 000 kr., res. 64 (vpk)
2. att riksdagen godkänner de riktlinjer för u-landsforskning som förordas i propositionen,
3. att riksdagen avslår motion 1982/83:1232, motion 1982/83:1775 och motion 1982/83:2191 angående FN-centrum för gen- och bioteknik. res. 65 (fp)

9. Nordiska afrikainstitutet (C. 7)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag vid punkt C. 7 och hemställer att riksdagen för budgetåret 1983/84 till *Nordiska afrikainstitutet* anvisar ett förslagsanslag av 2 655 000 kr.

10. Lån till personal inom biståndsförvaltningen (C. 8)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag vid punkt C 8 och hemställer att riksdagen till *Lån till personal inom biståndsförvaltningen* anvisar ett reservationsanslag av 4 750 000 kr.

11. Övriga u-landspolitiska insatser m. m. (C. 9)

Propositionen (s. 41, 78–85)

Ett målmedvetet och effektivt samarbete med u-länderna kräver en samordnad u-landspolitik. Under senare år har flera organ tillkommit med specifika uppgifter i Sveriges samarbete med u-länderna. Detta speglar vårt breda u-landsengagemang och vår strävan att – till ömsesidig nytta – ytterligare fördjupa relationerna till u-länder.

Tillkomsten av nya u-landspolitiska organ reser frågan om hur vår u-landspolitik skall samordnas. För att få en bättre uppfattning om detta har en arbetsgrupp med representanter för olika departement detaljstuderat vårt samarbete med ett begränsat antal u-länder. Gruppens slutsats hittills är bl. a. att samordningen mellan berörda svenska intressenter bör förbättras. I vissa fall anser arbetsgruppen att samarbetsavtal kan vara en lämplig form. Arbetsgruppen fortsätter sitt arbete.

Sverige bör driva en konsekvent och samordnad politik gentemot enskilda u-länder. Regeringen anser att åtgärder i detta syfte bör vidtas med ledning av de slutsatser som arbetsgruppen kommer fram till. Regeringen hoppas att under det kommande budgetåret med ett eller ett par u-länder kunna pröva en form av mer generella *samarbetsavtal*, som omfattar ett vidare fält än hittills av relationerna mellan Sverige och ifrågavarande u-länder.

Stöd till u-landspolitiska insatser lämnas av *beredningen för internationellt tekniskt samarbete (BITS)*, vars uppgift är att genom tekniskt samarbete (tidigare benämnt bredare samarbete) utvidga och stärka Sveriges förbindelser med vissa u-länder med vilka Sverige ingått samarbetsavtal eller liknande former av överenskommelser. BITS tar vidare ställning till utnyttjandet av anslagsmedel avsatta för *u-krediter* (tidigare benämnda särskilt förmånlig kreditgivning till u-land). Även *importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD)*, som främjar u-ländernas export till Sverige, och *fonden för industriellt samarbete med u-länder (SWEDFUND)*, som stöder industriutveckling i vissa u-länder, lämnar u-landspolitiskt stöd. Viss verksamhet inom ramen för det tekniska samarbetet administreras av svenska institutet. Det gäller stipendier och uthytesprogram, inriktade på u-länder.

U-krediter är sådana reguljära statsstödda exportkrediter som genom subventionering med biståndsmedel kan lämnas på mjukare villkor till vissa u-länder. Krediterna lämnas av AB Svensk Exportkredit. Under bistånds-

anslaget finansieras endast biståndssubventioneringen, det s. k. gåvoelementet.

U-krediterna garanteras av exportkreditnämnden. Fr. o. m. budgetåret 1982/83 skall risktäckningen för eventuella skadefall på u-krediter till programländer ske mot anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete. Om skadefall inträffar på u-krediter garanterade mot biståndsanslaget skall emellertid regleringen i första hand ske från den för ändamålet upprättade säkerhetsreserven, som förvaltas av EKN. Denna består av riskpremier som inbetalats av garantitagaren samt vissa medel anvisade från reservationer på biståndsanslagen.

U-krediter används för att finansiera utvecklingsfrämjande projekt i länder med vilka Sverige bedriver tekniskt samarbete, programländer för svenskt bilateralt bistånd och andra u-länder vars utvecklingspolitik ligger i linje med de svenska biståndspolitiska målen. Krediterna är bundna till upphandling i Sverige.

Det aktuella läget för u-krediter framgår av följande:

Anslag 1980/81	60 milj. kr.
Anslag 1981/82	120 milj. kr.
Anslag 1982/83	300 milj. kr.
	480 milj. kr.
Reservationsmedel från posten Bredare samarbete	
efter 1979/80	23 milj. kr.
efter 1980/81	19 milj. kr.
	522 milj. kr.
Avgår utbetalningar	
1981/82	15 milj. kr.
	507 milj. kr.
Utfästelser om gåvoelement, totalt	
	333 milj. kr.
Disponibelt för utfästelser under återstoden av	
1982/83	174 milj. kr.

De utfästelser och utbetalningar som gjorts på totalt ca 350 milj. kr. har möjliggjort en kreditvolym på ca 1,5 miljarder kronor eller beställningar på ca 1,8 miljarder kronor. Utbetalningarna under 1981/82 på 15 milj. kr. beräknas öka till ca 150 milj. kr. under 1982/83.

Krediterna har använts för finansiering av utrustning för bl. a. skogsindustri, livsmedelsindustri, byggnadsmaterialindustri, kraftförsörjning, mi-

neralutvinning samt transporter och kommunikationer. Några krediter avser konsulttjänster.

U-krediter, motsvarande ca 25 % av de totala utfästelserna, har beviljats för leverans till sex länder med vilka Sverige bedriver tekniskt samarbete: Algeriet, Cuba, Ecuador, Egypten, Portugal och Tunisien. Ca 65 % av utfästa u-krediter har avsett programländer: Angola, Botswana, Bangladesh, Etiopien, Indien, Kenya, Lesotho, Moçambique, Nicaragua, Tanzania och Zimbabwe. U-krediter har också tillstyrkts för leveranser till Burma och Kina. I två fall har regeringen lämnat förhandsutfästelse om u-kredit – för Botswana och Kenya – innebärande att olika svenska företag kan konkurrera om leveranser till projekten. Utfästelsen till Kenya, för kraftverksprojektet Kiambere, på totalt 300 milj. kr. i kreditbelopp, motsvarande en anslagsbelastning på 100 milj. kr., är den största enskilda utfästelsen under u-kreditsystemet.

Garanti mot biståndsanslaget har hittills under budgetåret 1982/83 beviljats för u-krediter till Angola, Botswana, Kenya, Nicaragua och Zimbabwe. En garanti för ett mindre kreditbelopp har också beslutats för Cuba. Garantiutfästelse lämnades dessförinnan genom särskilt beslut av regeringen för en kredit vardera till Moçambique, Sri Lanka och Tanzania. Det sammanlagda garantibeloppet för dessa åtaganden beräknas till ca 1 miljard kronor, varav ca 320 milj. kr. resulterat i förbindelser och resten utgörs av utfästelser. Häremot står en säkerhetsreserv på 43 milj. kr., varav knappt en tredjedel utgörs av premier och återstoden av anslagsmedel.

Efterfrågan på u-krediter har ökat kraftigt från ca 30 ansökningar under första halvåret 1981 till nästan 50 under motsvarande period 1982. Med beslut om gåvoelement på totalt ca 350 milj. kr. har sedan u-kreditsystemet infördes i december 1980 ca 1,5 miljarder kronor kunnat utfästas i kreditbelopp för ett 30-tal u-länder. Merparten av dessa medel har avsett programländer. U-krediterna har visat sig fylla ett angeläget behov i många u-länder med vilka ett vidgat svenskt samarbete är av ömsesidigt intresse. För Sverige har kreditgivningen inneburit att svenska företag kunnat få order i en omfattning som inte annars varit möjlig.

Anslagsposten för u-krediter beräknas till 500 milj. kr. för nästkommande budgetår.

I enlighet med innevarande års budgetproposition skall samtliga u-krediter till programländer som beviljas fr. o. m. 1982/83 garanteras mot biståndsanslagen. Hittills har regeringen lämnat utfästelse om sådan garanti för sex krediter. BITS förordar i anslagsframställningen att beredningen skall bemyndigas fatta beslut om biståndsgaranti i kreditärenden som avser programländer om kreditbeloppet uppgår till högst 25 milj. kr. Regeringen anser att denna fråga bör övervägas inom den *utredning* för utvärdering av u-kreditsystemet (dir. 1982:37) – u-kreditutredningen –, som har tillsatts i enlighet med vad som förutskickades i proposition 1981/82:100, bil. 6.

U-kreditutredningens arbete beräknas vara avslutat under innevarande

budgetår. Redan nu har emellertid kunnat konstateras att finansieringen av u-kreditsystemet kan behöva ändras. Utgångspunkten bör härvid vara att bistå u-länderna i deras ansträngningar att mobilisera ökade resurser för sin ekonomiska utveckling. Det är samtidigt önskvärt att genom denna verksamhet utveckla det svenska handelsutbytet med u-länderna. Utifrån denna principiella syn bör en omläggning av finansieringen, som tillvaratar de positiva erfarenheterna av den nuvarande kreditgivningen, syfta till att åstadkomma ett sammanhållet system för u-kreditgivning och för risktäckning av denna verksamhet.

Det innebär bl. a. att krediterna för fattigare länder bör kunna ges högre gåvoelement än som hittills förekommit. Vidare bör risktäckningen, mot reserver upbyggda för ändamålet och ytterst mot biståndsanslagen, kunna utsträckas även till andra länder än programländerna för svenskt bilateralt bistånd.

En följd av den omläggning av u-kreditsystemets finansiering som förutses är att kostnaderna för systemet i ökad utsträckning belastar biståndsanslaget. Regeringen räknar därför med att hålla reservationsmedel, som finns tillgängliga vid ingången av budgetåret 1983/84, i beredskap för att möjliggöra omläggningen.

U-kreditutredningen förutses redovisa förslag till utformning och administration av u-kreditsystemet med utgångspunkt i vad som skisserats ovan. De medel regeringen räknar med att hålla i beredskap avses göra det möjligt att genomföra dessa förslag, i den mån de godtas av regering och riksdag, redan vid ingången av budgetåret 1984/85.

Det *tekniska samarbetet* omfattar stöd till konsultstudier, institutionssamarbete, bilaterala utbildningsinsatser, internationella kurser i Sverige, försöksutrustning samt personutbyte. Under 1981/82 har stöd utgått till i första hand tolv länder, nämligen Algeriet, Costa Rica, Dominikanska Republiken, Ecuador, Egypten, Jamaica, Cuba, Nigeria, Pakistan, Portugal, Sudan och Tunisien. I verksamheten ingår också ett utbildningssamarbete med Irak, Kina och Mexico.

Till det tekniska samarbetet hänförs också det finansiella stöd som hittills utgått till Dominikanska Republiken och Jamaica. Det uppgick till 10 milj. kr. för vardera landet under 1981/82.

Det tekniska samarbetet, som är inriktat på i huvudsak mindre fattiga u-länder, omfattar f. n. 15 länder. Regeringen räknar med att en viss utvidgning av denna länderkrets skall kunna göras. Det gäller i första hand Bolivia, med vilket tekniskt samarbete bör kunna påbörjas under budgetåret 1983/84. Det är avsikten att i inledningsskedet ge Bolivia ett engångsbidrag från anslagsposten Katastrofer m. m.

För den verksamhet inom det tekniska samarbetet som bedrivs av svenska institutet förordas en höjning av medelsanvisningen för programmet för person- och erfarenhetsutbyte med u-länder till 2,7 milj. kr. och för kulturutbyte med u-länder till 2,0 milj. kr. Vidare bör medel om 1,5 milj. kr.

anvisas under 1983/84 för den treåriga försöksverksamhet med stipendier för sökande från u-länder som skall administreras av svenska institutet enligt beslut av regeringen.

Erfarenheterna av det tekniska samarbetet är goda. En ökad tonvikt bör, som också beredningen förordar, ges till stöd för konsultinsatser och för utbildning. Genom utbildningsstödet sker överföring av kunskap och teknologi till u-länderna samtidigt som det skapar goda kontakter mellan institutioner och företag i u-länderna och i Sverige. Konsultstödet ger de berörda länderna underlag för att bedöma olika projekts bärkraft och för att planera och göra framställning om deras finansiering. En indirekt effekt av konsultstödet är att svenska företag har fått möjlighet att leverera till projekt som identifierats genom konsultinsatser. Hittills har konsultstudier, som finansierats inom det tekniska samarbetet, lett till upphandling i Sverige för minst 100 milj. kr. Denna upphandling har i vissa fall finansierats med u-krediter.

Projekt som identifierats inom det tekniska samarbetet bör även i framtiden kunna komma i fråga för finansiering med u-krediter. Sådana projekt bör även kunna finansieras på gåvobasis i länder, som exempelvis Cuba, som på grund av begränsad återbetalningsförmåga inte lämpar sig för u-kreditgivning. Hittills har denna möjlighet varit begränsad. Endast Dominikanska Republiken och Jamaica har erhållit finansiellt stöd som förstärkning av det tekniska samarbetet.

Regeringen förordar att finansiering av projekt identifierade inom det tekniska samarbetet skall kunna förekomma i en omfattning motsvarande högst en tredjedel av anslagsposten för tekniskt samarbete. Finansieringen skall avse varor och tjänster upphandlade i Sverige. Omfattningen av finansieringen av varje enskilt projekt får avgöras från fall till fall med hänsyn till mottagarlandets förmåga att självt planera och använda den utrustning som finansieras.

I propositionen förordas att anslagsposten tekniskt samarbete, exkl. BITS administration, beräknas till totalt 87 595 000 kr. för budgetåret 1983/84. Av detta belopp tas 30 milj. kr. i anspråk av oinrättade reservationsmedel efter budgetåret 1981/82.

Regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de i propositionen angivna riktlinjerna för övriga u-landspolitiska insatser m. m.,
2. godkänna den föreslagna medelsanvisningen för de enskilda anslagsposterna,
3. till *Övriga u-landspolitiska insatser m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 563 195 000 kr.,
4. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti för lån som SWEDFUND kan komma att ta upp inom en ram motsvarande högst tre gånger det vid varje tillfälle inbetalda beloppet i SWEDFUND:s grundfond.

Motioner

Motion 1982/83:903 av Per Petersson m. fl. (m), yrkandena 4 och 9, vari hemställs

4. att riksdagen uttalar att biståndsavtalen breddas till samarbetsavtal,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande de förmånliga u-landskrediterna.

motion 1982/83:2025 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson, båda (m), yrkande 2, vari hemställs

2. att riksdagen uttalar sig för behovet av en kraftfullare satsning på blandade krediter för att öka handelsutbytet med expansiva u-länder.

motion 1982/83:2167 av Ola Ullsten m. fl. (fp), yrkande 5, vari hemställs

5. att riksdagen beslutar anvisa ytterligare 180 milj. kr. för utökning av s. k. blandade krediter.

Utskottet

En nyhet i årets budgetproposition är att de helt eller delvis biståndsfinansierade samarbetsformer som brukar betecknas u-landspolitiska insatser sammanförts under ett nytt anslag, C 9. Det gäller u-krediter, tekniskt samarbete genom BITS, SWEDFUND och vissa andra poster, som inte disponeras av SIDA. Utskottet välkomnar denna förändring som ger en klarare bild av biståndets fördelning på olika samarbetsformer.

U-kreditsystemet behandlas i tre motioner. I motion 2167, yrkande 5, föreslås att riksdagen anvisar ytterligare 180 milj. kr. till u-krediter, utöver regeringens förslag som slutar på 500 milj. kr. I motion 2025, yrkande 2, förordas en kraftigare satsning på blandade krediter (u-krediter) för att öka handelsutbytet med expansiva u-länder. I motion 903, yrkande 9, förslås att regeringen ges till känna vad som i motionen anförts om särskilt förmånliga krediter (u-krediter). Av motionstexten framgår att därmed avses dels en successiv utbyggnad av systemet, dels att krediter endast bör ges till länder som är kreditvärdiga, däribland länder utanför programlandskretsen, dels slutligen att alla förmånliga krediter garanteras mot biståndsanslagen.

Möjligheten att ge kredit på fördelaktiga villkor till länder med vilka Sverige har biståndssamarbete och till andra u-länder, vilkas utvecklingspolitik ligger i linje med svenska biståndspolitiska målsättningar, är enligt utskottets mening ett värdefullt inslag i vårt samarbete med u-länderna vid sidan av det traditionella biståndet.

Som påpekades redan i förra årets biståndsbetänkande UU 1981/82:20 när motioner om u-krediter behandlades, avsåg regeringen göra en översyn av hela u-kreditsystemet. Denna översyn har nu inletts. U-kreditutredningen beräknar avsluta sitt arbete under våren. I väntan på utredningens förslag ser utskottet ingen anledning ta någon ställning till motionerna 903, 2025 och 2167 i vad avser u-krediternas utformning och inriktning eller medelsramen

för dem. Yrkandena i fråga avstyrks därför.

I motion 903 föreslås i yrkande 4 att biståndsavtalen breddas till samarbetsavtal. Härigenom skulle ett utvidgat samarbete mellan Sverige och u-länderna kunna komma till stånd med deltagande från näringsliv, organisationer och andra myndigheter än de biståndsansvariga, anser motionärerna.

Frågan om samarbetsavtal har behandlats av utskottet vid flera tidigare tillfällen, senast i betänkande UU 1981/82:20. Utskottet har inte uteslutit att sådana avtal i vissa fall skulle kunna vara värdefulla instrument för vårt samarbete med u-länder. Varken regering eller riksdag har emellertid hittills ansett sig ha ett tillräckligt underlag för att entydigt uttala sig till förmån för samarbetsavtal av det slag som avsetts. En arbetsgrupp med representanter för olika departement har nu under en tid studerat möjligheten av samarbetsavtal närmare. Som framgår av propositionen är de hittillsvarande resultaten av gruppens arbete sådana att regeringen överväger att under det kommande budgetåret pröva en form av generella samarbetsavtal med ett eller ett par u-länder.

Motionärernas förslag tycks emellertid vara att biståndsavtalen med programländerna skall ersättas av vidare samarbetsavtal. Detta är enligt utskottets mening inte en nödvändig eller ens önskvärd följd av att samarbetsavtal ingås. Biståndsavtalen har den särskilda funktionen att de skall reglera biståndets innehåll och de båda regeringsparternas åtaganden. Ett samarbetsavtal är snarare en allmän ram, inom vilken olika typer av uppgörelser och kontrakt är tänkbara. Det tänks inte ersätta biståndsavtalen.

Utskottet får mot denna bakgrund och i väntan på närmare slutsatser från interdepartementala arbetsgruppen avstyrka yrkande 4 i motion 903.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag vid punkt C 9 och hemställer

1. att riksdagen godkänner de i propositionen angivna riktlinjerna för övriga u-landspolitiska insatser m. m.,

2. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:2167, yrkande 5, godkänner den föreslagna medelsanvisningen för de enskilda anslagsposterna, res. 66 (fp)

3. att riksdagen avslår motion 1982/83:903, yrkande 9, och motion 1982/83:2025, yrkande 2, angående utveckling av u-krediterna m. m., res. 67 (m)

4. att riksdagen avslår motion 1982/83:903, yrkande 4, angående samarbetsavtal,

5. att riksdagen till *Övriga u-landspolitiska insatser m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 563 195 000 kr., res. 66 (fp)

6. att riksdagen bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti för lån som SWEDFUND kan komma att ta upp inom en ram motsvarande högst tre gånger det vid varje tillfälle inbetalda beloppet i SWEDFUND:s grundfond.

Stockholm den 19 april 1983

På utrikesutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Sture Korpås (c), Carl Bildt (m), Sture Palm (s), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Margaretha af Ugglas (m), Jan Bergqvist (s), Axel Andersson (s), Sten Sture Paterson (m), Maj-Lis Lööv (s), Bengt Silfverstrand (s), Ivar Virgin (m), Rune Ångström (fp) och Bertil Måbrink (vpk).

Reservationer

1. Biståndsanslagens storlek

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "I den" och slutar med "yrkande avstyrks" bort ha följande lydelse:

En internationell solidaritet som bygger på lånade pengar, vilka måste betalas igen av kommande generationer, är inte trovärdig. Särskilt inte om den svenska ekonomins nedgång fortsätter. Detta skulle kunna medföra krav på ökad protektionism, vilket skulle försvåra för u-länderna att få tillträde till våra marknader. En långsiktig och stabil svensk biståndsinsats förutsätter en sund svensk samhälls ekonomi. En sanering av vår ekonomi ligger därmed även i u-länders intresse.

Biståndsanslagen har på senare år ökat så snabbt att SIDA och mottagarländerna inte har hunnit med att omsätta de ökade anslagen i väl planerade biståndsprojekt. Detta har i sin tur lett till dels ett snabbt växande s. k. importstöd till programländerna, dels de stora och växande reservationerna på biståndsanslagen.

En tillfälligt avstannande ökning av biståndsanslagen kan mycket väl kompenseras av att biståndet görs effektivare. Det är bättre med realistiska biståndsanslag som utnyttjas väl! Enprocentsmålet bör vara kvar som ett riktmärke att återigen uppnå då vi återfått balans i vår ekonomi.

Regeringen föreslår i årets budgetproposition en så begränsad ökning av biståndsanslaget att enprocentsmålet inte längre uppnås. Det är beklagligt att regeringen söker dölja detta faktum i stället för att öppet redovisa att regeringens budgetförslag innebär ett anslag av 0,97 % av BNI.

Med hänvisning härtill får utskottet avstyrka motion 1235, yrkande 13 i

motion 1774 och yrkandena 1 och 2 i motion 2167. Yrkande 12 i motion 1774 får anses besvarad med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan i punkt 1, moment 3, bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1235, motion 1982/83:1774, yrkande 13, motion 1982/83:1786, yrkandena 1 och 2, och motion 1982/83:2167, yrkandena 1 och 2, samt med anledning av propositionens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående biståndsanslagens storlek m. m.

2. Biståndsanslagens storlek

Sture Korpås och Gunnel Jonäng (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Sverige befinner" och slutar med "yrkande avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet har förståelse för att även biståndsanslagen måste underkastas en hård prövning i det statsfinansiella läge som råder. I det föreliggande budgetförslaget har denna prövning resulterat i att enprocentsmålet, såsom det traditionellt definierats av de svenska statsmakterna, inte uppnås.

Enligt utskottets mening borde detta förhållande klart ha framgått av propositionen. Så är emellertid knappast fallet. I det begrepp som i propositionen kallas biståndsram ingår även reservationer från innevarande års biståndsanslag. Detta belopp kan rimligen inte utnyttjas två gånger för att ge intryck av att enprocentsmålet uppnås.

Utskottet har också andra invändningar mot regeringens tillvägagångssätt när det gäller utnyttjande av reservationer. Det kan inte vara rimligt att i huvudsak använda katastrofposten som besparingspost för överföring till ett kommande budgetår samtidigt som stora reservationer tillåts ackumuleras exempelvis inom landposterna, utan att det påverkar den nya medelstillelningen.

Mot bakgrund av att enprocentsmålet till följd av regeringens förslag inte uppnås under budgetåret 1983/84 finner utskottet angeläget att betona att Sverige för kommande år håller fast vid detta mål.

Avgörande för biståndets framtida omfattning är emellertid dess innehåll och inriktning. Utskottet framlägger förslag i denna fråga senare i detta betänkande. Med hänsyn härtill vill utskottet inte motsätta sig det nu föreliggande förslaget till biståndsram.

Därmed tillstyrker utskottet yrkande 12 i motion 1774 om att 1 % av BNI måste stå kvar som mål för det svenska biståndet. Till följd av utskottets ställningstagande avstyrks motion 1235 och yrkandena 1 och 2 i motion 2167. Yrkande 13 i motion 1774 får genom samma ställningstaganden anses besvarat.

dels att utskottets hemställan i punkt 1, momenten 3 och 4, bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1774, yrkande 13, och propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83:1235, motion 1982/83:1786, yrkandena 1 och 2, och motion 1982/83:2167, yrkandena 1 och 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om enprocentsmålet m. m.,
4. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1774, yrkande 12, uttalar att mot bakgrund av att enprocentsmålet inte uppnås för budgetåret 1983/84 1 % av BNI måste stå kvar som mål för det svenska biståndet.

3. Biståndsanslagens storlek

Rune Ångström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Sverige befinner" och slutar med "yrkande avstyrks" bort ha följande lydelse:

Den bärande idén i utskottets inställning till internationellt biståndsarbete är att vi alla har ett solidariskt ansvar för utvecklingen i de fattiga länderna. Utskottet är övertygat om att det finns ett fortsatt starkt stöd för svenska biståndsinsatser hos den svenska opinionen. Dess bättre tycks detta stöd inte nämnvärt ha påverkats av Sveriges ekonomiska svårigheter. Dessa är också mycket blygsamma vid en jämförelse med u-ländernas problem.

Därmed framstår det som både anmärkningsvärt och beklagligt att förslaget i propositionen innebär att det svenska biståndet sänks så att enprocentsmålet inte längre skulle uppnås. Utskottet anser att Sverige som ett av världens rikaste länder måste hålla fast vid nuvarande biståndsvolym som uppgår till 1,014 % av bruttonationalinkomsten. Biståndet bör således uppgå till 6 835 milj. kr. Utskottet tillstyrker därmed den i motion 2167, yrkande 1, föreslagna biståndsramen, liksom yrkande 2 i samma motion.

Utskottet vill därför höja anslagen för framför allt enskilda organisationer, u-krediter och humanitärt bistånd. Därutöver vill utskottet återinföra det särskilda anslaget för Miljö- och markvård samt energi, där svensk industriell kompetens kan ge särskilt goda utvecklingsresultat. Utskottet återkommer här till i det följande.

Med hänvisning till det anförda får utskottet avstyrka motionerna 1235 och 1774, yrkandena 12 och 13.

dels att utskottets hemställan punkt 1, moment 3 och 4, bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1235 och motion 1982/83:1774, yrkande 13, och med ändring av propositionens förslag bifaller motion 1982/83:2167, yrkandena 1 och 2, och till

biståndsram för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 6 835 milj. kr.,

4. att riksdagen avslår motion 1982/83:1774, yrkande 12, angående enprocentsmålet.

4. Biståndsanslagens storlek

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "När BNI" och slutar med "berörda avseenden" bort ha följande lydelse:

I syfte att göra det svenska enprocentsmålet trovärdigt för omvärlden bör en återgång ske till BNP som bas för biståndsanslagens beräkning. År 1982 var skillnaden mellan 1 % av BNP och 1 % av BNI 120 milj. kr. till det ursprungliga enprocentsmålets nackdel. Utgår man från beräknad BNP och BNI för 1983 – efter 11,5 procents inflation – så skulle biståndsramen berövas 140 milj. kr. med BNI som bas.

För att uppnå målet 1 % av BNP enligt tidigare fastlagda principer måste biståndsramen för 1983/84 fastställas till 6 880 milj. kr. Under ett par år har vissa budgetposter utan självklar anknytning till det svenska utvecklingssamarbetet avräknats mot biståndsramen. Dessa avräkningsposter uppgår i budgetpropositionen till 145 milj. kr. Utskottet finner att detta beräkningsknepp också äventyrar trovärdigheten i Sveriges utfästelser om enprocentsmålet.

Systemet med u-krediter är olämpligt från biståndspolitiska utgångspunkter. Det kan innebära en inte godtagbar urvattning av principerna för länderval och biståndskoncentration. Utskottet är inte främmande för en subventionering av exportkrediter motiverade av handels- och näringspolitiska skäl. Sådana exportfrämjande insatser skall dock inte finansieras ur biståndsanslagen.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar "Sverige befinner" och slutar med "outnyttjade reservationer" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det orimligt att en del av årets anslagsökning finansieras genom att redan till innevarande budgetår anslagna reservationer utnyttjas ännu en gång. Utskottet konstaterar att den svenska biståndsnivån genom de senaste budgetårens urholkning är nere vid ca 0,8 % av BNP. Om den angivna biståndsramen ses i enlighet med tidigare fastlagda biståndspolitiska principer saknas i regeringens budgetförslag för budgetåret 1983/84 1 270 milj. kr. En uppräknings med motsvarande belopp skulle följaktligen krävas om Sverige skulle uppnå enprocentsmålet redan under budgetåret 1983/84. Utskottet finner det icke realistiskt att föreslå riksdagen hela denna uppräknings under det aktuella budgetåret.

Med tanke på den avgörande betydelse det har för såväl nationell som

internationell politisk trovärdighet att Sverige återupprättar enprocentsmålet och den tillgång detta även utgör för biståndsviljans folkliga förankring. anser utskottet att riksdagen bör uttala, att enprocentsmålet skall återhämtas under de närmaste tre budgetåren.

Utskottet ansluter sig med det här anförda till synpunkterna i yrkandena 1 och 2 i motion 1786, vilka således tillstyrks.

dels att utskottets hemställan under punkt 1, moment 3, bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1786, yrkandena 1 och 2, och med anledning av motion 1982/83:1235, motion 1982/83:2167, yrkandena 1 och 2, samt med avslag på motion 1982/83:1772, yrkande 13, godkänner vad utskottet anför om anslagsberäkning och enprocentsmål m. m.

5. Allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Formuleringen av" och på s. 20 slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Landprogrammering

Utskottet vill emellertid ifrågasätta om den nuvarande biståndspolitiken alltid har den utformning som behövs för ett flexibelt och effektivt utvecklingssamarbete. Denna fråga bör ställas inte minst mot bakgrund av intresset att kunna samarbeta med en bredare krets länder i projekt där svensk kunskap är särskilt värdefull.

Ett hinder i detta avseende är den kraftiga satsningen på landramarna. En allt överskuggande del av det svenska biståndet går till landramarna, och länderna har alltmer börjat förvänta sig att de också kontinuerligt skall öka.

Det finns en uppenbar risk att programländerna blir alltmer beroende av svenskt bistånd och att de börjar se biståndet som en reguljär del av sin budget. Utskottet anser det mindre lyckligt.

När ett land för genomförandet av ett visst projekt, eller för tillfällig hjälp i en svår situation, fått en hög landram ett år, måste denna landram kunna sänkas igen, utan att det uppfattas negativt av landet i fråga. Detta bör ske då projektet blir klart eller då de tillfälliga problemen minskat.

De svenska biståndsmyndigheterna blir därmed även friare att bedöma nya projekt som aktualiseras och de förändringar som har inträtt i mottagarlandet under mellanperioden, vad avser t. ex. mänskliga rättigheter och demokratisk utveckling, eller kvarstående reservationer sedan föregå-

ende år. Härigenom skulle även möjligheterna att på sikt inrymma nya samarbetsländer öka.

Det är mot denna bakgrund utskottet vill se den utredning av det bilaterala biståndets organisation som förutskickas i propositionen. Översynen bör göras av oberoende expertis och även inbegripa arbetsfördelningen mellan hemmamyndighet och biståndskontor.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att yrkandena 5–9 och 11 i motion 1774 avstyrks och att yrkandena 1–3 och 10 i samma motion anses besvarade med vad utskottet anfört.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Det finns" och slutar med "motion 903" bort ha följande lydelse:

Ekonomisk tillväxt och demokratisk utveckling

Erfarenheten har emellertid visat att ekonomisk utveckling och demokrati hittills varit de avgörande faktorerna för att skapa ett drägligt samhälle. Ett samhälle som ger inflytande åt individen är en förutsättning för att de uppsatta utvecklingsmålen skall kunna uppfyllas. Det går inte att moraliskt eller politiskt försvara avsaknaden av demokrati i något land. U-länderna kan inte vara något undantag.

I ländervalet måste därför, vid sidan av fattigdomskriteriet, även demokratimålet lyftas fram. Sådana u-länder som slår vakt om de mänskliga rättigheterna och strävar efter en demokratisk utveckling både för män och kvinnor bör prioriteras. Utskottet tillstyrker med det anförda yrkande 1 i motion 903.

dels att utskottets hemställan i punkt 2, moment 1, bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen, med avslag på motion 1982/83:1774, yrkandena 5–9 och 11, med anledning av motion 1982/83:1774, yrkande 10, och med bifall till motion 1982/83:903, yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående riktlinjer för biståndet.

6. Allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet

Sture Korpås och Gunnel Jonäng (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "För två" och på s. 20 slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Sverige har numera en flerårig erfarenhet av biståndssamarbete med u-länder. Under denna period har vi förvärvat omfattande och ibland dyrköpta kunskaper om utvecklingsproblemen i u-världen.

När det egentliga utvecklingssamarbetet mellan i-länder och u-länder

inleddes under 1960-talets första år var det en förhärskande uppfattning att s. k. underutveckling huvudsakligen berodde på brist på kapital och tekniskt kunnande hos u-landsbefolkningen. Genom intensiva satsningar på industrialisering och utbildning skulle man relativt snabbt kunna få i gång en utvecklingsprocess som i sin tur skulle leda till att klyftan mellan u-länder och i-länder krympte. Utvecklingens mål framställdes vara samhällen av den typ som byggts upp i i-världen.

Sverige och andra i-länder inrättade egna biståndsadministrationer för samarbete med regeringarna i de nyblivna staterna i Afrika och Asien. Biståndet blev naturligt nog från början inriktat på enskilda länder och på de behov som framstod som angelägna i ett bilateralt samarbete regeringar emellan. Efter hand började allt fler givarländer, däribland Sverige, praktisera den s. k. landprogrammeringen som metod för tilldelning av biståndsresurser.

De följande årens strävanden visade att hindren för en snabb utveckling var större än man först väntat; mer grundläggande och mer sammansatta till sin natur. Stora kapitalöverföringar och industrisatsningar gav inte åsyftat resultat.

Det blev också uppenbart att en forcerad industrialisering av u-länderna kunde leda till att problemen förvärrades och klyftorna inom länderna fördjupades. Inte minst kunde ett alltför ambitiöst och fel inriktat bistånd leda till omfattande och varaktiga skador på den naturliga miljön som i u-länderna ofta är ömtåligare än i i-länderna.

Också den gängse definitionen av utveckling började ifrågasättas. Det blev inte längre självklart att utvecklingens mål borde vara den industrialiserade världens samhällen. Allt fler började inse att traditioner och kulturdrag inte i första hand borde uppfattas som hinder för utvecklingen.

Det svenska biståndet har självfallet tagit lärdom av dessa erfarenheter. Landsbygdsutveckling och ekologiskt inriktade insatser har blivit allt viktigare. Vi hyser numera en allt större förståelse för lokala kulturella och miljömässiga förutsättningar. Vi är medvetna om svårigheter, begränsningar och icke önskade bieffekter på ett annat sätt än tidigare. Vi inser att den djupgående förändring av ett samhälle som utvecklingssamarbetet ofta syftar till måste vara en strävan på mycket lång sikt och att traditionellt bistånd bara är en, kanske en mindre betydelsefull, faktor i sammanhanget. Vi har också alltmer börjat förstå att många av de grundläggande hoten mot utveckling och överlevnad inte är specifika för u-länderna utan i grunden gäller hela vår jord.

Världens stora problem är internationella till sin karaktär. De kan inte lösas av någon enskild regering ens för det egna landets vidkommande. Befolkningsexplosionen, rustningarna, miljöproblemen, resursutarmningen är gemensamma ödesfrågor för hela mänskligheten och måste lösas genom samlade program. Världens länder är i dag ekonomiskt och tekniskt högradigt integrerade i varandra, kanske mer på ont än på gott, men det är

ett faktum som måste påverka våra handlingar.

Dessa insikter finns och har i viss utsträckning påverkat vårt bistånd men enligt utskottets mening inte tillräckligt. I väsentliga avseenden är vårt utvecklingssamarbete en fortsättning längs de linjer som drogs upp för 20 år sedan. Biståndsformer och biståndsmetoder är i stora delar oförändrade och själva formen avgör ofta biståndets innehåll.

Som framhålls i motion 1774 finns det en tendens att se det bilaterala biståndet endast i relation till vederbörande mottagarlands egna prioriteringar. Eftersom världens resurser är begränsade och krympande måste också biståndet till varje enskilt land ses mot bakgrund av världens totala behov. Även Sveriges bilaterala hjälp måste vara en insats mot världsnöden och mot förstöringen av jorden som hem för mänskligt liv, heter det i motionen.

Utskottet delar dessa bedömningar. Det är nu mer än tio år sedan beslut fattades om att tillsätta den senaste biståndspolitiska utredningen. Den fick sina direktiv i en situation som i huvudsak präglats av 1960-talets utvecklingstankar.

Mot den bakgrund som tecknats i det föregående finns det enligt utskottets åsikt nu anledning att ånyo se över det svenska utvecklingssamarbetets inriktning och innehåll i syfte att formulera en biståndspolitik som bättre än den nuvarande svarar mot världens mest angelägna och mest grundläggande behov.

En självklar utgångspunkt bör vara att Sveriges bistånd i hög grad bör koncentreras på att möta den pågående utarmningen av jordens miljö och produktiva resurser. En annan lika självklar utgångspunkt bör vara att biståndet skall var inriktat på att möta de grundläggande behoven hos de fattigaste folken i fattiga länder. En tredje utgångspunkt är att biståndet skall motverka de förhållanden som leder till eller håller människan kvar i fattigdom och nöd. Utskottet ansluter sig i dessa avseenden till de tre första yrkandena i motion 1774. Det kan hävdas att det svenska biståndet redan i dag i huvudsak har den inriktning som anges i motionen. Utskottet vill inte bestrida detta men anser att biståndet på ett mer målmedvetet sätt än vad hittills funnits utrymme för också i den praktiska verkligheten bör ges en utformning som svarar mot dessa föresatser.

Den mer aktiva dialog som SIDA, inom ramen för landprogrammeringen, numera tillämpar ger vissa möjligheter härvidlag men enligt utskottets mening inte tillräckliga.

Det kan inte uteslutas att den centrering på det enskilda landet som landprogrammeringsmetoden medför minskar möjligheterna att vinna gehör för de allmänna förutsättningar och värderingar som bör gälla för svenskt bistånd. Utskottet vill i sammanhanget erinra om de överväganden om förhållandet mellan mänskliga rättigheter och bistånd som utskottet i tidigare betänkanden ofta haft anledning att göra och som nu ånyo aktualiseras bl. a. i motion 1782. Kränkning av mänskliga rättigheter – och särskilt naturligtvis

krigföring – är exempel på omständigheter som motverkar själva syftet med bistånd.

Det är bl. a. av dessa skäl nödvändigt att regeringen efter utredning formulerar förslag till ett konkret program för hur svenskt bistånd bör organiseras och utformas för att kunna möta dessa krav. Utskottet utgår från att det torde visa sig erforderligt att inom ramen för detta programarbete också göra en översyn bl. a. av SIDA:s verksamhet och organisation, varvid även nuvarande former och metoder för bilateralt utvecklingssamarbete bör kunna omprövas.

Det ter sig uppenbart att översynen också måste omfatta en noggrann prövning av valet av kanaler för vårt bistånd. Som påpekats i det föregående är många av världens och inte minst u-världens mest grundläggande problem regionala till sin karaktär och av den arten att de bäst angrips genom samordnade aktioner av internationella organ. De senaste årens utveckling har också visat att ibland endast internationella organisationer får tillträde till och kan bistå med effektiv hjälp i katastrofsituationer med politiskt upphov.

Mot bakgrund av de internationella organisationernas avgörande betydelse för alla länders gemensamma framtid, bör utredningen göra en förutsättningslös prövning av fördelningen av svenskt bistånd mellan multilateralt, bilateralt och andra former av samarbete. Utskottet ansluter sig i detta avseende till yrkande 11 i motion 1774.

Ett engagerat svenskt bistånd och en levande solidaritet med u-länderna måste bygga på att svenska resurser och svenskt kunnande tas i anspråk, inte minst i form av personliga insatser. Därför är det, som framhålls i motion 1774, yrkande 7, angeläget att regeringen i sitt utredningsarbete överväger inom vilka behovsområden ett svenskt bistånd kan få mest gynnsam effekt och därvid också bedömer hur man inom dessa områden bäst skall kunna utveckla svensk forskning, svenskt näringsliv och andra svenska samhällsinstitutioner. Likartade synpunkter återfinns i motion 903.

Med hänvisning till det här anförda tillstyrker utskottet yrkandena 1–3 i motion 1774 angående biståndets allmänna inriktning samt yrkandena 6 och 7 i samma motion angående en utredning om ett program för svenskt bistånd.

Utskottet ansluter sig även till den i motionen framförda åsikten att ett femte biståndspolitiskt mål till värn för jordens miljö och produktiva resurser bör läggas till de nuvarande fyra målen. Ett sådant mål skulle ge en anvisning om att ekologiska aspekter bör tillmätas stor vikt i varje biståndssatsning. Den närmare utformningen av detta nya mål bör kunna övervägas av den ovan nämnda översynen.

Av propositionen framgår att regeringen genom olika åtgärder och förslag avser öka betoningen av det bilaterala utvecklingssamarbetet med programländerna och i detta syfte bl. a. ge SIDA vissa nya uppgifter. Dessa avsikter påtalas i yrkandena 8 och 9 i motion 1774. Regeringen anmäler också i

propositionen att den avser tillsätta en utredning om SIDA:s organisation. Enligt utskottets mening är detta emellertid frågor som skall behandlas vid den föreslagna översynen. I väntan på denna, som kan komma till andra slutsatser än propositionens i dessa avseenden, tillstyrks förslagen i yrkandena 8, 9 och 10 om att nu avstå från särskilda åtgärder.

dels att utskottets hemställan i punkt 2, momenten 1–4, bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1774, yrkandena 5–11, med anledning av propositionens förslag, och med avslag på motion 1982/83:903, yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en översyn av det svenska utvecklingssamarbetet.
2. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1774, yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna att biståndet i högre grad koncentreras på att möta den pågående utarmningen av jordens miljö och produktiva resurser.
3. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1774, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna att biståndet i första hand skall inriktas på att möta grundläggande behov hos de fattigaste folken i fattiga länder.
4. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1774, yrkande 3, som sin mening ger regeringen till känna att biståndet långsiktigt skall motverka förhållanden som leder till eller håller människor kvar i nöd och fattigdom.

7. Bistånd och mänskliga rättigheter

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Utskottet, som" och på s. 21 slutar med "anses besvarat" bort ha följande lydelse:

Avbrytande av bistånd

En demokratisk samhällsutveckling måste ses som en dynamisk process. Demokrati uppstår inte över en natt. Det är emellertid uppenbart att det är möjligt att avgöra huruvida ett visst land är på väg i demokratisk riktning, eller om det fjärrar sig från målet. Inställningen till mänskliga rättigheter är ofta avgörande för en sådan bedömning.

Enligt utskottets uppfattning måste biståndssamarbetet omprövas och i sista hand avbrytas med mottagarländer som bedriver anfallskrig eller ockuperar andra länder eller i vilka de grundläggande mänskliga rättigheterna systematiskt kränks. Sverige har enligt FN-stadgan åtagit sig att verka

för fred och mänskliga rättigheter. Detta åtagande måste gälla även vårt biståndssamarbete.

Enligt utskottets uppfattning överensstämmer de i motionen framförda synpunkterna väl med den Europarådsrekommendation som antogs av Europarådsförsamlingen den 26 januari 1983. Utskottets uppfattning i detta hänseende bör ges regeringen till känna.

Tvångsarbete och bistånd

Uppgifter om att tvångskommenderad arbetskraft användes i anslutning till SIDA-stödda projekt har förekommit i två fall. Det ena gäller skogsprojektet Muong Mai i Laos och det andra gäller skogsavverkning i anslutning till Bai Bang-projektet. Uppgifterna har varken kunnat dementeras på ett tillfredsställande sätt eller bekräftas av de svenska myndigheterna.

Sverige är bundet av internationella konventioner, bl. a. ILO-konventionen, att påtala och motarbeta tvångsarbete. Det borde vara en självklar sak att svenskt bistånd ej används i projekt där tvångsarbete förekommer. Redan när misstanke föreligger om tvångsarbete bör SIDA omedelbart företa en utredning vars resultat bör föreläggas SIDA:s styrelse.

Riksdagen bör med instämmande i yrkande 6 i motion 903 ge regeringen till känna vad utskottet här anfört.

Utskottet tillstyrker motion 555, yrkandena 2 och 6 i motion 903 samt motion 1782.

dels att utskottets hemställan i punkt 2, momenten 6–9, bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:555 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående biståndspolitik och mänskliga rättigheter.
7. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1782 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående avbrytande av bistånd.
8. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:903, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående avbrytande av bistånd.
9. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:903, yrkande 6, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående tvångsarbete.

8. FN:s roll i Sveriges utvecklingssamarbete

Sture Korpås och Gunnel Jonäng (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Utskottet delar" och på s. 22 slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Ett viktigt led i svensk utrikespolitik är att stödja FN. Det är den organisation där alla världens länder kommer till tals, där risken för att stormaktsintressen dominerar är minst. FN och dess biståndsorgan har viktiga uppgifter att fylla när det gäller att trygga freden, att främja respekten för mänskliga rättigheter, att lindra världsnöden och motverka miljöförstörelsen. FN är det främsta uttrycket för övertygelsen att världens länder har ett gemensamt ansvar för världens överlevnad. Såväl Brandtkommissionen som Palmekommissionen har i sitt arbete kommit till slutsatsen att en förstärkning av FN är ett viktigt inslag i arbetet för en tryggare värld.

Det är därför av väsentlig betydelse att vårt stöd för FN och de internationella organisationerna inte bara är politiskt utan att det också underbyggs av ett omfattande ekonomiskt stöd för FN:s biståndsarbete. Det internationella systemet måste få ekonomiska resurser att fullgöra de uppgifter vi förväntar av det.

Utskottet noterar att regeringen i propositionen ger uttryck för denna inställning. Enligt utskottets mening bör emellertid regeringens uttalade stöd för FN också återspeglas i en kraftfullare betoning av FN:s operativa biståndsverksamhet. Utskottet anser därför att riksdagen bör göra det uttalande som föreslås i yrkande 14 i motion 1774 till stöd för biståndssamarbetet genom FN.

dels att utskottets hemställen i punkt 2, moment 11, bort ha följande lydelse:

11. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1774, yrkande 14, som sin mening ger regeringen till känna att samarbetet inom FN är en hörnsten i svensk utrikespolitik och att samarbetet med FN:s olika biståndsorgan därför också är en huvudinriktning för svenskt bistånd.

9. Användning av svenska resurser i biståndet

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Å andra" och slutar med "anses besvarat" bort ha följande lydelse:

I diskussionerna kring återflödet är det väsentligt att framhålla att vi i större utsträckning bör stödja projekt inom sådana områden där vi har särskilt god kunskap inom det svenska näringslivet. SIDA bör således försöka identifiera de områden där u-ländernas önskemål sammanfaller med förekomsten av ett konkurrenskraftigt svenskt utbud.

Att på detta sätt söka öka återflödet vore fördelaktigt för båda parter. Dels skulle Sverige få bättre balans i våra utrikes affärer, dels skulle u-länderna få ett högklassigt bistånd, som byggde på god svensk kunskap.

Bland de områden som bör komma i fråga kan nämnas vattenkraft och

annan energiförsörjning, vattenförsörjning i u-länderna, hälso- och sjukvård i olika former, skogsbruk och skogsindustri, mineralutvinning, kartläggning, meteorologi och telekommunikationer.

Svensk kompetens på miljöområdet bör också utnyttjas. Som exempel kan nämnas återplantering av skog, inrättande av naturskyddsområden och åtgärder mot ökenspridning.

I ett längre framtidsperspektiv bör u-hjälpen inordnas i ett målmedvetet arbete på att återställa och bygga upp förödda naturkapital och att återskapa den ekologiska balans som gått förlorad. Hit hör exempelvis skogsplantering och upprustning av degenererande vegetationsbälten i syfte att återskapa en fungerande vattencykel och att hejda ökenspridningen.

Vad utskottet här anfört visar att det finns goda möjligheter att i ökande grad utnyttja svenska resurser och svenskt kunnande i biståndet. En sådan inriktning bör enligt utskottets mening kunna höja effektiviteten i biståndet och medföra att den mottagande parten får mer ut av de medel som står till förfogande.

Med hänvisning härtill tillstyrks yrkande 3 i motion 903.

dels att utskottets hemställan i punkt 2. moment 13, bort ha följande lydelse:

13. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:903, yrkande 3, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående ökad användning av svenska resurser i biståndet.

10. Landsbygdsutveckling

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "Det svenska" och på s. 24 slutar med "motion 903" bort ha följande lydelse:

Det är helt klart att en produktionshöjning inom jordbruket, där en majoritet av u-ländernas befolkning får sin utkomst, är av avgörande betydelse för framåtskridandet i de fattiga länderna. Sverige bör därför, som också sker i dag, inrikta en betydande del av biståndet på landsbygdsutveckling.

Samtidigt är det uppenbart att en positiv utveckling på landsbygden är intimt förknippad med den utvecklingspolitik som länderna i fråga för. Tanzania är ett exempel på hur landets egna åtgärder genom satsning på tvång och en olämplig prispolitik fått en kraftigt fallande livsmedelsproduktion. I Angola och Moçambique vill regeringarna enligt marxistisk modell satsa på kollektivjordbruk, vilket också fått till effekt att utvecklingsansatserna i fråga om jordbruket hitintills misslyckats.

Sveriges möjligheter att hjälpa till i fråga om jordbruksutveckling kan således i vissa fall vara utomordentligt begränsade på grund av den

utvecklingspolitik som förs i programlandet.

Värt att uppmärksamma är också att den svenska kompetensen och resursbasen är begränsad när det gäller utvecklingen av jordbruk i tropiska odlingsbetingelser. Vidgas begreppet landsbygdsutveckling till att gälla jordbruksföretagets organisation, Kooperation, skogsbruk samt infrastrukturella investeringar på landsbygden, dvs. transporter, vattenförsörjning, telekommunikationer, hälso- och sjukvård m.m. så är den svenska kompetensen däremot god. Utskottet anser således att det svenska biståndet till landsbygdsutveckling bör omfatta sådana insatser och tillstyrker därmed yrkande 5 i motion 903.

dels att utskottets hemställan i punkt 2, moment 14, bort ha följande lydelse:

14. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:903, yrkande 5, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående landsbygdsutveckling.

11. Världsbanken

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar "Utskottet kan inte dela" och slutar "UU 1980/81:14" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att Sveriges engagemang och bidragstäckning i Världsbanksgruppen är oacceptabla. Tidigare genomförda analyser av IBRD/IDA, t. ex. i samband med den biståndspolitiska utredningen (SOU 1977:13), visar klart att dessa organisationers utlåningspolitik inte stämmer med grundläggande svenska biståndspolitiska mål. När det gäller tre av dem – stöd till nationellt oberoende, stöd till social och ekonomisk utjämning och utveckling i demokratisk riktning – har IBRD/IDA:s utlåning vanligen motverkat deras uppnående.

Riksdagen bör därför enligt utskottet uttala att Sverige snarast bör lämna IDA och de regionala utvecklingsbankerna. Yrkande 3 i motion 1786 tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan under punkt 3, moment 6, bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1786, yrkande 3, hos regeringen hemställer om förslag innehållande att Sverige lämnar Världsbanksgruppen.

12. Internationellt narkotikaår

Rune Ångström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 39 som börjar med "Ett liknande" och på s. 40 slutar med "motion 841" bort ha följande lydelse:

Allt bruk av narkotika är missbruk. Utskottet anser att målet för narkotikabekämpningen måste vara att utrota missbruket av narkotika. Man får aldrig nöja sig med att missbruket eventuellt sjunker, det måste helt utrotas.

Narkotikabrottsligheten har stora internationella förgreningar. Det krävs därför ett internationellt samarbete för att utrota narkotikamissbruk. Ett internationellt FN-år mot narkotika kan därvid få väsentliga effekter, inte minst för att öka den internationella förståelsen för behovet av sådant samarbete mellan alla världens länder.

Utskottet anser därför att regeringen i FN bör lägga fram förslag om ett internationellt år mot narkotika.

Utskottet anser att detta bör ges regeringen till känna med anledning av motion 841.

dels att utskottets hemställan i punkt 3, moment 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motion 1982/83:841 anfört angående ett internationellt narkotikaår.

13. FN:s befolkningskonferens

Rune Ångström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 39 som börjar med "Enligt vad" och slutar med "år 1974" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det nödvändigt att åtgärder vidtas för att hejda den kraftiga befolkningsökningen i världen. Det mesta av utvecklingsansträngningarna för att öka levnadsstandarden i de fattiga länderna riskerar att bli förgäves om detta inte lyckas. Enligt Brandtkommissionen och andra källor kommer världens befolkning om nuvarande födelsetal står sig att fördubblas inom 25 à 30 år.

Utskottet anser att det finns särskild anledning för Sverige, som sedan länge varit pådrivande i denna fråga, att prioritera familjeplaneringen i sitt biståndsarbete. Det måste vara en mänsklig rättighet för kvinnorna att själva få bestämma hur många barn de vill föda och när.

FN har preliminärt beslutat hålla en ny befolkningskonferens år 1984. Den som hölls år 1974 var en av de få framgångsrika FN-konferenserna, som på ett anmärkningsvärt sätt ökade förståelsen för befolkningsfrågan i världen.

Sverige bör även denna gång förbereda sig för denna konferens genom att tillsätta en svensk nationalkommitté med parlamentarisk representation.

Utskottet anser att detta bör ges regeringen till känna med anledning av motion 2167, yrkande 6.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 39 som börjar med "Motion 233" och slutar med "anses besvarade" bort ha följande lydelse:

Motion 233 får därmed anses besvarad.

dels att utskottets hemställan i punkt 3, moment 11, bort ha följande lydelse:

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motion 1982/83:2167, yrkande 6, anfört angående en nationalkommitté för befolkningsfrågan.

14. Anslaget till internationella biståndsprogram

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar med "De leder" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

I en situation då även statsfinansiella skäl motiverar en noggrann budgetprövning finner utskottet det inte rimligt att Sveriges andel av de multilaterala organens finansiering fortsatt skall ligga kvar på den höga nivå regeringen föreslår. Utskottet vill därför förorda ett oförändrat anslag för multilaterala biståndssändamål för det kommande budgetåret. En sådan återhållsamhet bör även underlätta den effektivitetsprövning av bidragen till de multilaterala organen regeringen enligt propositionen har för avsikt att göra.

Med det anförda tillstyrker utskottet det besparingsförslag som framförs i yrkande 8 i motion 903.

dels att utskottets hemställan i punkt 3, moment 13, bort ha följande lydelse:

13. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:903, yrkande 8, och med ändring av propositionens förslag, till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 1 767 000 000 kr.

15. Biståndets återflöde

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar med "Några av" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

I ett läge med dåliga statsfinanser och en negativ bytesbalans är det uppenbart att den möjliga biståndsnivån påverkas av biståndets utformning. Om återflödet ökar, klarar Sveriges ekonomi en högre biståndsnivå.

Ett mer aktivt samarbete med näringslivet måste eftersträvas. Detta kan ta sig uttryck i att företrädare för främst handels- och industridepartementen får delta i de årliga biståndsförhandlingarna mellan SIDA och mottagarländerna. Därigenom kan biståndspersonalen tillföras kunskap om svensk industris kapacitet och möjligheter.

Det bör också vara möjligt att i vissa fall överlåta hela bistandsprojekt på företag, som sedan får svara för genomförandet av projektet. Intresse för sådana insatser torde finnas inom näringslivet.

Man uppnår därigenom inte bara fördelen av att kunna öka återflödet utan höjer dessutom sannolikt kvaliteten i biståndet i och med att expertis på det aktuella området kan medverka i projektet.

Ett annat sätt att öka återflödet är att minska det obundna importstöd som i dag utgår till biståndsmottagarna. Det obundna importstödet medför att svenska pengar får bekosta inköp från andra industriländer med en betydligt mindre generös inställning i sin biståndsgivning. Detta kan inte anses rimligt, och det obundna importstödet bör därför tas bort. Importstöd bör i huvudsak endast omfatta stöd till upphandling från Sverige.

Ett likartat problem erbjuder de s. k. lokala kostnaderna. Att täcka de lokala kostnaderna för ett projekt innebär i realiteten att landet erhåller utlandsvaluta på samma sätt som genom det obundna importstödet. Denna utlandsvaluta utnyttjas sedan för upphandling från andra industriländer, dvs. våra konkurrentländer. Sverige har inte heller någon som helst kontroll över vilken typ av upphandling dessa medel används till. Att medlen i sin helhet inte går till utvecklingsmål är tyvärr också sannolikt.

Sverige täcker en inte obetydlig del av kostnaderna inom ett mottagarland för genomförandet av utvecklingsprojekt. Vår uppfattning är att de lokala kostnaderna för bistandsprojekt normalt bör täckas av landet självt. Sverige bör fortsättningsvis vara mer restriktivt vad gäller att täcka de lokala kostnaderna för projekten.

Med hänvisning till vad som här anförts tillstyrker utskottet yrkande 7 i motion 903.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 1, bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:903, yrkande 7, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anförts angående åtgärder för att öka återflödet.

16. Riktlinjer för bilateralt bistånd

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 51 som börjar med "Det mycket" och slutar med "resp. land" bort ha följande lydelse:

Som utskottet påpekat tidigare i detta betänkande nödvändiggör Sveriges ytterst ansträngda budgetläge en sträng prövning även av biståndsanslagen. Utskottet har därför funnit det motiverat att föreslå vissa besparingar i de olika anslagsposterna. Det är utskottets övertygelse att denna återhållsamhet även kan bidra till en effektivisering av biståndet.

Gentemot vissa programländer har särskilt stora reservationer uppkommit. Aktuella exempel är *Vietnam*, *Tanzania* och *Indien*. Hänsyn bör tas till befintliga reservationer vid fastställande av anslagsbelopp för nästa budgetår.

Vietnams invasion i Kampuchea samt brotten mot de mänskliga rättigheterna i Vietnam, som tagit sig uttryck i flyktingströmmen från landet, hård censur, fångläger m. m., utgör skäl för en nedtrappning av biståndet till Vietnam. Några nya åtaganden från svensk sida gentemot Vietnam bör icke göras så länge nuvarande situation består.

Det svenska utvecklingssamarbetet med *Angola* möter utomordentliga problem. Såväl landets utvecklingspolitik som frånvaron av en fungerande administration försvårar genomförandet av en meningsfull biståndsinsats. SIDA förbereder nu en omläggning av det svenska biståndet till Angola.

I avvaktan på en höjd effektivitet i samarbetet med Angola föreslås en lägre landram.

Propositionens förslag om en höjning av landramen till *Botswana* med 10 till 80 tillstyrks. Utnyttjandegraden av de anslagna medlen är hög och biståndssamarbetet förefaller effektivt. Botswana har en demokratisk samhällsutveckling.

I fråga om *Bangladesh*, *Kenya*, *Lesotho*, *Sri Lanka* och *Swaziland* tillstyrks propositionens förslag till landramar.

Situationen för de mänskliga rättigheterna i Etiopien inger fortfarande allvarlig oro. Biståndsprojekten fungerar dock väl.

Svårigheterna med biståndet till Laos är välkända, bl. a. är det inte tillfredsställande klarlagt i vilken utsträckning den inhemska arbetskraften är rekryterad på vedertaget frivilligt sätt.

Biståndet till *Moçambique* har ökat mycket snabbt under senare år. Även i Moçambique är svårigheterna för en effektiv biståndsinsats betydande. Problemen har ökat i och med att säkerhetsläget i landet försämrats. En oförändrad landram förefaller motiverad. Det troliga är att betydande reservationer kommer att uppstå.

I fråga om *Nicaragua* föreslås en oförändrad landram. Det finns anledning att med stor uppmärksamhet följa utvecklingen i landet vad gäller

biståndsmålen demokratisk utveckling och hänsyn till mänskliga rättigheter.

Förslag till förändringar av ifrågavarande anslagsposter framförs i det följande.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 40, bort ha följande lydelse:

40. att riksdagen med besvarande av motion 1982/83:903, delyrkande 10 c), i vad avser medelsramar för Bangladesh, Botswana, Lesotho och Swaziland, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om riktlinjer för bilateralt bistånd.

17. Riktlinjer för bilateralt bistånd

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 51 som börjar med "För flertalet" och slutar med "bilaterala biståndsinsatserna" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att landramar och länderval för svenskt bilateralt bistånd successivt bör anpassas till tidigare av riksdagen antagna biståndspolitiska riktlinjer. Till dessa hör kravet på mottagarlandets vilja och förmåga att åstadkomma social utjämning och rättvis fördelning och inte gynna ett redan privilegierat fåtal. Stöd för nationellt oberoende är ett annat sådant mål. Tidigare har riksdagen uttalat att svenskt bistånd bör resultera i högre levnadsstandard, större trygghet och ökad frihet för hela befolkningen. I linje med detta uttalades 1968 att de utvecklingsansträngningar svenskt bistånd skall stimulera även skall medverka till en samhällsutveckling i demokratisk riktning.

Utskottet betonar att bedömningen av ett mottagarlands demokratiska utveckling inte kan använda svenskt samhällsskick som måttstock. I riksdagens biståndspolitiska beslut 1962 klargjordes också att "det är uteslutet att Sverige skulle förknippa sitt bistånd med politiska villkor" och att "biståndet således bör ges oberoende av de politiska förhållandena i mottagarlandet". I svensk biståndspolitisk praxis har t. ex. inte heller upprätthållits krav på flerpartisystem. Detta bör dock inte hindra att krav hävdas på en utveckling mot ökade medborgerliga fri- och rättigheter.

Ett formellt krav på flerpartisystem skulle även i dag rycka undan grunden för huvuddelen av svenskt bilateralt bistånd. Ett av de få mottagarländer som har ett flerpartisystem är Indien.

Exemplet Indien ger belägg för tanken, att flerpartisystem i sig inte är tillräcklig garänt för demokratiska fri- och rättigheter. Vid flera tillfällen har undantagstillstånd proklamerats. Polis och militär har satts in mot hungerdemonstrationer. De aktuella oroligheterna i Assam talar också sitt tydliga

språk. Enpartisystem råder i andra mottagarländer som Angola, Moçambique och Tanzania utan att för den skull någon allvarligare kritik kan riktas mot utvecklingen mot demokrati i dessa länder.

När det gäller viljan och förmågan att åstadkomma social utjämning och rättvis fördelning konstaterar utskottet påtagliga brister hos mottagarländer som Bangladesh, Indien, Kenya, Lesotho, Sri Lanka och Swaziland. Däremot finns anledning att uppmuntra de ansträngningar och prioriteringar i nämnda syften som görs i Angola, Etiopien, Laos, Moçambique, Nicaragua och Vietnam. Utskottet finner att fortsatt uppmärksamhet bör fästas vid dessa avgörande skillnader mellan aktuella mottagarländer vid fastställande av landramar och länderval.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 40, bort ha följande lydelse:

40. att riksdagen med besvarande av motion 1982/83:903, delyrkande 10 c), i vad avser medelsramar för Bangladesh, Botswana, Lesotho och Swaziland som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om riktlinjer för bilateralt bistånd.

18. Angola

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 51 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "motion 1786" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att en viss sänkning av landramen för Angola är motiverad och föreslår därför i enlighet med delyrkande 10 b) i motion 903 en medelsram av 80 milj. kr. för Angola för budgetåret 1983/84. Därmed avstyrks motion 2167 och motion 1786 i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 6, bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1786, yrkande 4, och med ändring av propositionens förslag, bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 b) i vad avser Angola och till medelsram för Angola för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 80 milj. kr.

19. Angola

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 51 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "motion 1786" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att en viss höjning av landramen för Angola är motiverad och föreslår därför i enlighet med yrkande 4 i motion 1786 en medelsram av 110 milj. kr. för Angola för budgetåret 1983/84. Därmed avstyrks motion 2167 och motion 903 i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8. moment 6, bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 b), i vad avser Angola, och med ändring av propositionens förslag, bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 4, och till medelsram för Angola för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 110 milj. kr.

20. Etiopien

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 51 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och på s. 52 slutar med "motion 1786" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att landramen för Etiopien bör vara oförändrad och föreslår därför i enlighet med delyrkande 10 b) i motion 903 en medelsram av 85 milj. kr. för Etiopien för budgetåret 1983/84. Därmed avstyrks motion 2167 och motion 1786 i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 7, bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1786, yrkande 5, och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 b) i vad avser Etiopien och till medelsram för Etiopien för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 85 milj. kr.

21. Etiopien

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar med "Utskottet tillstyrker" och på s. 52 slutar med "det avstyrks" bort ha följande lydelse:

Det har i SIDA:s rapporter, redovisade i propositionen, klart framhållits att det svenska biståndet till landet fördelas och kommer till användning på ett effektivt sätt. Detta har också uttryckts av utrikesministern i ett interpellationssvar i riksdagen den 12 april 1983, där han säger: "Enligt våra erfarenheter tar Etiopien väl hand om erhållet bistånd." När det gäller den

katastrofala torkan som drabbat Etiopien säger utrikesministern i samma interpellationssvar: "Långvarig torka har försatt stora delar av Etiopien i ett svårt försörjningsläge. Livsmedelsbristen är särskilt stort i provinserna Wollo, Gondar, Tigré och Eritrea. Stora befolkningsgrupper har drabbats. F. n. lider närmare två miljoner människor av hungersnöd." Utskottet anser att en viss höjning av landramen för Etiopien därför är motiverad och föreslår i enlighet med yrkande 5 i motion 1786 en medelsram av 110 milj. kr. för Etiopien för budgetåret 1983/84. Därmed avstyrks motion 903 i motsvarande del.

Ett utökat biståndssamarbete bör också enligt utskottets mening användas till att ytterligare fördjupa och utveckla kontakterna mellan Sverige och Etiopien. Genom de naturliga förutsättningar som skapats genom det mångåriga och omfattande samarbetet mellan de båda länderna finns det en god grund att bygga på. Regeringen bör därför ta initiativ till att ett sådant utökat samarbete kommer i gång. Utskottet tillstyrker därmed motion 722.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, momenten 7 och 8, bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Etiopien och med ändring av propositionens förslag, bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 5, och till medelsram för Etiopien för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 110 milj. kr.,
8. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:722 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om utökade förbindelser med Etiopien.

22. Guinea-Bissau, Kap Verde och Laos

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "motion 1786" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker de besparingar som oförändrade landramar för Guinea-Bissau, Kap Verde och Laos innebär.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, momenten 9, 11 och 13, bort ha följande lydelse:

9. att riksdagen med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Guinea-Bissau, och till medelsram för Guinea-Bissau för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 60 milj. kr.,

11. att riksdagen med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Kap Verde, och till medelsram för Kap Verde för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 40 milj. kr.,
13. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1786, yrkande 6, och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Laos, och till medelsram för Laos för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 55 milj. kr.

23. Indien

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "avser Indien." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att en viss minskning av landramen för Indien är motiverad och föreslår därför i enlighet med delyrkande 10 b) i motion 903 en medelsram av 300 milj. kr. för Indien för budgetåret 1983/84. Därmed avstyrks motion 2167 och motion 1786 i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 10, bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:2167, yrkande 3, i vad avser Indien, och med ändring av propositionens förslag, bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 b), i vad avser Indien, och till medelsram för Indien för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 300 milj. kr.

24. Indien

Rune Ångström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 51 som börjar med "För flertalet" och slutar med "bilaterala biståndsinsatserna" bort utgå.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "avser Indien" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att en viss höjning av landramen för Indien utöver innevarande budgetårs nivå och regeringens förslag för nästa budgetår är motiverad. Utskottet föreslår därför en medelsram för det svenska biståndet till Indien under budgetåret 1983/84 på 345 milj. kr. Därmed tillstyrks motion 2167, yrkande 3, i vad avser Indien, och avstyrks motion 903, delyrkande 10 b), i vad avser Indien.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 10, bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 b), i vad avser Indien, och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:2167, yrkande 3, i vad avser Indien, och till medelsram för Indien för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 345 milj. kr.

25. Kenya

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "utskottets ställningstagande" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att en viss sänkning av landramen för Kenya är motiverad och föreslår därför i enlighet med yrkande 14 i motion 1786 en medelsram av 125 milj. kr. för Kenya för budgetåret 1983/84. Därmed avstyrks motion 903 och motion 2167 i motsvarande delar.

dels att utskottet hemställer att punkt 4.8, moment 12, bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 c), och motion 1982/83:2167, yrkande 3, båda i vad avser Kenya och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 14, och till medelsram för Kenya för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 125 milj. kr.

26. Kenya

Rune Ångström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 51 som börjar med "För flertalet" och slutar med "bilaterala biståndsinsatserna" bort utgå.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "utskottets ställningstagande" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att en viss höjning av landramen för Kenya utöver regeringens förslag är motiverad. Utskottet föreslår därför, i likhet med SIDA, en medelsram för det svenska biståndet till Kenya under budgetåret 1983/84 på 135 milj. kr. Därmed tillstyrks motion 2167, yrkande 3, i vad avser Kenya, och avstyrks motion 903, delyrkande 10 c), i vad avser Kenya, samt motion 1786, yrkande 14.

dels att utskottets hemställa i punkt 4.8, moment 12, bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 c), i vad avser Kenya, och motion 1982/83:1786, yrkande 14, samt med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:2167, yrkande 3, i vad avser Kenya, och till medelsram för Kenya för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 135 milj. kr.

27. Laos

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "förevarande yrkanden" bort ha följande lydelse:

Som framgår av beskrivningen i motion 1787 är Laos ett utsatt, av krig härjat och i många avseenden isolerat land. Dess biståndsbehov är ytterst stora. Utskottet delar motionärernas bedömning att det finns anledning för Sverige att bygga ut förbindelserna med detta land, inte bara genom ett fortsatt bistånd utan även genom andra ekonomiska och kulturella förbindelser. Liknande synpunkter gör sig gällande i fråga om Vietnam. Enligt utskottets mening finns det anledning för Sverige att utöver fortsatt bistånd även ytterligare fördjupa våra andra kontakter även med Vietnam. Utskottet tillstyrker därför förslaget i motion 1787 om utökade förbindelser i övrigt med Laos och Vietnam. Utskottet tillstyrker därmed även medelsförslaget i motion 1786, yrkande 6. Utskottet ansluter sig till propositionens förslag vad beträffar landramar för budgetåret 1983/84 för de länder som i övrigt nämnts i nu förevarande yrkanden.

dels att "liksom yrkande 6 i motion 1786" på s. 56 i utskottets yttrande bort utgå.

dels att utskottets hemställa i punkt 4.8, momenten 13 och 14, bort ha följande lydelse:

13. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Laos och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 6, och till medelsram för Laos budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 65 milj. kr.,
14. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1787 hos regeringen hemställer om åtgärder för att utveckla Sveriges ekonomiska, handelspolitiska och kulturella förbindelser med Vietnam och Laos.

28. Moçambique

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "motion 1786" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att landramen för Moçambique bör vara oförändrad och föreslår därför, i enlighet med delyrkande 10 a) i motion 903, en medelsram av 230 milj. kr. för Moçambique för budgetåret 1983/84.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 15, bort ha följande lydelse:

15. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1786, yrkande 7, och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Moçambique och till medelsram för Moçambique för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 230 milj. kr.

29. Moçambique

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "motion 1786" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser en viss höjning av landramen för Moçambique motiverad och föreslår därför, i enlighet med yrkande 7 i motion 1786 en medelsram av 260 milj. kr. för Moçambique för budgetåret 1983/84.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 15, bort ha följande lydelse:

15. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Moçambique och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 7, och till medelsram för Moçambique för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 260 milj. kr.

30. Nicaragua

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "motion 1786" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att landramen för Nicaragua bör vara oförändrad och föreslår därför, i enlighet med delyrkande 10 a) i motion 903 och yrkande 18 i

motion 1774 en medelsram av 50 milj. kr. för Nicaragua för budgetåret 1983/84. Därmed avstyrks motion 1786 i motsvarande del.

dels att utskottet hemställer att punkt 4.8, moment 16, bort ha följande lydelse:

16. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1786, yrkande 8, med ändring av propositionens förslag och med anledning av motion 1982/83:1774, yrkande 18, bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 a) i vad avser Nicaragua, och till medelsram för Nicaragua för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 50 milj. kr.

31. Nicaragua

Sture Korpås och Gunnel Jonäng (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "I Nicaragua" och slutar med "motion 1786" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att biståndet till Nicaragua är ett betydelsefullt inslag i vårt stöd åt länder som nyligen frigjort sig från en orättfärdig regim och vill inte ifrågasätta Nicaraguas stora biståndsbehov.

Det svenska biståndet till Nicaragua har emellertid vuxit till en betydande storlek på några få år. Den i årets budgetproposition föreslagna landramshöjningen är procentuellt större än för något annat mottagarland.

Samtidigt är situationen i de centralamerikanska länderna att betrakta som något av en helhet. Händelser i ett land påverkar övriga länder i regionen. Det finns enligt utskottets mening anledning att anlägga detta perspektiv även på vårt biståndssamarbete i området. Mot bakgrund av den snabba tillväxten av biståndet till Nicaragua finner utskottet det inte orimligt att en del av den föreslagna landramen för detta land avsätts för utvecklingsändamål i andra delar av den centralamerikanska regionen.

Enligt utskottets mening bör en förstärkning av vårt bistånd till övriga delar av Centralamerika lämpligen kunna komma till stånd genom att – såsom föreslås i motion 1774 – ett belopp av 25 milj. kr. överförs från anslagsposten för Nicaragua till anslagsposten Regionala insatser för användning i enlighet med synpunkterna i motion 1774. Utskottet tillstyrker därmed yrkande 18 i motion 1774 och avstyrker propositionens förslag till landram för Nicaragua. Delyrkande 10 a) i motion 903 liksom yrkande 8 i motion 1786 avstyrks i konsekvens härmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 16, bort ha följande lydelse:

16. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1774, yrkande 18, med ändring av propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a) och motion 1982/

83:1786, yrkande 8, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om att bibehålla oförändrad landram för Nicaragua och därmed möjliggöra insatser även i andra länder i Central- och Sydamerika.

32. Nicaragua

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "motion 1786" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att en viss höjning av landramen för Nicaragua är motiverad och föreslår därför, i enlighet med yrkande 8 i motion 1786, en medelsram av 85 milj. kr. för Nicaragua för budgetåret 1983/84. Därmed avstyrks motion 903 och motion 1774 i motsvarande delar.

dels att utskottet hemställer att punkt 4.8, moment 16, bort ha följande lydelse:

16. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), och motion 1982/83:1774, yrkande 18, båda i vad avser Nicaragua, och med ändring av propositionens förslag, bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 8, och till medelsram för Nicaragua för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 85 milj. kr.

33. Sri Lanka

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "utskottets ställningstagande" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser inte att en landram av den av regeringen föreslagna storleken är erforderlig för att fullgöra Sveriges åtaganden och föreslår därför en sänkning till 200 milj. kr. för nästkommande budgetår. Därmed avstyrks motion 903 i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 17, bort ha följande lydelse:

17. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 c), i vad avser Sri Lanka, och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 15, och till medelsram för Sri Lanka för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 200 milj. kr.

34. Tanzania

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "för Tanzania" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser inte att en landram av den av regeringen föreslagna storleken är erforderlig och föreslår därför en sänkning till 400 milj. kr. för nästkommande budgetår.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 18, bort ha följande lydelse:

18. att riksdagen med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 b) i vad avser Tanzania, och till medelsram för Tanzania för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 400 milj. kr.

35. Vietnam

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 54 börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "avser Vietnam" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att en sänkning av medelsramen för Vietnam är motiverad och föreslår därför i enlighet med delyrkande 10 b) i motion 903 en sänkning till 125 milj. kr. av medelsramen för Vietnam för budgetåret 1983/84. Utskottet avstyrker motion 1786, motion 1774 och motion 2167 i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 19, bort ha följande lydelse:

19. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1786, yrkande 9, motion 1982/83:1774, yrkande 18, och motion 1982/83:2167, yrkande 3, i denna del bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 b) i vad avser Vietnam och till medelsram för Vietnam för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 125 milj. kr.

36. Vietnam

Sture Korpås och Gunnel Jonäng (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "Såväl SIDA" och slutar med "avser Vietnam" bort ha följande lydelse:

Enligt vad som framgår av propositionen uppgick reservationen under

anslagsposten för Vietnam vid ingången av innevarande budgetår till inte mindre än 300 milj. kr. vartill skall läggas den föreslagna medelsramen på 365 milj. kr. När nu de kapitalkrävande byggnadsarbetena vid pappersbruket i Vinh Phu i huvudsak är avslutade kan det finnas skäl att återföra biståndet till Vietnam till en för omständigheterna mer normal nivå. Ett fortsatt bistånd till Vietnam kan enligt utskottets mening inte heller förbli helt opåverkat av Vietnams ockupation av sitt grannland och den osäkerhet om framtiden denna situation skapar. Det kan också betecknas som utmanande att ett land mottar ett mycket omfattande specialinriktat projektbistånd samtidigt som människor oförskyllt lider nöd i området närmast intill.

Utskottet vill därför, i enlighet med synpunkterna i motion 1774, föreslå att landramen för Vietnam sänks med 45 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Det frigjorda beloppet bör överföras till anslagsposten Särskilda program, rubriken Miljö- och markvård samt energi.

Utskottet tillstyrker därmed yrkande 18 i motion 1774 och avstyrker propositionens förslag till landram för Vietnam. Till följd härav avstyrks delyrkande 10 b) i motion 903, yrkande 9 i motion 1786, och yrkande 3 i motion 2167 i vad avser Vietnam.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 19, bort ha följande lydelse:

19. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1774, yrkande 18, med anledning av propositionens förslag och med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 b), motion 1982/83:2167, yrkande 3, båda i vad avser Vietnam, samt motion 1982/83:1786, yrkande 9, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en minskning av landramen för Vietnam, för att möjliggöra en fortsatt utveckling av verksamheten under rubriken Miljö- och markvård samt energi.

37. Vietnam

Rune Ångström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 51 som börjar med "För flertalet" och slutar med "bilateral biståndsinsatserna" bort utgå.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "Såväl SIDA" och slutar med "avser Vietnam" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att medelsramen för Vietnam kan hållas på en oförändrad nivå av 345 milj. kr. även under budgetåret 1983/84. Utskottet tillstyrker därmed motion 2167, yrkande 3, i vad avser Vietnam, och avstyrker motion 903, delyrkande 10 b), i vad avser Vietnam, motion 1774, yrkande 18, samt motion 1786, yrkande 9.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 19, bort ha följande lydelse:

19. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 b), i vad avser Vietnam, motion 1982/83:1774, yrkande 18, och motion 1982/83:1786, yrkande 9, samt med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:2167, yrkande 3, i vad avser Vietnam, och till medelsram för Vietnam för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 345 milj. kr.

38. Vietnam

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 54 börjar med "Utskottet tillstyrker" och på s. 55 slutar med "det avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att en viss höjning av medelsramen för Vietnam är motiverad och föreslår därför i enlighet med yrkande 9 i motion 1786 en höjning till 420 milj. kr. av medelsramen för Vietnam för budgetåret 1983/84. Motion 1787 angående utökade förbindelser med Laos och Vietnam tillstyrks på annan plats i detta betänkande.

Utskottet avstyrker motion 903, motion 1774 och motion 2167 i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 19, bort ha följande lydelse:

19. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 b), motion 1982/83:1774, yrkande 18, och motion 1982/83:2167, yrkande 3, alla i vad avser Vietnam, och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 9, och till medelsram för Vietnam för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 420 milj. kr.

39. Zambia

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 55 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "avser Zambia" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att landramen för Zambia bör vara oförändrad och föreslår därför, i enlighet med delyrkande 10 a) i motion 903, en medelsram av 165 milj. kr. för Zambia för budgetåret 1983/84. Motion 2167 avstyrks i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 20, bort ha följande lydelse:

20. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:2167, yrkande 3, i vad avser Zambia och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 a) i vad avser Zambia, och till medelsram för Zambia för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 165 milj. kr.

40. Zambia

Rune Ångström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 51 som börjar med "För flertalet" och slutar med "bilaterala biståndsinsatserna" bort utgå.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 55 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "avser Zambia" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att en viss höjning av landramen för Zambia utöver regeringens förslag är motiverad. Utskottet föreslår därför, i likhet med SIDA, en medelsram för det svenska biståndet till Zambia under budgetåret 1983/84 på 180 milj. kr. Därmed tillstyrks motion 2167, yrkande 3, i vad avser Zambia, och avstyrks motion 903, delyrkande 10 a), i vad avser Zambia.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 20, bort ha följande lydelse:

20. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 a), i vad avser Zambia, och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:2167, yrkande 3, i vad avser Zambia, och till medelsram för Zambia för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 180 milj. kr.

41. Zimbabwe

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 55 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "avser Zimbabwe" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att landramen för Zimbabwe bör vara oförändrad och föreslår därför, i enlighet med delyrkande 10 a) i motion 903, en medelsram av 110 milj. kr. för Zimbabwe för budgetåret 1983/84. Därmed avstyrks motion 2167 i motsvarande del.

dels att utskottet hemställer att punkt 4.8, moment 21, bort ha följande lydelse:

21. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:2167, yrkande 3, i vad avser Zimbabwe, och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 a) i vad avser Zimbabwe, och till medelsram för Zimbabwe för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 110 milj. kr.

42. Kampuchea

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "De stora" och slutar med "genom riksdagsbeslut" bort ha följande lydelse:

De internationella hjälpinsatserna längs gränsen mellan Thailand och Kampuchea bör enligt utskottets mening nu successivt kunna avvecklas. Som dessa hjälpinsatser utvecklats har de fått den icke önskade effekten att stora grupper som inte torde kunna betecknas som flyktingar dragits till gränsområdena, där ofta en bättre livsmedelsförsörjning kunnat erbjudas än inne i landet. Fall av svartabörshandel med livsmedel och andra varor har också blivit en följd av den ofta artificiella försörjningssituationen. Det är vidare risk för att hjälpen tas om hand av grupper den inte är avsedd för.

Utskottet är därför av uppfattningen att det svenska biståndet nu i ökande grad i stället bör kanaliseras till de områden inne i Kampuchea där det bättre behövs och mer ägnas åt återuppbyggnad än åt tillfälliga katastrofinsatser. Ett svenskt bistånd till Folkrepubliken Kampuchea om 10 milj. kr. för nästa budgetår förefaller utskottet välmotiverat. Utskottet ansluter sig härmed till de synpunkter som framförs i motion 723, yrkande 1, och motion 1786, yrkande 12.

dels att utskottets hemställan punkt 4.8, momenten 22 och 23, bort ha följande lydelse:

22. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:723, yrkande 1, hos regeringen hemställer om åtgärder för att kanalisera hjälpen till Kampuchea direkt in i landet och att det sker en avveckling av den svenska hjälpinsatsen via Thailand,
23. att riksdagen med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 12, och beviljar Folkrepubliken Kampuchea bistånd med 10 milj. kr.

43. Demokratiska folkrepubliken Yemen

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar med "Liknande motionsyrkanden" och slutar med "av översvämningar" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker dessa båda yrkanden och föreslår att Yemen upptas som programland samt för budgetåret 1983/84 tilldelas ett bistånd på 20 milj. kr.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 24, bort ha följande lydelse:

24. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:899 och motion 1982/83:1786, yrkande 11, hos regeringen hemställer att PDRY (Demokratiska Folkrepubliken Yemen) upptas som programland för utvecklingsbistånd och beviljas bistånd med 20 milj. kr.

44. Grenada

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Beträffande åtgärder" och slutar med "och Laos" bort ha följande lydelse:

Grenada, den lilla ö-republiken i Karibiska havet, är så gott som okänd för de flesta svenskar. F. d. brittisk koloni, som erhöll självständighet 1974, har Grenada som alla andra länder i tredje världen haft att kämpa mot underutveckling och nykolonialism.

1979 genomfördes en oblodig revolution, och därefter har Grenada framgångsrikt utvecklat samhällssektorer som utbildning, sjukvård, kamp mot narkotika m. m. på det sätt som alla progressiva stater som befriat sig gjort före dem.

Grenada behöver stöd från många håll, och här bör Sverige kunna spela en viktig roll. Även om vårt land f. n. har svårigheter med att åta sig nya biståndsuppdrag kan även små summor för en stat som Grenada vara av mycket stor betydelse. Utskottet föreslår därför att Grenada skall få ett bidrag på 2 milj. kr. för budgetåret 1983/84.

Det är också viktigt att Sverige utvecklar kontakterna med Grenada på andra plan. Mycket små stater som Grenada och något större som Sverige hotas ständigt att dras in i beroenden och osjälvständighet inom handel, ekonomi och säkerhetspolitik. Det är ett gemensamt intresse att hävda små staters rätt att fortleva utan inblandning utifrån.

Utskottet vill därför tillstyrka motion 905 om ökade kontakter med Grenada.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 25, bort ha följande lydelse:

25. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:905 och motion 1982/83:1786, yrkande 13, hos regeringen hemställer om åtgärder för utökade och närmare kontakter med Grenada och att Grenada beviljas bistånd med 2 milj. kr.

45. Cuba

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar med "Det långsiktiga" och slutar med "yrkandena 1 och 2" bort ha följande lydelse:

Cuba är ett land i Latinamerika som lyckats bryta underutvecklingens onda cirkel och fördela sina knappa resurser planmässigt och till hela folkets bästa.

Utskottet anser det motiverat att nu återuppta ett reguljärt bistånd till Cuba och föreslår i enlighet med vad som yrkas i motionerna 1786 och 1788 att Cuba åter blir programland. att det beviljas ett bistånd om 60 milj. kr. för budgetåret 1983/84 och att Sveriges kontakter med Cuba även i övrigt utvecklas, särskilt vad gäller handels- och kulturutbyte.

Med hänvisning till vad som anförts i det föregående tillstyrker utskottet yrkande 1 i motion 723, motionerna 899 och 905, yrkandena 10–13 i motion 1786 samt motion 1788.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 26, bort ha följande lydelse:

26. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1786, yrkande 10, och motion 1982/83:1788 beslutar att Cuba på nytt tas upp som programland för svenskt bistånd och beviljas bistånd med 60 milj. kr. samt att riksdagen uttalar att Sveriges kontakter och samarbete med Cuba bör utvecklas särskilt vad avser handels- och kulturutbyte.

46. Humanitärt bistånd till Latinamerika

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 58 börjar med "Med tanke" och på s. 59 slutar med "oförändrad nivå" bort ha följande lydelse:

Med tanke på det kraftiga påslag som gjordes på denna anslagspost förra budgetåret är utskottet av uppfattningen att en oförändrad medelstillelse är tillräcklig, särskilt som medel för humanitära ändamål i Latinamerika även

kan utgå från katastrofanslaget och anslagsposten för Enskilda organisationer.

Utskottet tillstyrker därför delyrkande 10 e) i motion 903 och avstyrker motionerna 2167 och 1786 i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8. moment 27, bort ha följande lydelse:

27. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:2167, yrkande 3 i denna del, och motion 1982/83:1786, yrkande 16, samt med ändring av propositionens förslag, bifaller medelsanvisningen i motion 1982/83:903, delyrkande 10 e) i vad avser Latinamerika, och till medelsram för Humanitärt bistånd i Latinamerika för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 100 milj. kr.

47. Humanitärt bistånd i Latinamerika

Rune Ångström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 58 som börjar med "Med tanke" och på s. 59 slutar med "oförändrad nivå" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det humanitära biståndet till Latinamerika bör öka. Rapporter från Amnesty visar att enorma brott mot mänskliga rättigheter förekommer i vissa latinamerikanska länder. Tusentals människor har bortförts och mördats. Internering utan rättegång, tortyr och andra övergrepp är tyvärr inte ovanliga metoder för undertryckande av de mänskliga rättigheterna.

Enligt utskottets uppfattning måste stödet för demokratin och mänskliga rättigheter vara centralt i den svenska biståndspolitiken. Utskottet föreslår därför att denna anslagspost höjs med 10 milj. kr. utöver regeringens förslag till 120 milj. kr. Utskottet tillstyrker därmed yrkande 3 i motion 2167, i vad avser humanitärt bistånd i Latinamerika, och avstyrker motion 903, delyrkande 10 c), i vad avser humanitärt bistånd i Latinamerika.

I konsekvens härmed tillstyrks även medelsförslaget i motion 1786, yrkande 16.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8. moment 27, bort ha följande lydelse:

27. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 e), i vad avser Latinamerika, och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 16, och motion 1982/83:2167, yrkande 3, i vad avser Latinamerika, och till medelsram för Humanitärt bistånd i Latinamerika för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 120 milj. kr.

48. Humanitärt bistånd i Latinamerika

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 58 börjar "Med tanke" och på s. 59 slutar "oförändrad nivå" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill särskilt betona vikten av att denna anslagspost används för bistånd till de olika centralamerikanska befrielseströrelserna. Situationen i Centralamerika har ytterligare förvärrats efter den från USA organiserade invasionen av norra Nicaragua från baser i Honduras. Samtidigt trappas USA:s militära hjälp till terrorregimerna i Guatemala och El Salvador upp, vilket gör ökade humanitära insatser via befrielseströrelserna angelägna. Den i motionerna 1786 och 2167 föreslagna anslagsökningen utöver regeringens förslag synes därför motiverad. Till följd av utskottets ställningstagande avstyrks delyrkande 10 e) i motion 903 om att bibehålla anslagsposten på oförändrad nivå.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 27, bort ha följande lydelse:

27. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 e), i vad avser Latinamerika, och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 16, och motion 1982/83:2167, yrkande 3, i vad avser Latinamerika och till medelsram för Humanitärt bistånd i Latinamerika för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 120 milj. kr.

49. Humanitärt bistånd till södra Afrika

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 60 börjar med "Med hänsyn" och slutar på s. 61 med "150 milj. kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser, i likhet med motion 903, att en oförändrad medelstilldelning till anslagsposten Humanitärt bistånd i södra Afrika är till fyllest, särskilt som medel för humanitära ändamål i södra Afrika även kan utgå från katastrofanslaget och anslagsposten för Enskilda organisationer. Därmed tillstyrker utskottet propositionens förslag om ett belopp på 140 milj. kr. Motionerna 1786 och 2167 avstyrks därmed i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 28, bort ha följande lydelse:

28. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1786, yrkande 17, och motion 1982/83:2167, yrkande 3 i denna del, bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 e), i

denna del, och propositionens förslag samt till medelsram för Humanitärt bistånd i södra Afrika för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 140 milj. kr.

50. Regionala insatser

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 61 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "motion 903" bort ha följande lydelse:

Anslagsposten för regionala insatser har under relativt få år vuxit betydligt i storlek. Mot bakgrund av att regeringen förfogar över flera andra anslagsposter för biståndszändamål just i södra Afrika, och med hänvisning till kravet på besparingar, vill utskottet förorda en viss minskning av anslagsposten för regionala insatser. Utskottet delar i detta avseende synpunkterna i motion 903, vilken således tillstyrks i denna del.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 30, bort ha följande lydelse:

30. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1774, yrkande 19, och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 d), och till medelsram för Regionala insatser för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 100 milj. kr.

51. Regionala insatser

Sture Korpås och Gunnel Jonäng (båda c) anser – under förutsättning av bifall till reservation 4 om Nicaragua –

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 61 börjar med "Till följd" och slutar med "motion 903" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i detta betänkande förordat en i förhållande till regeringens förslag med 25 milj. kr. minskad landram för Nicaragua. Med hänsyn till att de politiska händelserna i de centralamerikanska staterna i så hög grad är av regional karaktär finner utskottet det angeläget att regeringen har en viss beredskap för ett bredare stöd till de länder i området där särskilda behov finns. Ett syfte bör därvid kunna vara att stödja demokratiska länder i området, såsom Costa Rica. Det finns också anledning att ha en beredskap för behov som kan uppstå i krigshärjade länder som El Salvador.

Utskottet föreslår därför att anslagsposten Regionala insatser höjs med 25 milj. kr. i syfte att möjliggöra insatser av det slag som nämns i motion 1774.

Medelsförslaget i yrkande 19 i motion 1774 tillstyrks därför. Till följd härav

avstyrks delyrkande 10 d) i motion 903 om en minskning av anslagsposten för Regionala insatser.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8. moment 30. bort ha följande lydelse:

30. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1774, yrkande 19, med ändring av propositionens förslag och med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 d), som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en höjning av medelsramen för Regionala insatser för att möjliggöra insatser även i andra länder i Central- och Sydamerika.

52. Katastrofbistånd

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 65 som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "260,6 milj. kr." bort ha följande lydelse:

Som framgår ovan uppgår det för budgetåret 1983/84 nya belopp som regeringen begär av riksdagen till 110,6 milj. kr. Därtill kommer inte mindre än 130 milj. kr. i form av oinrättade reservationer från föregående budgetår. Med hänsyn härtill anser utskottet en viss nedskärning av posten motiverad och föreslår därför, med instämmande i delyrkande 10 g) i motion 903, att 100 milj. kr. anslås för det kommande budgetåret. Till följd härav avstyrks yrkande 18 i motion 1786.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8. moment 31, bort ha följande lydelse:

31. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1786, yrkande 18, med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 g), och till medelsram för Katastrofer m. m. för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 100 milj. kr.

53. Katastrofbistånd

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar med "Med hänsyn" och slutar med "260,6 milj. kr." bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till de stora krav som ställs på regeringens möjligheter att i olika situationer utnyttja medel från katastrofposten, är utskottet av uppfattningen att en viss höjning av denna post är berättigad. Eftersom att utskottet på annan plats i detta betänkande föreslagit en ökning med 20 milj. kr. för anslagsposten för södra Afrika och att medel härför skall tas från

katastrofposten, finner utskottet det nödvändigt att posten i fråga tillförs detta belopp. Därmed tillstyrker utskottet medelsförslaget i yrkande 18 i motion 1786 och avstyrker följaktligen motion 903 i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan i 4.8. moment 31, bort ha följande lydelse:

31. att riksdagen, med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 g), och med ändring av propositionens förslag bifaller förslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 18, att tillföra katastrofposten ytterligare 20 milj. kr.

54. Katastrofbistånd

Sture Korpås och Gunnel Jonäng (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 64 börjar med "Detta har" och på s. 65 slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Det kan enligt utskottets uppfattning ifrågasättas om inte denna dubbla funktion för katastrofposten har lett till olägenheter. Syftet med en anslagspost för katastrofer bör självfallet vara att medlen inom den skall användas för bistånd i katastrofsituationer och inte för allehanda andra ändamål. Om posten även används som allmän reservpost inom det bilaterala anslaget finns för det första risk för att regeringen frestas avstå från att ge nödvändig hjälp i katastrofsituationer för att i stället spara medlen till andra ändamål. Denna risk kan bli särskilt stor i ett läge då regeringen måste utnyttja varje möjlighet att minska budgetbelastningen. För det andra finns det risk för att katastrofbegreppet uttunnas till den grad att även reguljära biståndsinsatser eller olika uppdykande behov, som kan vara akuta men inte har katastrofkaraktär, finansieras ur anslaget.

Utskottet vill därför betona att katastrofposten fortsättningsvis bör betraktas som ett anslag som uteslutande skall användas för katastrofer i egentlig mening. Utskottet vill inte motsätta sig en vid definition av begreppet och däri även innefatta katastrofförebyggande insatser eller bistånd till grupper som lider brist på det som är oundgängligen nödvändigt, men det måste stå klart att insatserna skall syfta till att lindra akut nöd och tillfredsställa grundläggande behov. Med en sådan inriktning av katastrofpostens användning är det naturligt att den måste få en viss storlek och självständig ställning som ett av de viktigare redskapen för biståndspolitikens uppgift att motverka fattigdom och nöd. De stora behoven på området gör också att reservationer inte torde behöva uppkomma inom posten.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet yrkandena 16 och 17 i motion 1774.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 32, bort ha följande lydelse:

32. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1774, yrkandena 16 och 17, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om katastrofmedlens användning.

55. Enskilda organisationer

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 67 börjar med "Anslagsposten avsedd" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Enskilda organisationer – humanitära, religiösa, fackliga m. m. – gör mycket värdefulla insatser i utvecklingssamarbetet. Utvärderingar av biståndet visar att biståndet genom enskilda organisationer är effektivt och att det når sina målgrupper. Enskilda organisationer kan ofta med blygsamma medel göra betydande insatser som kommer särskilt eftersatta grupper till godo.

Ett kännetecken för enskilda organisationer är att de arbetar informellt vid sidan av etablerade maktstrukturer och att de ofta har en möjlighet att verka trots svåra politiska förhållanden i u-länderna i fråga. De enskilda organisationerna bidrar till en ökad pluralism i utvecklingsländerna, vilket är en viktig förutsättning för en demokratisk samhällsutveckling.

De svenska enskilda organisationer som för sin verksamhet mottagit bidrag från SIDA har inför utskottet förklarat sig ha kapacitet att öka sina biståndsinsatser om statsbidraget ökar.

Utskottet finner det angeläget att en växande del av biståndsanslaget används för biståndsverksamhet genom Enskilda organisationer. Utskottet föreslår att anslaget till Enskilda organisationer för nästa budgetår fastställs till 230 milj. kr.

Därmed tillstyrks delyrkande 10 h) i motion 903. Till följd härav avstyrks motion 553 och motion 2167 i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 37, bort ha följande lydelse:

37. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:553, yrkande 1. och motion 1982/83:2167, yrkande 3 i vad avser Enskilda organisationer, bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 h), och till medelsram för Enskilda organisationer för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 230 milj. kr.

56. Enskilda organisationer

Rune Ångström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar med "Anslagsposten avsedd" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Kyrkorna har gjort en pionjärinsats för svenskt biståndsarbete.

Senare har också andra organisationer engagerat sig i u-landsarbete. Exempelen på framgångsrika projekt som planerats och finansierats av enskilda organisationer är många.

Det utvecklingsbistånd som kanaliseras genom enskilda organisationer drar i regel mycket låga administrationskostnader. I påfallande hög grad når det fram till avsedd mottagare. Det är därigenom en form av bistånd som har en hög grad av effektivitet.

I många fall är t. ex. missionsstationerna förmedlare av svenska biståndsinsatser. Därigenom kan enskilda människors kunskaper om problem och möjligheter i skilda u-länder tas till vara på bästa sätt.

Utskottet anser det också vara principiellt värdefullt att det finns en mångfald kanaler för svenska biståndsinsatser.

Utskottet noterar att det bistånd som går genom enskilda organisationer ökat snabbt under senare tid. Denna ökning bör fortsätta. Utskottet föreslår därför en höjning av regeringens förslag till anslagspost för Enskilda organisationer med 10 milj. kr. till 225 milj. kr.

Utskottet tillstyrker därmed motion 2167, yrkande 3, i vad avser enskilda organisationer, och avstyrker motion 553, yrkandena 1 och 2, och motion 903, delyrkande 10 h).

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 37, bort ha följande lydelse:

37. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:553, yrkande 1, och motion 1982/83:903, delyrkande 10 h), och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:2167, yrkande 3, i vad avser Enskilda organisationer, och till medelsram för Enskilda organisationer för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 225 milj. kr.

57. Särskilda program

Sture Korpås, Gunnel Jonäng (båda c), Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson, Ivar Virgin (alla m) samt Rune Ångström (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Dessa förändringar" och slutar med "motion 179" bort ha följande lydelse:

Vad regeringen föreslår är dels att den nyinrättade anslagsposten för miljö och markvård samt energi helt tas bort, dels att anslagsposten för särskilda program kraftigt skärs ned. Utskottet kan inte godta dessa förändringar. Det

har under senare år rätt allt större enighet om att just energi- och miljöfrågorna hör till u-världens stora ödesfrågor och att ett effektivt och ökande bistånd på dessa områden hör till det mest angelägna. Utskottet finner det anmärkningsvärt att regeringen i det läget föreslår en radikal omläggning av biståndets inriktning på detta område. Förklaringen att energi- och miljöinsatserna fortsättningsvis skall kunna rymmas inom den väsentligt nedskurna posten Särskilda program övertygar knappast.

Enligt utskottets mening ligger det också ett väsentligt värde i att Sverige har möjlighet att bedriva ett biståndsfinansierat samarbete med u-länder utanför den snäva kretsen av programländer. Under senare år har Sveriges kontakter med u-länderna på många områden blivit alltmer intensiva och mångfasetterade. Detta är en naturlig utveckling och ett resultat av att många u-länder numera i ökande grad fått möjlighet att på sina villkor delta i det internationella ekonomiska samarbetet. Det är för att möta denna utveckling som Sverige efter hand har inrättat nya u-landspolitiska instrument för samarbete med u-länderna.

Även anslagsposten för särskilda program och i ännu högre grad posten för miljö-, markvårds- och energisamarbete visade sig enligt utskottets mening vara flexibla redskap för ett vidare samarbete med u-länder. Båda posterna svarade mot ett behov av att kunna initiera okonventionella och nydanande insatser som av olika skäl inte kunde rymmas inom de traditionella landprogrammen.

Utskottet finner det således angeläget att Sverige även i fortsättningen i sin biståndsverksamhet har särskilda medel avdelade för miljö-, markvårds- och energiinsatser.

58. Särskilda program

Sture Korpås och Gunnel Jonäng (båda c) anser – under förutsättning av bifall till reservationerna 6 och 57 – att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 39, bort ha följande lydelse:

39. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1774, yrkande 15, med ändring av propositionens förslag och med anledning av motion 1982/83:179 samt med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 f), och motion 1982/83:2167, yrkande 3, som sin mening ger regeringen till känna att Sverige inom Särskilda program även fortsättningsvis skall ha särskilda medel avdelade för miljö-, markvårds- och energiinsatser och för budgetåret 1983/84 anvisar 45 milj. kr. för dessa ändamål, vilka medel blivit tillgängliga genom beslutet enligt reservation 6 beträffande landramen för Vietnam.

59. Särskilda program

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser – under förutsättning av bifall till reservation 57 – att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 39, bort ha följande lydelse:

39. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:903, delyrkande 10 f), med ändring av propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83:179, motion 1982/83:1774, yrkande 15, och motion 1982/83:2167, yrkande 4, som sin mening ger regeringen till känna att anslagsposten Miljö- och markvård samt energi bör återinföras och upptas med 40 milj. kr.

60. Särskilda program

Rune Ångström (fp) anser – under förutsättning av bifall till reservation 57 – att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 39, bort ha följande lydelse:

39. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2167, yrkande 4, med anledning av propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83:179, motion 1982/83:903, delyrkande 10 f), och motion 1982/83:1774, yrkande 15, som sin mening ger regeringen till känna att anslagsposten Miljö- och markvård samt energi bör återinföras och upptas med 87,6 milj. kr.

61. Anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 70 börjar med "I överensstämmelse" och slutar med "än propositionens" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tillstyrkt medelsförslagen i motion 903 och föreslår följaktligen, i enlighet med delyrkande 10 i) i motion 903, ett anslag för bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA för budgetåret 1983/84 av 3 089 650 000 kr. Till följd härav avstyrker utskottet yrkandena 19 och 20 i motion 1786.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 41, bort ha följande lydelse:

41. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1786, yrkandena 19 och 20, och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:903, delyrkande 10 i), och till *Bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 3 089 650 000 kr.

62. Anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "I överensstämmelse" och slutar med "än propositionens" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tillstyrkt medelsförslagen i motion 1786 och föreslår följaktligen, i enlighet med yrkandena 19 och 20 i motion 1786, ett anslag för bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA för budgetåret 1983/84 av 3 901 650 000 kr. Till följd härav avstyrker utskottet delyrkande 10 i) i motion 903.

dels att utskottets hemställan i punkt 4.8, moment 41, bort ha följande lydelse:

41. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:903, delyrkande 10 i), och med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkandena 19 och 20, och till *Bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 3 901 650 000 kr., varav 15 milj. kr. skall användas till ny informationsordning enligt vad som anförs i motion 1786.

63. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) (C.4)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 74 börjar "Den nödvändiga" och slutar på s. 75 "motion 1786" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att SIDA:s kapacitet i dag är för liten i förhållande till resursöverföringens storlek och innehåll och att resursöverföringen följaktligen blir mindre effektiv eller ineffektiv och i så måtto innebär ett slöseri med statsmedel – både från det svenska samhällets och mottagarlandets synpunkt. Utskottet finner därför SIDA:s argumentation för den begärda ökningen av personalstyrkan övertygande. Med hänvisning härtill tillstyrker utskottet förslaget i yrkande 23 i motion 1786.

dels att utskottets hemställan i punkt 6, moment 1, Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) (C.4) bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med ändring av propositionens förslag bifaller motion 1982/83:1786, yrkande 23, och hos regeringen hemställer om förslag till inrättande av ytterligare åtta tjänster inom SIDA i enlighet med SIDA:s anslagsframställning och förslag om därför erforderlig förhöjning av anslaget i bilaga 5, Utrikesdepartementet C4, Styrelsen för internationell utveckling (SIDA), att upptas på tilläggsbudget för budgetåret 1983/84.

64. Styrelsen för u-landsforskning, SAREC

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 77 börjar "Till följd" och slutar "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker detta medelsförslag.

dels att utskottets hemställan i punkt 8, moment 1, bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:1786, yrkande 22, och till *Styrelsen för u-landsforskning (SAREC)* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 165 000 000 kr.

65. FN-centrum för gen- och bioteknik

Rune Ångström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 78 som börjar med "En internationell" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Enligt vad utskottet erfarit finns det emellertid fortfarande intresse inom UNIDO-kommittén för lokalisering av ett FN-centrum för gen- och bioteknik till Sverige och Uppsala.

Indien har tidigare föreslagits som värdland och utifrån principiella utgångspunkter har Sverige inte velat konkurrera med ett u-land om förläggningen av denna institution. Av skilda skäl anses det nu tveksamt om Indien kan ta emot det föreslagna värdskapet.

UNIDO har gjort en framställning till Sverige att ställa upp som värdland för ett ministermöte i sommar, där lokaliseringsfrågan ännu en gång skall diskuteras.

Om Indiens kandidatur som värdland för detta centrum inte längre är aktuell är det utskottets mening att Sverige bör erbjuda sig att ta emot det och föreslå Uppsala som förläggningsort.

Genom att åta sig uppdraget som värdland för FN:s centrum för gen- och bioteknik kan Sverige på ett verksamt sätt bidra till u-ländernas utveckling, och det skulle också bli en värdefull stimulans för svensk forskning.

Utskottet anser att detta bör ges regeringen till känna med anledning av motionerna 1232, 1775, yrkande 1, och 2191. Utskottet finner emellertid inte anledning att nu ta ställning till finansieringsfrågan, varför yrkande 2 i motion 1775 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i punkt 8, moment 3, bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1775, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motion 1982/83:1232, motion 1982/83:1775, yrkande 1, och motion 1982/83:2191 anfört angående ett internationellt genetiskt centrum.

66. U-krediter

Rune Ångström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 84 börjar med "Som påpekades" och på s. 85 slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare strukit under tanken att den bärande idén för u-landsbiståndet är att vi alla har ett solidariskt ansvar för utvecklingen i de fattiga länderna. Utskottet anser också att ekonomiskt samarbete med utvecklingsländerna är till nytta för hela världsekonomin.

De svenska företagen har en mångfasetterad kompetens som starkt kan bidra till den ekonomiska och sociala utvecklingen i skilda u-länder. Ett ökat samspel mellan företagen och de svenska biståndsinsatserna är därför till fördel både för utvecklingsansträngningarna i tredje världen och utvecklingen i Sverige. U-länderna behöver svenska varor, svensk teknik och svenskt kunnande. De s. k. blandade krediterna med visst biståndsinslag gör det möjligt för dessa länder att erhålla detta.

Utskottet föreslår därför en höjning av regeringens förslag till anslagspost för u-krediter med 180 milj. kr. till 680 milj. kr.

Utskottet tillstyrker därmed motion 2167, yrkande 5, och avstyrker motion 903, yrkande 9, samt motion 2025, yrkande 2.

dels att utskottets hemställan i punkt 11, momenten 2 och 5, bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med ändring av propositionens förslag bifaller medelsförslaget i motion 1982/83:2167, yrkande 5, och till medelsram för u-krediter för budgetåret 1983/84 godkänner ett belopp av 680 milj. kr. samt godkänner den föreslagna medelsanvisningen för övriga enskilda anslagsposter.
5. att riksdagen med ändring av propositionens förslag till *Övriga u-landspolitiska insatser m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 563 375 000 kr.

67. U-krediter

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 84 börjar med "I väntan" och på s. 85 slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet välkomnar en ökad satsning på u-krediter. Eftersom krediterna huvudsakligen är biståndsmotiverade, finner utskottet det naturligt att de garanteras mot biståndsanslagen. I syfte att ändå undvika en alltför stor belastning på biståndsanslagen i händelse av skadefall, vill utskottet förorda att u-krediter främst ges till länder som kan bedömas ha tillräcklig kreditvärdighet.

Utskottet utgår från att regeringen i sitt utredningsarbete beaktar dessa synpunkter och får därför tillstyrka förslagen i yrkande 9 i motion 903. Yrkande 2 i motion 2025 får därmed anses besvarat under det att utskottet inte nu kan tillstyrka den ökning av anslagsbeloppet som föreslås i motion 2167.

dels att utskottets hemställan i punkt 11, moment 3, bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:903, yrkande 9, samt med anledning av motion 1982/83:2025, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående utveckling av u-krediterna m. m.

Särskilda yttranden

1. Totalramen för utvecklingssamarbetet

Sture Korpås och Gunnel Jonäng (båda c) anför

Vi har invändningar mot regeringens sätt att beräkna biståndsanslagen för budgetåret 1983/84 och framför allt mot att det inte klart framgår av propositionstexten att enprocentsmålet, som skall definieras som 1 % av bruttonationalinkomsten, anslagsmässigt inte uppnås i det föreliggande förslaget. Om regeringen å andra sidan föredrar att definiera enprocentsmålet på annat sätt än det fastställda, eller om regeringen annorledes frångår sedvanliga beräkningsmetoder för biståndsanslagen, borde den förändringen även klart ha framgått av propositionstexten.

Vi vill emellertid inte yrka på någon uppräknings av biståndsanslagen i det nu föreliggande budgetförslaget. Skälet härtill är att den förda biståndspolitik genom sin utformning lett till att så betydande reservationer uppkommit under de olika anslagsposterna att det i nu rådande statsfinansiella läge blivit i det närmaste ofrånkomligt att dra in delar av dem till statsverket såsom en besparing.

Med en annorlunda uppläggning av Sveriges biståndspolitik bör det vara möjligt att i fortsättningen undvika uppkomsten av stora outnyttjade reservationer. Vi föreslår i reservation 2 att regeringen får i uppdrag att lägga fram förslag till ett nytt program för svenskt bistånd, bl. a. i detta syfte.

2. Allmänna riktlinjer för utvecklingsbiståndet

Bertil Måbrink (vpk) anför

Den svenska biståndspolitik har under de senaste tio åren undergått en kvalitativ försämring och alltmer avlägsnat sig från de mål som bl. a. formulerades i proposition 100 år 1962 och proposition 101 år 1968 och som fastlagts i tidigare riksdagsbeslut. Biståndspolitik kan kännetecknas av en tilltagande urholkning och kommersialisering. Industri- och företagärintressen får allt större inflytande på bekostnad av strävandena att åstadkomma social och ekonomisk utjämning och medverka till en demokratisk utveckling i mottagarländerna.

Denna urartning av den svenska biståndspolitik inträffar i en tid då Sveriges bistånd i stället med stöd i de tidigare uttalade målen borde sättas in i en global strategi för en ny ekonomisk världsordning. De växande och allt mäktigare transnationella bolagen har samtidigt skärpt sin utsugning av de fattiga ländernas råvaror och arbetskraft. Produktionen internationaliseras och globala "fabriker" växer fram.

I dag är fabriken ofta bara ett begrepp, som innefattar att t. ex. delar som legotillverkas av en firma i Kuala Lumpur skickas till ett delägt företag i Singapore, där de monteras in i andra delar, som fraktas till ett dotterföretag i São Paulo och fogas samman med andra delar och transporteras till moderföretaget i Stockholm och sätts in i en stomme märkt "Made in Sweden".

I dag bestämmer ägaren till den globala fabriken var han vill göra vad och hur mycket han är beredd att betala någon för det.

Han bestämmer var – för att inte säga om – han skall betala skatt, och han är expert på att dribbla runt priser och betalningar och vinster och tullavgifter från land till land – och han står inte under polisens eller andra myndigheters jurisdiktion i något enskilt land.

Den transnationella handeln äger till stor del rum internt inom företagen mellan dotterbolag. De transnationella företagen kan göra upp om internationella transaktioner till priser som väljs så att de ger upphov till de största skattepliktiga vinsterna i länder där skatteuttaget är lägst.

Den företagsinterna handelns andel av världshandeln ökar. Frizonerna växer och blir allt fler i u-länderna. I frizonen ersätts värdlandets lagar med andra, mer "företagsvänliga". Företagen slipper skatt, valutakontroll och sociala kostnader för sin underbetalda arbetskraft. De kan importera råvaror och halvfabrikat tullfritt osv. Denna utveckling befäster en internationell arbetsfördelning till de fattiga ländernas nackdel. Ett svenskt utvecklings-

samarbete med länder som drabbas av ovan nämnda förändringar bör därför medvetet inriktas så att det motverkar tendenserna till utplundring.

U-ländernas skuldsättning hos storbankerna i västvärlden ökar. Kreditpolitiken gentemot länder i tredje världen snedvrider utvecklingen till att gynna projekt som i första hand ger enorma vinster till transnationella företag och storbanker i stället för att bidra till inhemsk produktion för basbehov. Kreditpolitiken framtvingar också en anpassning av u-länders politik som leder till lägre levnadsstandard och ökad arbetslöshet. Exempel finns också på hur skuldberoendet har utnyttjats för ekonomisk och politisk destabilisering för att framtvunga regimskiftet som resulterar i följsamhet mot imperialistiska intressen.

Den här beskrivna internationella utvecklingen motverkar alla strävanden, som svensk biståndspolitik tidigare har velat främja. Svenska transnationella företags agerande i tredje världen har ingen annan kvalitet och inga andra syften än t. ex. amerikanska transnationella företags.

Den förvärrade rovdriften på naturtillgångar och arbetskraft i tredje världen motiverar att svensk biståndspolitik stödjer motverkande progressiva krafter. En så inriktad biståndspolitik kräver att de tidigare fastlagda målen tillämpas strikt, att u-hjälp skall vara gåvor – icke t. ex. halvkommerisella lån (u-krediter) och att biståndspolitikerna hålls isär från svensk handelspolitik och industripolitik.

Sverige är i dag ett utvecklat kapitalistiskt industriland inom den kapitalistiska världsekonomin. Detta förhållande utgör förvisso ett hinder för en sammanhängande och konsekvent politik till gagn för u-länderna. För detta skulle krävas en total samhällelig kontroll över utrikeshandel, kapitalöverföringar m. m., vilket i sin tur skulle kräva att Sverige bröt sig ur de ramar som den kapitalistiska världsordningen har angivit. Sådana långtgående förändringar vore i sig önskvärda, men rådande förhållanden torde ändå medge en sammanhängande och motsägelsefull biståndspolitik i enlighet med de ursprungligen fastlagda målen.

3. Livsmedelsbistånd

Carl Bildt, Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Ivar Virgin (alla m) anför

Enligt vår uppfattning bör överskottet av svensk jordbruksproduktion i högre grad kunna utnyttjas för biståndssändamål. Även om målet för allt bistånd bör vara att bidra till u-ländernas förmåga att bli självförsörjande kommer under mycket lång tid framöver stora områden att lida svår brist på livsmedel. I genomsnitt ca 10 % av det svenska skördeöverskottet går årligen till bistånd, varvid det upphandlas till världsmarknadspriser. Vi anser att åtgärder bör vidtas för att öka storleken av de fasta åtaganden om spannmålsleveranser som Sverige gjort. Särskilt angeläget blir detta om eller när den internationella tillgången på vete minskar. I det sammanhanget bör

också undersökas vilka konsekvenserna skulle bli om en del av dessa spannmålsprodukter inköptes till gällande regleringspriser.

4. Zimbabwe

Rune Ångström (fp) anför

Folkpartiet har i sin biståndsmotion 1982/83:2167 räknat upp biståndet till Zimbabwe med 5 milj. kr. utöver regeringens förslag mot bakgrund av att landet i sin utveckling från koloni till självständig stat framgångsrikt hävdar demokratiska värderingar och styrelseformer.

I vår motion har vi hävdar att bistånd skall ges långsiktigt och inte variera med tillfälliga förändringar i biståndslandets inre struktur. Den senaste tidens inre oroligheter och den osäkra politiska situationen i Zimbabwe gör det dock osäkert om hjälpen till alla delar nu när den är avsedd för.

I det läget anser vi det rimligt att avstå från höjningen av anslaget till dess situationen stabiliserat sig. Vi överför i stället 5 milj. kr. till anslaget Enskilda organisationer för deras insatser på det humanitära området.

5. Katastrofbistånd

Bertil Måbrink (vpk) anför

Det finns fog för utskottets påpekande att de medel som ställs till regeringens förfogande för katastrofbistånd inte bör intecknas genom enskilda riksdagsbeslut. I motion 1237 har uppmärksamheten fästs vid den svåra misär som drabbat det palestinska folket till följd av Israels brutala krigföring i södra Libanon under sommaren och hösten 1982 och den fortgående terrorn mot civilbefolkningen där liksom i de sedan 1967 ockuperade områdena Västbanken och Gaza. Det är mot den bakgrunden viktigt att ett fortsatt och ökat svenskt katastrofbistånd till de utsatta palestinierna kanaliseras genom det palestinska folkets enda legitima nationella organisation, Palestinian Liberation Organization, PLO. Utskottet gör här ett viktigt påpekande, att "utskottet utgår från att regeringen även fortsättningsvis genom UNRWA och på andra sätt är beredd att bistå offren för situationen i Mellanöstern".

Beträffande Seychellerna, vars utsatta läge i förhållande till USA-imperialismens strategiska mål påtalas i motion 904, finns det också anledning att understryka utskottets formulering om fortsatta insatser. Aktuella händelser, t. ex. invasionen i Nicaragua i slutet av mars 1983, erinrar ånyo om att USA icke ryggat tillbaka för militära invasioner i avlägsna främmande länder genom ombud och egna militärtekniska insatser. Detta gör det mycket angeläget att motverka destabilisering och främja en progressiv utveckling inom Seychellerna.

Förteckning över motioner/yrkanden som behandlas i betänkandet

Motion	Utskottets yttrande åter- finns under punkt	Utskottets hemställan återfinns under punkt
1981/82:1881 av Rolf Sellgren m. fl. (fp) om lokali- sering till Göteborg av transportutbildning	3	3
1982/83:179 av Anna Wohlin-Andersson och Ivar Franzén (c) om insatser för u-ländernas energiför- sörjning	4.6	4.8
1982/83:193 av Filip Fridolfsson och Tore Nilsson (m) om översyn av fördelningen av u-landsbistån- det	2	2
1982/83:233 av Ann-Cathrine Haglund och Birgitta Rydle (m) om åtgärder mot missbruk av fosterdiag- nostik i u-länderna	3	3
1982/83:378 av Marianne Karlsson (c) om u-landsbi- ståndet	4.1	4.8
1982/83:379 av Birgitta Rydle (m) och Ann-Cathrine Haglund (m) om vattenförsörjningens ställning inom u-hjälpen	2	2
1982/83:405 av Karin Ahrlund och Hans Petersson i Röstånga (fp) om export av överskottsspermier från nötkreatur	4.1	4.8
1982/83:552 av Olle Aulin (m) om ett u-landsanpas- sat nyttoflygsystem	4.1	4.8
1982/83:553 av Ulla Ekelund m. fl. (c) om SIDA- bidrag till enskilda organisationer	4.7	4.8
1982/83:555 av Margaretha af Ugglas (m) om biståndspolitikerna och de mänskliga rättigheterna	2	2
1982/83:721 av Hans Göran Franck m. fl. (s) om ökat stöd till Namibia	4.4	4.8
1982/83:722 av Oswald Söderqvist m. fl. (vpk) om ökade bistandsinsatser för Etiopien	4.2	4.8
1982/83:723 av Lars Werner m. fl. (vpk) om Sveriges relationer med Kampuchea	4.2	4.8
1982/83:841 av Ola Ullsten m. fl. (fp) om ett internationellt år mot narkotika	3	3
1982/83:897 av Karin Andersson och Sture Korpås (c) om FN:s kvinnofond	3	3
1982/83:898 av Kerstin Anér (fp) om hjälp åt kvinnor i u-länder	2	2
1982/83:899 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk) om utvecklingsbistånd till Demokratiska folkrepubliken Yemen	4.2	4.8
1982/83:900 av Göthe Knutson och Sten Sture Paterson (m) om ökat internationellt stöd till Af- ghanistans folk	4.5	4.8
1982/83:901 av Sten Sture Paterson (m) om svensk bistandsstatistik	1	1
1982/83:902 av Sten Sture Paterson och Göthe Knutson (m) om stöd till de afghanska flyktingar- na	4.5	4.8
1982/83:903 av Per Petersson m. fl. (m) om biståndspolitikerna	2, 3, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7, 11	2.3, 4.8, 11

Motion	Utskottets yttrande åter- finns under punkt	Utskottets hemställan återfinns under punkt
1982/83:904 av Oswald Söderqvist m. fl. (vpk) om katastrofbistånd till Seychellerna	4.5	4.8
1982/83:905 av Lars Werner m. fl. (vpk) om u-landsbistånd till Grenada	4.2	4.8
1982/83:906 av Lars Werner m. fl. (vpk) om ny internationell informationsordning	2	2
1982/83:1229 av Ove Eriksson m. fl. (m) om svenska livsmedel som u-landsbistånd	4.1	4.8
1982/83:1231 av Ann-Cathrine Haglund och Birgitta Rydle (m) om prövning av biståndsprojekt med utgångspunkt från kvinnornas situation	2	2
1982/83:1232 av Britta Hammarbacken och Nils Åsling (c) om genteknik och bioteknik för u-läderna	8	8
1982/83:1234 av Börje Nilsson och Ingvar Björk (s) om handikappaspekter i samband med biståndsinsatser	2	2
1982/83:1235 av Anders Svärd (c) om ökat u-landsbistånd	1	1
1982/83:1237 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 2, om stöd till PLO	4.5	4.8
1982/83:1772 av Ingemar Eliasson (fp) om Sandöskolan	7	7
1982/83:1773 av Jens Eriksson och Ingvar Eriksson (m) om fisk som del i det bundna biståndet	4.1	4.8
1982/83:1774 av Thorbjörn Fäldin m. fl. (c) om u-landsbiståndets omfattning och inriktning	1, 2, 4.2, 4.4, 4.5, 4.6	1, 2, 4.8
1982/83:1775 av Arne Gadd m. fl. (s) om ett internationellt institut för genteknologi	8	8
1982/83:1780 av Göthe Knutson och Gullan Lindblad (m) om ökade biståndsinsatser på livsmedelsområdet	4.1	4.8
1982/83:1782 av Martin Olsson och Ulla Tillander (c) om prövning av biståndsavtal	2	2
1982/83:1786 av Lars Werner m. fl. (vpk) om biståndspolitiken	1, 2, 3, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.7, 6, 8	1, 2, 3, 4.8, 6, 8
1982/83:1787 av Lars Werner m. fl. (vpk) om biståndet till Vietnam och Laos	4.2	4.8
1982/83:1788 av Lars Werner m. fl. (vpk) om biståndet till Cuba	4.2	4.8
1982/83:2025 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (m) om exportkreditgivning, yrkande 2	11	11
1982/83:2167 av Ola Ullsten m. fl. (fp) om u-landsbiståndet	1, 3, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 11	1, 3, 4.8, 11
1982/83:2191 av Sture Korpås (c) och Jörgen Ullenhag (fp) om ett internationellt centrum för genteknik och bioteknik	8	8

Innehållsförteckning

	sida
U-länderna i det internationella samarbetet	2
Propositionen	2
1 Anslagsutveckling, planeringsramar, besparingar m. m.	
Propositionen	4
Motioner	7
Utskottet	8
2 Allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet	
Propositionen	11
Motioner	15
Utskottet	18
3 Bidrag till internationella biståndsprogram (C 1)	
Propositionen	27
Motioner	37
Utskottet	38
4 Bilateralt utvecklingssamarbete (C 2)	
4.1 Återflöde av biståndsmedel och bundet bistånd	
Propositionen	41
Motioner	42
Utskottet	43
4.2 Samarbete med enskilda länder	
Propositionen	45
Motioner	49
Utskottet	51
4.3 Latinamerika	
Propositionen	58
Motioner	58
Utskottet	58
4.4 Södra Afrika och regionala insatser	
Propositionen	59
Motioner	60
Utskottet	60
4.5 Katastrofbistånd; bistånd genom enskilda organisationer	
Propositionen	62
Motioner	63
Utskottet	64
4.6 Särskilda program	
Propositionen	67
Motioner	68
Utskottet	69
4.7 Anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete	
Propositionen	69
Motioner	69

	Sida
Utskottet	70
4.8 Samlade hemställanden under punkt 4	70
5 Information (C 3)	
Utskottet	74
6 Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) (C 4)	
Propositionen	74
Motion	74
Utskottet	74
7 Nämnden för u-landsutbildning (C 5)	
Propositionen	75
Motion	76
Utskottet	76
8 Styrelsen för u-landsforskning (SAREC) (C 6)	
Propositionen	76
Motioner	77
Utskottet	77
9 Nordiska Afrikainstitutet (C 7)	
Utskottet	78
10 Lån till personal inom biståndsförvaltningen m. m. (C 8)	
Utskottet	78
11 Övriga u-landspolitiska insatser m. m. (C 9)	
Propositionen	79
Motioner	83
Utskottet	84

Reservationer

1. Biståndsanslagens storlek (m)	86
2. Biståndsanslagens storlek (c)	87
3. Biståndsanslagens storlek (fp)	88
4. Biståndsanslagens storlek (vpk)	89
5. Allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet (m)	90
6. Allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet (c)	91
7. Bistånd och mänskliga rättigheter (m)	95
8. FN:s roll i Sveriges utvecklingssamarbete (c)	96
9. Användning av svenska resurser i biståndet (m)	97
10. Landsbygdsutveckling (m)	98
11. Världsbanken (vpk)	99
12. Internationellt narkotikaår (fp)	100
13. FN:s befolkningskonferens (fp)	100
14. Anslaget till internationella biståndsprogram (m)	101
15. Biståndets återflöde (m)	101
16. Riktlinjer för bilateralt bistånd (m)	103
17. Riktlinjer för bilateralt bistånd (vpk)	104

	Sida
18. Angola (m)	105
19. Angola (vpk)	105
20. Etiopien (m)	106
21. Etiopien (vpk)	106
22. Guinea-Bissau, Kap Verde och Laos (m)	107
23. Indien (m)	108
24. Indien (fp)	108
25. Kenya (vpk)	109
26. Kenya (fp)	109
27. Laos (vpk)	110
28. Mocambique (m)	111
29. Mocambique (vpk)	111
30. Nicaragua (m)	111
31. Nicaragua (c)	112
32. Nicaragua (vpk)	113
33. Sri Lanka (vpk)	113
34. Tanzania (m)	114
35. Vietnam (m)	114
36. Vietnam (c)	114
37. Vietnam (fp)	115
38. Vietnam (vpk)	116
39. Zambia (m)	116
40. Zambia (fp)	117
41. Zimbabwe (m)	117
42. Kampuchea (vpk)	118
43. Demokratiska folkrepubliken Yemen (vpk)	119
44. Grenada (vpk)	119
45. Cuba (vpk)	120
46. Humanitärt bistånd till Latinamerika (m)	120
47. Humanitärt bistånd i Latinamerika (fp)	121
48. Humanitärt bistånd i Latinamerika (vpk)	122
49. Humanitärt bistånd till södra Afrika (m)	122
50. Regionala insatser (m)	123
51. Regionala insatser (c)	123
52. Katastrofbistånd (m)	124
53. Katastrofbistånd (vpk)	124
54. Katastrofbistånd (c)	125
55. Enskilda organisationer (m)	126
56. Enskilda organisationer (fp)	127
57. Särskilda program (m, c, fp)	127
58. Särskilda program (c)	128
59. Särskilda program (m)	129
60. Särskilda program (fp)	129

	Sida
61. Anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete (m)	129
62. Anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete (vpk)	130
63. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) (vpk)	130
64. Styrelsen för u-landsforskning SAREC (vpk)	131
65. FN-centrum för gen- och bioteknik (fp)	131
66. U-krediter (fp)	132
67. U-krediter (m)	133

°

Särskilda yttranden

1. Totalramen för utvecklingssamarbete (c)	133
2. Allmänna riktlinjer för utvecklingsbiståndet (vpk)	134
3. Livsmedelsbistånd (m)	135
4. Zimbabwe (fp)	136
5. Katastrofbistånd (vpk)	136